

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ 10
ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ»**

ΒΗΤΤΑ ΙΩΑΝΝΑ

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΚΑΜΠΟΥΡΗ ΜΑΡΙΑ

ΠΑΤΡΑ, 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	5
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ	5
1.1 ΟΡΙΣΜΟΙ.....	5
1.1 ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ.....	5
1.2 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	6
1.3 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	7
1.4 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	8
1.5 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	10
ΑΝΕΡΓΙΑ	10
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	10
2.2 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	11
2.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	12
2.4 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	16
2.5 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	18
2.6 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	22
ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	22
3.1 Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ «ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»	22
3.2 ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΠΑΡΑΓΟΥΝ ΟΣΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΟΥΛΗΣΟΥΝ.....	24
3.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟΝ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΟ».....	28
3.4 Η ΑΝΕΡΓΙΑ, Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	38
Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	38
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	38
4.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	38
4.3 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	40
4.4 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	50

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	50
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	50
5.2. Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ.....	51
5.3 Η ΑΝΟΙΚΤΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ (OPEN METHOD OF Coordination).....	57
5.4. Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ.....	58
5.5. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	61
5.6. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ	64
5.7. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	67
5.7.1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	72
5.7.2. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ «ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ (JOB SATISFACTION)».....	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	106
ΟΙ ΡΟΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	121
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΙΑΣ – ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	121
7.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	121
7.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	121
7.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	122
7.4 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ – ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ.....	123
7.5 Η ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ	124
7.6 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ	126
7.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ	129
7.8 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	131
7.9 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΘΕΣΗΣ.....	133
7.9.1 ΑΝΑΛΥΣΗ.....	134
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	138
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1 ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Αγορά εργασίας είναι μια αγορά όπου υπάρχουν πωλητές και αγοραστές και το αντικείμενο αγοραπωλησίας είναι η εργασία. Οι εργάτες πωλούν την εργασία τους για να εξασφαλίσουν εισόδημα και οι επιχειρήσεις αγοράζουν εργασία για να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες.

Η αγορά εργασίας επιτελεί δύο βασικές λειτουργίες: κατανομή των εργατών στις θέσεις εργασίας και αναπαραγωγή(βιολογική και κοινωνική) του εργατικού δυναμικού

Εργατικό δυναμικό είναι το μέρος του πληθυσμού (ηλικίας συνήθως 15 – 65 ετών) που μπορεί και θέλει να εργασθεί.

Απασχόληση είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που εργάζεται.

Ανεργία είναι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που μπορεί και θέλει να εργαστεί αλλά δεν βρίσκει εργασία.

Αεργία ή αποχή από την εργασία είναι η μη αναζήτηση εργασίας.

Απασχολησιμότητα είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται συχνά σε σύγχρονες μελέτες. Είναι η κατάσταση κατά την οποία ένα μέλος του εργατικού δυναμικού είναι αρκετά ανταγωνιστικό και ικανό να παραμείνει μέσα στην αγορά εργασίας ή να διεκδικήσει επιτυχώς μια θέση απασχόλησης. Το άτομο με αυτά τα χαρακτηριστικά ονομάζεται απασχολήσιμο.

1.2 ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Κατά την κλασσική θεώρηση η αγορά εργασίας μοιάζει τις άλλες ανταγωνιστικές αγορές: υπάρχει προσφορά και ζήτηση εργασίας και σημείο ισορροπίας όπου όλο το εργατικό δυναμικό μπορεί να εργασθεί με μισθό ισορροπίας

Η ανεργία είναι εκούσια επιλογή όσων δεν θέλουν να εργασθούν με το μισθό ισορροπίας. Ωστόσο η θεώρηση αυτή δεν επικρατεί στην πράξη. Η διαπραγματευτική δύναμη των εργατικών σωματείων και η επιβολή κατώτατων μισθών, πάνω από το μισθό ισορροπίας οδηγούν το σύστημα σε ανισορροπία. Άλλες αιτίες είναι η ύπαρξη πολλών τομέων μέσα στην οικονομία, οι μισθοί αποτελεσματικότητας, η ετερογένεια μισθών κτλ. Η Νεοκλασική Θεωρία προτείνει τη δημιουργία προϋποθέσεων τέλειου ανταγωνισμού ώστε ο μηχανισμός των τιμών-μισθών να επαναφέρει την ισορροπία και να εξαλείψει την ανεργία.

Η Κεϋνσιανή Θεωρία από την άλλη υποστηρίζει ότι το επίπεδο απασχόλησης προσδιορίζεται από την ανανεωμένη ζήτηση για το προϊόν, τις τεχνικές συνθήκες παραγωγής και την παραγωγικότητα της εργασίας και όχι από το μισθό. Σε αυτή την εργασία εξετάζεται και μια άλλη αιτία που προκαλεί μέρος της ανεργίας: η απόκλιση ανάμεσα στις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα που διαθέτει το εργατικό δυναμικό και εκείνα που απαιτούν οι επιχειρήσεις όπως επίσης και η ύπαρξη θέσεων εργασίας που δεν ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του εργατικού δυναμικού. Λύση στο πρόβλημα είναι η ενίσχυση των επαγγελματικών προσόντων μέσω της κατάρτισης και η κινητοποίηση του εργατικού δυναμικού προς τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας.

1.3 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο «χρυσός αιώνας» της πλήρους απασχόλησης, όπως χαρακτηρίστηκε ο 20^{ος} αιώνας, φαίνεται να έχει παρέλθει. Οι κυβερνήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο για τον περιορισμό των ελλειμμάτων παρά για την επιδίωξη της πλήρους απασχόλησης.

Η αποβιομηχάνιση μετέφερε μεγάλο μέρος της παραγωγής(ιδίως εντάσεως εργασίας και πρώτων υλών) στις αναπτυσσόμενες χώρες. Έτσι πολλές ακμαίες βιομηχανικές περιοχές μετατράπηκαν σε ζώνες παρακμής γεμάτες ανέργους και βιομηχανικά κατάλοιπα.

Η παγκοσμιοποίηση χαρακτηρίζεται από απελευθέρωση του κεφαλαίου και του εμπορίου. Το κεφάλαιο κινείται σε περιοχές του πλανήτη όπου είναι αποδοτικότερο και τα προϊόντα μεταφέρονται με το εμπόριο. Αποτέλεσμα είναι η διαρκής αναπροσαρμογή της παραγωγής κάθε οικονομίας, ανάλογα με τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Ειδικότερα για τις ανεπτυγμένες χώρες η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι σημαντική για την προσέλκυση επενδύσεων και την τόνωση της απασχόλησης.

Οι νόμοι του ελεύθερου ανταγωνισμού οι οποίοι, ανεξάρτητα από την έντονη κριτική που δέχονται, φαίνεται να υιοθετούνται στην πράξη προβάλλουν εμπόδια στην ενίσχυση της απασχόλησης μέσω προστασίας της εργασίας. Αντίθετα η απασχόληση προωθείται με την τόνωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του εργατικού δυναμικού. Ισχύει δηλαδή για την αγορά εργασίας ό,τι και για όλες τις αγορές: λιγότερη προστασία και περισσότερος ανταγωνισμός(έστω και αν οι όροι του ανταγωνισμού δεν είναι κατ' ανάγκη δίκαιοι).

Οι απαιτήσεις της σύγχρονης ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας είναι ιδιαίτερα αυξημένες σε γνώσεις και επαγγελματικά προσόντα

ακολουθώντας τις απαιτήσεις του καταναλωτικού κοινού για ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες .

Η υψηλή τεχνολογία απαιτεί εργαζόμενους με πολλές γνώσεις και δεξιότητες οι οποίες πρέπει να επικαιροποιούνται διαρκώς. Όσοι δεν το πετυχαίνουν αυτό αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής. Η τεχνολογία είναι επίσης μηχανισμός υποκατάστατης εργασίας με κεφάλαιο, με αποτέλεσμα οι νέες θέσεις που δημιουργεί να είναι λιγότερες από εκείνες που καταργεί.

Το θεσμικό πλαίσιο παίζει μεγάλο ρόλο στην προσέλκυση επενδύσεων και άρα στη δημιουργία των θέσεων εργασίας. Οι επενδυτές αναζητούν ευνοϊκό και σταθερό φορολογικό σύστημα, μικρή προστασία της εργασίας, μακροοικονομική σταθερότητα και ταχεία εξυπηρέτηση από τις κρατικές υπηρεσίες. Όλα αυτά είναι παράγοντες που προκαλούν ανεργία αλλά ταυτόχρονα δίνουν τη δυνατότητα για προώθηση της απασχόλησης. Η πρόταση αυτή δεν είναι αντιφατική.

Η ανεργία αφορά σε μεγάλο βαθμό άτομα χωρίς πολλά προσόντα και γνώσεις ή άτομα με διαφορετικά προσόντα από εκείνα που ζητά η αγορά.

Οι ευκαιρίες απασχόλησης αφορούν άτομα με γνώσεις και δεξιότητες που είναι σύμφωνες με τις ανάγκες της αγοράς.

1.4 Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο πρωτεύον τομέας περιλαμβάνει θέσεις εργασίας με καλύτερες συνθήκες απασχόλησης, αμοιβές και προοπτικές και μεγαλύτερη σταθερότητα. Δημιουργήθηκε στο δημόσιο τομέα από τους νόμους περί μονιμότητας και μισθολογίου των υπαλλήλων και στον ιδιωτικό τομέα

από τις ανάγκες για αποτελεσματική λειτουργία και κατάλληλα ειδικευμένο προσωπικό.

Ο δευτερεύον τομέας περιλαμβάνει γενικά θέσεις με μεγαλύτερη αστάθεια, μικρότερες αμοιβές και ευκαιρίες και συχνά άτυπες εργασιακές σχέσεις.

1.5 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η απασχόληση στο δημόσιο τομέα χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ασφάλεια, μόνιμες και ανελαστικές πληρωμές που κατά μέσο όρο υπερβαίνουν τις αντίστοιχες του ιδιωτικού τομέα και μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα των εργαζομένων.

Γι' αυτό ο δημόσιος τομέας συμπεριλαμβάνεται στον πρωτεύοντα τομέα της αγοράς εργασίας. Η απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα χαρακτηρίζεται γενικά από χαμηλότερες αμοιβές και προνόμια αλλά και μεγαλύτερες ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης. Στον ιδιωτικό τομέα υπάγεται σχεδόν εξολοκλήρου και η άτυπη απασχόληση. Οι σύγχρονες πολιτικές απασχόλησης προωθούν κυρίως την απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα μέσω του ανταγωνισμού και της βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΝΕΡΓΙΑ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Ανεργία υπάρχει στην οικονομία, όταν ο παραγωγικός συντελεστής εργασίας δεν απασχολείται πλήρως. Η ανεργία μετριέται με το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που αδυνατεί να βρει κατάλληλη απασχόληση.

Ειδικότερα, άνεργοι είναι τα άτομα εκείνα που είναι διατεθειμένα να εργαστούν με την αμοιβή και γενικότερα με τις συνθήκες που ισχύουν στην αγορά για το είδος της εργασίας που προσφέρουν και δε μπορούν να βρουν απασχόληση. Άνεργος δηλαδή θεωρείται όποιος έχει τις ικανότητες, θέλει να βρει εργασία και παρά τις προσπάθειες του, δεν κατορθώνει να εργαστεί (αθέλητη ανεργία). Αντίθετα, δε θεωρείται άνεργος όποιος έχει τις ικανότητες και την ευκαιρία αλλά δε θέλει να εργαστεί (ηθελημένη ανεργία). Απλώς δεν προσφέρει την εργασία του στην τρέχουσα τιμή του είδους αυτού εργασίας ή δε δέχεται τους όρους απασχόλησης που επικρατούν στην αγορά.

Συνεπώς, ανεργία καλείται το οικονομικοκοινωνικό φαινόμενο κατά το οποίο υπάρχει υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας, δηλαδή η προσφορά εργασίας είναι μεγαλύτερη από τη ζήτησή της. Υπάρχει με άλλα λόγια, διαθέσιμο και πρόθυμο εργατικό δυναμικό στην αγορά εργασίας αλλά δεν υπάρχουν οι αντίστοιχες θέσεις για να τις πληρώσει. Σε κάθε εποχή και σε κάθε κοινωνία εμφανίζεται το φαινόμενο της ανεργίας, άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, κυρίως όμως πλήττει τις ευπαθείς και αδύναμες κοινωνικές ομάδες.

2.2 ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το ποσοστό ανεργίας μιας οικονομίας προκύπτει από τη διαίρεση της ανεργίας προς το εργατικό δυναμικό, δηλαδή από το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που είναι αναπασχόλητο. Ως εργατικό δυναμικό μιας χώρας ορίζεται το σύνολο των ατόμων που ήδη απασχολούνται και των ατόμων που ζητούν ενεργά να απασχοληθούν». Ο υπολογισμός της ανεργίας πρέπει να γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα για αυτό και η μέθοδος απογραφής του πληθυσμού δεν ενδείκνυται. Στις περισσότερες χώρες οι στατιστικές υπηρεσίες υπολογίζουν τα ποσοστά ανεργίας μηνιαίως βασιζόμενες σε αντιπροσωπευτική δειγματοληψία ενός αριθμού νοικοκυριών. Τα αποτελέσματα γενικεύονται εν συνέχεια με ολόκληρο το εργατικό δυναμικό και έτσι υπολογίζεται ένα ποσοστό ανεργίας για την οικονομία.

Ο ακριβής προσδιορισμός του ποσοστού ανεργίας είναι δύσκολος και το ύψος του συνήθως υποτιμάται. Αυτό συμβαίνει επειδή υπάρχει κρυμμένη ανεργία (αγρότες, αυτοαπασχολούμενοι, οικογενειακές επιχειρήσεις) και επικρατεί η υπόθεση του αποθαρρυσμένου εργάτη (πολλοί έχουν απογοητευτεί και δε δηλώνουν ότι ψάχνουν για δουλειά). Έτσι, μπορεί να σημειωθεί αύξηση της απασχόλησης χωρίς αντίστοιχη μείωση της ανεργίας. Ποσοστό ανεργίας άνω του 3% είναι ανησυχητικό σημάδι, με ποικίλες κοινωνικές και οικονομικές αρνητικές επιπτώσεις, γιατί παράγεται λιγότερο από το μέγιστο δυνατό και υπάρχει απώλεια προϊόντος-εισοδήματος με αποτέλεσμα την υποκατανάλωση – υποεπένδυση.

Το κοινωνικό αυτό κόστος συνεπάγεται υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και της παραγωγικής ικανότητας ολόκληρης της χώρας.

2.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Υπάρχουν διάφορα είδη ανεργίας, καθένα από τα οποία προκαλείται από διαφορετικούς παράγοντες και, κατά συνέπεια, απαιτεί διαφορετική αντιμετώπιση από τους φορείς της οικονομικής πολιτικής. Η σχετική βιβλιογραφία αναφέρει τα εξής:

- Ηθελημένη ή εκούσια ανεργία. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι κατ' επιλογήν άνεργοι. Ένας άνεργος είναι εκούσια άνεργος όταν, ενώ του έχει προσφερθεί μια εργασία που μπορεί να αναλάβει, συνεχίζει να ψάχνει για μια καλύτερη δουλειά με υψηλότερο μισθό, χωρίς να αποδεχτεί την προσφορά που του έγινε. Ωστόσο, επισημαίνει πως η κλασική άποψη για την ανεργία, πρεσβευόμενη κυρίως από το βρετανό οικονομολόγο Arthur Pigou (1877-1959), θεωρούσε την ανεργία ως ηθελημένη, ενώ σύγχρονες θεωρήσεις επανέφεραν τη δεκαετία του 1970, κυρίως με τον οικονομολόγο E.S Phelps, την κλασική άποψη που ήθελε την ανεργία ακούσια.
- Αθέλητη ή ακούσια ανεργία. Ένας άνεργος είναι ακούσια άνεργος, όταν θα ήταν πρόθυμος να εργαστεί σε μια εργασία για την οποία έχει τα κατάλληλα προσόντα και με τον τρέχοντα μισθό ή και με χαμηλότερο, αλλά δε μπορεί να βρει μια τέτοια δουλειά. Η αθέλητη συνεπώς, ανεργία αναφέρεται στον άνθρωπο εκείνο που επιθυμεί να δουλέψει αλλά η προσπάθεια του να βρει εργασία δεν έχει αποτέλεσμα. Σε σημαντικό βαθμό η ανεργία αυτής της μορφής έχει ταυτιστεί με την ανεργία εξαιτίας ελλειπών συνολικής ζήτησης για προϊόντα.
- Ανεργία τριβής. Η ανεργία τριβής οφείλεται κυρίως στην εκούσια αλλαγή απασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Εξαιτίας όμως της ατελούς ή αναποτελεσματικής λειτουργίας του μηχανισμού της εργασίας (ατελής πληροφόρηση και ατελής κινητικότητα της εργασίας), συνήθως απαιτείται κάποιο χρονικό διάστημα μεταξύ εγκατάλειψης μιας εργασίας

και της απασχόλησης σε κάποια άλλη, ακόμη και όταν αυτή είναι διαθέσιμη. Έτσι λοιπόν, πάνω σε μόνιμη βάση, κάποιο ποσοστό εργατικού δυναμικού δεν απασχολείται εξαιτίας αυτού του λόγου, ανεξάρτητα από το στάδιο ανάπτυξης της συγκεκριμένης οικονομίας. Η ανεργία τριβής είναι αναπόφευκτο υποπροϊόν της οικονομικής δραστηριότητας και μπορεί να συνυπάρχει με κάποια άλλη ή άλλες μορφές ανεργίας, γεγονός που δυσχεραίνει την εκτίμηση του μεγέθους της. Αυτού του είδους η ανεργία πλήττει περισσότερο τους νέους, γιατί αφενός ένα μεγάλο μέρος τους είναι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας και αφετέρου αποφασίζουν ευκολότερα να αφήσουν μια εργασία για να ψάξουν για κάποια καλύτερη. Η συμπεριφορά τους αυτή μπορεί να ερμηνευτεί από το γεγονός ότι δε βρίσκουν συχνά από την αρχή της επαγγελματικής σταδιοδρομίας τους την απασχόληση που τους ταιριάζει ή επιδιώκουν να πειραματιστούν με διάφορες εργασίες πριν κατασταλάξουν κάπου. Επιπλέον, η ανεργία τριβής πλήττει σε μεγάλο βαθμό και τις γυναίκες, αφού συνεχώς αυξάνεται ο αριθμός εκείνων που εισέρχονται ή επανεισέρχονται στην αγορά εργασίας. Τέλος, στην κατηγορία αυτή υπάγονται άτομα τα οποία προσφέρουν τις υπηρεσίες τους μόνο κατά διαστήματα και όχι ολόκληρο το χρόνο, όπως για παράδειγμα οι φοιτητές που δουλεύουν τα καλοκαίρια προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις σπουδές τους.

- Διαρθρωτική ανεργία. Η διαρθρωτική ανεργία οφείλεται στην αναντιστοιχία μεταξύ των εργασιακών δεξιοτήτων και των προσόντων που διαθέτουν οι άνεργοι και των απαιτήσεων των εργοδοτών για δεξιότητες και προσόντα προκειμένου να πληρώσουν κενές θέσεις εργασίας. Η διαρθρωτική ανεργία δεν οφείλεται στην ανεπαρκή συνολική ζήτηση, αλλά στη διαρκή μεταβολή των προτύπων ζήτησης και στην αδυναμία του εργατικού δυναμικού να προσαρμόζεται σχετικά γρήγορα στη μεταβολή αυτή, στην έλλειψη δηλαδή ικανοποιητικού βαθμού

επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Αιτία δηλαδή εμφάνισης της διαρθρωτικής ανεργίας είναι οι ατέλειες της αγοράς εργασίας. Είναι επομένως, εντονότερη στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπου η αγορά εργασίας παρουσιάζει περισσότερες ατέλειες. Το είδος αυτό της ανεργίας είναι συνυφασμένο με την έννοια της δυναμικής οικονομίας, η οποία προσαρμόζεται σε νέα δεδομένα τα οποία δημιουργούνται είτε από τη διαθεσιμότητα παραγωγικών συντελεστών, είτε από την εισαγωγή νέων τεχνολογικών καινοτομιών. Συμπερασματικά μπορεί να ειπωθεί, πως διαρθρωτική ανεργία υπάρχει όταν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις εργασίας που δε μπορούν ωστόσο να καλυφθούν επειδή οι άνεργοι δε διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα ή δε βρίσκονται στις γεωγραφικές περιοχές στις οποίες προσφέρονται οι προαναφερθείσες θέσεις. Αν για παράδειγμα, προκύψει μία θέση εργασίας στην Αλεξανδρούπολη και η άμεση μετακίνηση ενός Αθηναίου -ο οποίος έχει τα απαραίτητα προσόντα- δεν είναι εφικτή, έχουμε χαρακτηριστικό παράδειγμα διαρθρωτικής ανεργίας. Τέλος, η διαρθρωτική ανεργία δεν πρέπει να συγχέεται με τη διάρθρωση της ανεργίας, δηλαδή με την κατανομή της ανεργίας μεταξύ των διακριτών ομάδων που απαρτίζουν το εργατικό δυναμικό ή με τα ξεχωριστά ποσοστά ανεργίας που αντιμετωπίζει κάθε τμήμα αυτού. Η διαρθρωτική ανεργία εμφανίζεται παράλληλα με την ανεργία και συγκεκριμένα όταν η διάρθρωση της προσφοράς εργασίας διαφέρει με τη διάρθρωση της ζήτησης εργασίας ως προς τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, τη χωροταξική κατανομή και άλλα χαρακτηριστικά του

- Εποχική ανεργία. ορισμός που δίνουν οι οικονομολόγοι D. Sapsford και Z. Tzannatos στο βιβλίο τους «Current Issues in Labor Economics»: «εποχική ανεργία είναι εκείνη που οφείλεται στο χαμηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας που συμβαίνει σε ορισμένους κλάδους της οικονομίας συγκεκριμένες εποχές του χρόνου». Μαστίζει τους κλάδους

της γεωργίας, του τουρισμού και των κατασκευών, κλάδους δηλαδή που λόγω της ιδιομορφίας του επαγγέλματός τους, παρουσιάζουν ζήτηση ορισμένες μόνο εποχές του έτους. Η εποχική ανεργία συνήθως δε θεωρείται σοβαρό οικονομικό πρόβλημα γιατί μπορεί να αντιμετωπιστεί με την ανάπτυξη συμπληρωματικής απασχόλησης ή γιατί οι απασχολούμενοι σε εργασίες με εποχικότητα αμείβονται περισσότερο και έτσι καλύπτεται εισοδηματικά η περίοδος της εποχικής ανεργίας

- Κυκλική ανεργία. «Ο όρος ‘κυκλική’ αναφέρεται στη θεωρία των κυκλικών διακυμάνσεων. Όπως είναι γνωστό, το χαρακτηριστικό του οικονομικού κύκλου κατά τη φάση της ύφεσης είναι η μειωμένη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες λόγω μειωμένων εισοδημάτων. Μια τέτοια μείωση στη ζήτηση αγαθών αναπόφευκτα συνεπάγεται μείωση της ζήτησης των παραγωγικών συντελεστών, ιδιαίτερα εργασίας, από τον κλάδο παραγωγής της οικονομίας. Η κυκλική ανεργία λοιπόν είναι το αποτέλεσμα ανεπαρκούς ζήτησης στην οικονομία και υποδηλώνει περίοδο οικονομικής δυσπραγίας».

Έχει στενά συνδεθεί με την θεωρία του Keynes για τη μακροοικονομική ισορροπία στη βραχυχρόνια περίοδο. Σύμφωνα με αυτή, η ανεργία ελλειπούς ζήτησης είναι μια θεωρία ακούσιας ανεργίας και μπορεί να καταπολεμηθεί με τον κατάλληλο κρατικό παρεμβατισμό και τη χρησιμοποίηση σωστής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής

- Ανεργία ως αποτέλεσμα των μικρών ρυθμών μεγέθυνσης. Η ανεργία αυτής της μορφής «οφείλεται στο γεγονός ότι το αναπτυξιακό δυναμικό μιας οικονομίας, προσδιοριζόμενο από τη συσσώρευση του κεφαλαίου, την τεχνολογία και το μέγεθος του εργατικού δυναμικού, δηλαδή ο δυνητικός ρυθμός αύξησης της παραγωγής, είναι μεγαλύτερος του ρυθμού αύξησης που πραγματοποιείται».

- Τεχνολογική ανεργία. «Η τεχνολογική ανεργία οφείλεται στην αντικατάσταση της ανθρώπινης εργασίας από τις μηχανές σε σημαντική κλίμακα και με ταχείς ρυθμούς»

Συνδέεται συνεπώς με τη δυσαρμονία μεταξύ της ταχύτητας μιας τεχνικής προόδου και τις νέες ανάγκες ή τα νέα προϊόντα που θα εξασφαλίσουν την εκ νέου αύξηση των θέσεων απασχόλησης. Η τεχνολογική ανεργία δεν υπάρχει σε μία καθαρή της μορφή. Συνοδεύει ή συνοδεύεται πάντοτε από άλλες μορφές ανεργίας, όπως η κυκλική, η διαρθρωτική κ.α

Τέλος, η 13 η Συνδιάσκεψη των Στατιστικολόγων της Εργασίας ταξινόμησε το 1982 την ανεργία στις εξής κατηγορίες με κριτήριο τη διάρκειά της:

- Βραχυχρόνια ανεργία: Έως 6 μήνες.
- Ανεργία μέσης διάρκειας: Από 6 έως 12 μήνες.
- Μακροχρόνια ή χρόνια ανεργία: Από 12 μήνες και άνω.
- Μεγάλη ή μακροχρόνια ανεργία: Άνω των 24 μηνών.

Όσο μεγαλύτερο πάντως είναι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο παραμένει κάποιος άνεργος, τόσο δυσκολότερη καθίσταται και η επαγγελματική του αποκατάσταση. Αυτό συμβαίνει γιατί αφενός χάνει τις δεξιότητες του και τη διάθεση για δουλειά και αφετέρου γιατί οι εργοδότες δείχνουν επιφυλακτικότητα και απροθυμία να προβούν σε πρόσληψη μακροχρόνιων ανέργων.

2.4 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Οι αιτίες όξυνσης του φαινομένου της ανεργίας σχετίζονται με τις επικρατούσες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα, οι σημαντικότερες γενεσιουργές αιτίες του προβλήματος της ανεργίας είναι οι εξής :

- Η ανεργία ως ενδημικό φαινόμενο καπιταλισμού. Η ανεργία που μαστίζει κυρίως τις ασθενέστερες οικονομικά και κοινωνικά τάξεις, υπάγεται σε μια αντίφαση που απορρέει από το καπιταλιστικό σύστημα και για την οποία ο Μαρξ έγραψε τα εξής: «Πρόκειται για μια μοιραία συσχέτιση μεταξύ της συσσώρευσης της αθλιότητας και της συσσώρευσης του κεφαλαίου με τέτοιο τρόπο, ώστε η συσσώρευση του πλούτου στον ένα πόλο, να αντιστοιχεί στη συσσώρευση της αθλιότητας, της άγνοιας, της ηθικής υποβάθμισης στον άλλο πόλο». Ο σκληρός ανταγωνισμός μέσα στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς επιφέρει το μαρασμό των μικρών επιχειρήσεων.

Επιπλέον, η κυριαρχία της χρησιμοθηρίας και η επιδίωξη του μεγαλύτερου δυνατού κέρδους ερμηνεύουν κάποιες προσπάθειες περιορισμού του εργατικού δυναμικού στο ελάχιστο.

- Η τεχνολογία. Η ραγδαία πρόοδος της τεχνολογίας και η ολοένα μεγαλύτερη εφαρμογή της στη βιομηχανική παραγωγή μπορεί να αυξάνει την παραγωγικότητα, ωστόσο καθιστά αναγκαίους ολοένα και λιγότερους εργάτες. Η αυτοματοποίηση της παραγωγής και η υποκατάσταση του ανθρώπου από τη μηχανή είναι πλέον πραγματικότητα και ευθύνονται για την αχρήστευση πολλών εργαζομένων. Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι τα εκτοπισμένα από την εισβολή της νέας τεχνολογίας εργατικά χέρια αδυνατούν εν συνεχεία να απορροφηθούν σε νέες θέσεις εργασίας.

- Η δομή του κοινωνικού συστήματος ενθαρρύνει την πολυθεσία και τη μακροχρόνια παρουσία στον επαγγελματικό στίβο ανθρώπων που θα έπρεπε να αφήσουν περιθώρια δράσης και ανέλιξης στους νεότερους επιτείνοντας έτσι το πρόβλημα της ανεργίας.

- Ο ελλιπής επαγγελματικός προσανατολισμός. Ολόκληρος ο προσανατολισμός της παιδείας και αγωγής των νέων τους οδηγεί στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, όταν τα πλαίσια των σημερινών

κοινωνικών και οικονομικών προγραμμάτων καθιστούν αδύνατη την αφομοίωση όλων αυτών των επιστημόνων στη σφαίρα της παραγωγής, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ιλιγγιωδώς ο αριθμός των άνεργων πτυχιούχων. Το παραπάνω ενισχύεται από την κοινωνική αντίληψη που υποτιμά τους χειρώνακτες και αναδεικνύει κοινωνικά τον κάτοχο επιστημονικού τίτλου.

- Η εγκατάλειψη της υπαίθρου και συνακόλουθα ο υπερπληθυσμός στα αστικά κέντρα μεγεθύνουν το πρόβλημα, αφού δημιουργούν πρωτοφανείς ανακατατάξεις και οι δυνατότητες απασχόλησης δεν καλύπτουν όλους που συρρέουν στις μεγαλουπόλεις. Ειδικότερα στην Ελλάδα, αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό της ανεργίας αν και μεταπολεμικά ήταν υψηλό, δεν αποτέλεσε πηγή σοβαρού προβλήματος από τη στιγμή που η μετανάστευση χρησιμοποιήθηκε σαν ασφαλιστική δικλείδα.
- Οι ολοένα και μεγαλύτερες απαιτήσεις για ειδικευμένο προσωπικό οδηγούν στον παραγκωνισμό όσων δεν είναι επαρκώς καταρτισμένοι και ενημερωμένοι για τις εξελίξεις στον εργασιακό τους χώρο.
- Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως σύμφωνα με τη Νεοκλασική θεωρία η ανεργία δε σχετίζεται με την ανάπτυξη αλλά με εξωγενείς παράγοντες, όπως η αδυναμία μείωσης των μισθών. Θεωρεί δηλαδή ότι η αδυναμία της αγοράς εργασίας να λειτουργήσει σε συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού έχει σα συνέπεια την ανεργία.

2.5 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η στέρηση του πρωταρχικού δικαιώματος και συνάμα ανάγκης του ανθρώπου για εργασία έχει άμεσες και δυσάρεστες επιπτώσεις τόσο στον ατομικό όσο και το συλλογικό βίο. Βασικότερες επιπτώσεις είναι:

- Η έλλειψη εργασίας καθιστά αδύνατη την ικανοποίηση βασικών αναγκών του ατόμου, αφού σήμερα όλα τα αγαθά, υλικά και πνευματικά, αποκτώνται με οικονομικά ανταλλάγματα, και έτσι ανοίγει ο δρόμος προς τη μιζέρια και την οικονομική εξαθλίωση.
- Η έμφυτη τάση του ανθρώπου για δημιουργία μένει αναξιοποίητη και τροφοδοτείται το αίσθημα μειονεξίας απέναντι σε αυτούς που παράγουν έργο. Ο ατομικός μαρασμός επέρχεται ως φυσικό επακόλουθο.

Το άτομο νιώθει ανασφάλεια, άγχος για το μέλλον και εξουθενώνεται ψυχικά από τις δαιδαλώδεις προσπάθειες εκπόνησης σχεδίων που αφορούν αποκλειστικά την επίλυση του προβλήματος της επιβίωσης. Η υποαπασχόληση και ετεροαπασχόληση που επιχειρούνται κάθε άλλο παρά διέξοδο δίνουν, αφού διογκώνουν την αβεβαιότητα και παράλληλα υποτιμούν τις γνώσεις και τα εφόδια του ατόμου ύστερα από μεγάλο χρονικό διάστημα απραξίας ή ενασχόλησης σε άσχετους με την ειδικότητά του τομείς.

- Η στέρηση του δικαιώματος της εργασίας που ισοδυναμεί με την υπονόμευση του δικαιώματος στη ζωή, κλονίζει την εμπιστοσύνη προς την πολιτεία και υποθάλλει την αδιαφορία για τα πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα.
- Αύξηση των περιθωριοποιημένων: Στην επιστήμη αυτή η κατάσταση ενσωματώνεται στην έννοια της «νέας ένδειας», που σημαίνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού ζει κάτω από το ελάχιστο όριο διαβίωσης.
- Η σκληρή πραγματικότητα και το ένστικτο της αυτοσυντήρησης ωθούν στην εμφάνιση νοσηρών φαινομένων και αναπτύσσουν συναισθήματα αποκλεισμού που με τη σειρά τους γεννούν αντικοινωνικές συμπεριφορές (βία και εγκληματικότητα).
- Τέλος, διαιώνίζονται οι κοινωνικές αντιθέσεις και υπονομεύεται η υγεία των διαπροσωπικών σχέσεων από τη στιγμή που η εργασία

αποτελεί το βασικό συνδετικό κρίκο του ατόμου με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

2.6 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η επίλυση του προβλήματος της ανεργίας σχετίζεται άμεσα με τη ζωτικότητα και την ομαλή πρόοδο της υφηλίου και οφείλει να αποτελεί πρωταρχική μέριμνα για όλες τις κοινωνίες. Συγκεκριμένα :

- Επιθυμητός θα ήταν ο οικονομικός σχεδιασμός και προγραμματισμός για την τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Επιπλέον, επιβεβλημένη κρίνεται η ανασύσταση ολόκληρης της εγχώριας οικονομικής και παραγωγικής ζωής ώστε να καταστεί ικανή να αφομοιώσει τα προσφερόμενα εργατικά χέρια. Η αναζωογόνηση των παραδοσιακών κλάδων χειροτεχνίας και βιοτεχνίας σε συνδυασμό με την παροχή κινήτρων για επιστροφή στην ύπαιθρο και ενασχόληση με τη γεωργία και την κτηνοτροφία θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο βήμα.
- Η αλματώδης τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος καθιστά αναγκαία τη συνεχή επιμόρφωση των εργαζομένων, ώστε να συνεχίσουν να είναι χρήσιμοι και αποδοτικοί.
- Οι άστοχες επιλογές που δεν προσφέρουν δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης, δύναται να περιοριστούν με σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό και υπεύθυνη ενημέρωση για τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας. (προσαρμογή προσφοράς και ζήτησης, ιδιαίτερα στο θέμα πανεπιστημιακών πτυχίων).
- Η μείωση των ωρών εργασίας, χωρίς βέβαια τη συνακόλουθη

πτώση των μισθών, μαζί με την ταχύτερη συνταξιοδότηση των εργαζομένων θα έδινε τη δυνατότητα για αύξηση των θέσεων εργασίας και προσφορά τους σε άλλα άτομα.

- Τέλος, θα πρέπει να αναβαθμιστεί ο ρόλος των φορέων εκείνων που έχουν ως αρμοδιότητα την αρωγή των ανέργων (οικονομική ενίσχυση, ασφάλεια, επιδοτούμενες θέσεις εργασίας και άλλα). Γενικά, απαιτείται κρατική μέριμνα, πολιτική πρόνοιας και αίσθημα δικαιοσύνης για την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους, αφού η προστασία από την ανεργία ισοδυναμεί με σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια.

Όσον αφορά πάντως τις απόψεις κύριων σχολών οικονομικής σκέψης για την επίλυση του βασικού προβλήματος της ανεργίας διακρίνονται δύο κύρια ρεύματα: των κλασικών οικονομολόγων και του Keynes. Οι κλασικοί, που καλύπτουν την περίοδο από το τέλος του 18 ου αιώνα μέχρι και το 1930, έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της ελεύθερης αγοράς ως μέσο για την εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης μακροχρόνια. Αντιθέτως, ο Keynes αν και υποστηρικτής του καπιταλιστικού συστήματος με την έκδοση του βιβλίου του «Η Γενική Θεωρία του Τόκου, της Απασχόλησης και του Χρήματος» το 1936, αμφισβητεί την ικανότητα της ελεύθερης αγοράς να εξασφαλίζει αυτομάτως πλήρη απασχόληση και θεωρεί επιβεβλημένη την κρατική παρέμβαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3.1 Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ «ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

Σήμερα, οι θεωρητικές διαμάχες περί την ερμηνεία του φαινομένου της ανεργίας έχουν υποχωρήσει και η επιστήμη οδηγείται σε -ία συνθετική άποψη, αξιοποιώντας όλες τις ως τώρα προσφερθείσες εκδοχές. Πολλοί νεοκλασικοί οικονομολόγοι αρνούνται τις θεωρητικές ακρότητες των ορθολογιστών, διότι αντί για γνήσια ερμηνεία του φαινομένου προτείνουν μία ταυτολογία: αν προβλέπω με ακρίβεια αυτό που θα συμβεί, τότε η επαλήθευση της πρόβλεψης αποτελεί υπόθεση που είναι περιττή ως αναγκαστικά σωστή, επειδή έτσι σχεδιάστηκε. Επιπροσθέτως, η συνταγή για την ουδετερότητα της οικονομικής πολιτικής ακόμη και αν είναι σωστή μακροπρόθεσμα δεν βοηθάει στην αντιμετώπιση ενός προβλήματος που δεν είναι μόνον οικονομικό, αλλά και κοινωνικό, συνεπώς και πολιτικό.

Πιστοί στην νεοκλασική μεθοδολογία, που επιδιώκει τη μικροοικονομική θεμελίωση κάθε γενικής πρότασης, πολλοί νεοκλασικοί οικονομολόγοι προσπάθησαν των εργαζομένων και των αμοιβών ως ορθολογική, ακόμη και καταλήγει να προσομοιάζει με «ατελή», όταν πχ η σχετική δυσκαμψία και η μειωμένη προσαρμοστικότητα των μισθών εδράζεται σε ορθολογικούς υπολογισμούς ανάλογα με το βαθμό κινδύνου που θέλει να αναλάβει κάθε εργαζόμενος όταν καλείται να επιλέξει μία προσφερόμενη θέση εργασίας ή να απορρίψει προσδοκώντας κάτι καλύτερο.

Υπάρχει ογκώδης θεωρητική βιβλιογραφία τα τελευταία χρόνια προσθέτοντας κυρίως λεπτομέρειες σε ένα γενικό πλαίσιο που κινείται ανάμεσα στην απλή άποψη, που θέλει την ανεργία να οφείλεται στην

ανεπάρκεια ζήτησης (την Κευνσιανή θεωρία) και στην απλή άποψη που θέλει την ανεργία να οφείλεται στην ύπαρξη(δύσκαμπτων) υψηλών πραγματικών μισθών(την κλασική ανεργία). Σε μία ανάλυση, που επιτρέπει στην οικονομία να λειτουργεί σε καταστάσεις «ανισορροπίας», χωρίς δηλαδή να επέρχεται εξίσωση των προσφερόμενων και ζητούμενων ποσοτήτων σε όλες τις αγορές, ο Malinvaud απέδειξε ότι υπάρχουν πολλοί εφικτοί συνδυασμοί «Κεϋνσιανής» και κλασικής ανεργίας.

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι δεν είναι δυνατόν να υιοθετούμε μια μονοσήμαντη πολιτική για την αντιμετώπιση της, διότι μπορεί (και συχνά πρέπει) να δίνεται προτεραιότητα στην αύξηση της ελαστικότητας ή ευελιξίας της αγοράς εργασίας, όμως δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την περίπτωση να χρειάζεται τόνωση της ενεργούς ζήτησης για να μειωθεί η ανεργία.

Από τη άλλη πλευρά, πολλοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι δεν είναι λογικό να εξετάζουμε την αγορά εργασίας με τις ίδιες αναλυτικές υποθέσεις που χρησιμοποιούμε για τις άλλες αγορές αγαθών και υπηρεσιών, αλλά είναι προτιμότερο όπως έχει αποφανθεί ο Solow, να δούμε την αγορά εργασίας ως «κοινωνικό θεσμό» και να ενσωματώσουμε στην θεωρία μας οικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία τους.

Το πρόβλημα της ανεργίας βρίσκεται, δυστυχώς πάντοτε στην επικαιρότητα της επιστήμης και της πολιτικής, αλλού λιγότερο και αλλού περισσότερο. Κάποιες μεγάλες χώρες αντιμετωπίζουν μικρότερο πρόβλημα ανεργίας λόγω της μεγάλης ευκαμψίας των αγορών και της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού σε ένα μεγάλο γεωγραφικό χώρο. Μερικοί όμως υποστηρίζουν ότι υπάρχει συγκεκαλυμμένη ανεργία στα υψηλά επίπεδα φτώχειας, όταν ένα μεγάλο ποσοστό των νέων θέσεων εργασίας είναι σε απασχόληση με χαμηλές αποδοχές. Στην

Ευρώπη με ισχυρότερα εργατικά συνδικάτα και πιο εκτεταμένο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλότερα και πολλοί υποστηρίζουν ότι οι αγορές εργασίας δεν είναι αρκετά ευέλικτες.

Η συστηματική περιοριστική μακροοικονομική πολιτική, που επιβάλλεται από τα κριτήρια σύγκλισης για της ΟΝΕ, που ως κύριο σκοπό έχει την υιοθέτηση ενός «σκληρού Ευρώ» με σχεδόν μηδενικό πληθωρισμό, έχει συμβάλει στην αύξηση της ανεργίας, η οποία θεωρείται ως αποδεκτό τίμημα για την επίτευξη του φιλόδοξου νομισματικού στόχου.

Από την άλλη πλευρά ασφαλώς υπάρχουν περιθώρια για βελτίωση της προοπτικής ως προς την απασχόληση των νέων με διαρθρωτικά μέτρα, που θα κάνουν την αγορά εργασίας πιο ευέλικτη και την Ευρωπαϊκή Οικονομία πιο ανταγωνιστική. Το μείγμα της πολιτικής που καλούνται να εφαρμόσουν οι κυβερνήσεις ανταποκρίνεται στον συνδυασμό των θεωρητικών απόψεων για την ανεργία, η οποία δεν παύει να αποτελεί σύμπτωμα «αταξίας» και κυρίως κοινωνικό πρόβλημα που δεν μπορεί να μας αφήνει αδιάφορους.

3.2 ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΠΑΡΑΓΟΥΝ ΟΣΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΟΥΛΗΣΟΥΝ

Υπάρχει αντίστοιχα και μία «καμπύλη ζήτησης εργασίας» που εκφράζει την ποσότητα εργασία που «ζητούν» οι εργοδότες και η οποία είναι αρνητική συνάρτηση του ύψους της αμοιβής της εργασίας. Κάθε επιχείρηση υποτίθεται ότι χρησιμοποιεί τους εργαζόμενους, που τους απασχολεί μαζί με τους άλλους συντελεστές της παραγωγής όπως π.χ τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και τις πρώτες ύλες για να παράγει κάποιο προϊόν (μπορεί να είναι και υπηρεσίες), με σκοπό να το πωλήσει.

Η επιχείρηση θέλει να παράγει τόση ποσότητα προϊόντος όση μπορεί να πωλήσει, έτσι ώστε τα έσοδα αυτών των πωλήσεων να καλύπτουν το κόστος παραγωγής και να προκύπτει κάποιο κέρδος. Απασχολώντας περισσότερη ποσότητα εργασίας, η επιχείρηση πρέπει να προσδοκά ότι θα μπορέσει να διαθέσει το περισσότερο προϊόν που θα παράγει και μάλιστα με έσοδα που θα καλύπτουν το συνολικό κόστος παραγωγής.

Επειδή όμως, με δεδομένο(βραχυπρόθεσμα) τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, η αύξηση της απασχολούμενης εργασίας θα συνεπάγεται ολοένα και μικρότερες αυξήσεις του παραγόμενου προϊόντος (ο γνωστός νόμος των φθινουσών αποδόσεων), η ορθολογική συμπεριφορά των επιχειρήσεων θα τις οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι μόνο με χαμηλότερη αμοιβή είναι συμφέρουσα η απασχόληση μεγαλύτερης ποσότητας εργασίας.

Και πάλι, η οικονομική θεωρία γενικεύεται σε αυτό το πρότυπο μικροοικονομικής συμπεριφοράς σε μία καμπύλη ζήτησης εργασίας, βάσει της οποίας η ζητούμενη ποσότητα εργασίας είναι αρνητική συνάρτηση του ύψους της αμοιβής. Αυτή η αγορά εργασίας υποτίθεται ότι λειτουργεί όπως οποιαδήποτε άλλη αγορά, με την έννοια ότι οδηγείται σε μία κατάσταση ισορροπίας, όταν προκύπτει κάποιο ύψος μισθού στο οποίο η αντιστοιχούσα προσφερόμενη ποσότητα εργασίας είναι ίση με την αντιστοιχούσα ζητούμενη ποσότητα εργασίας.

Σε ένα απλό διάγραμμα, με το ύψος του μισθού στον κάθετο άξονα και την ποσότητα εργασίας στον οριζόντιο άξονα, η ισορροπία αποτυπώνεται στο σημείο όπου τέμνονται οι καμπύλες προσφοράς ζήτησης και εργασίας. Εάν για οποιονδήποτε λόγο το ύψος του μισθού είναι κατώτερο του «μισθού ισορροπίας», τότε η προσφερόμενη ποσότητα θα είναι μικρότερη της «απασχόλησης της ισορροπίας».

Αν οι επιχειρήσεις επιμένουν και θέλουν απασχόληση περισσότερων εργατοωρών, η υπάρχουσα «υπερβάλλουσα ζήτηση» εργασίας θα οδηγούσε σε άνοδο του ωρομισθίου και αποκατάσταση της ισορροπίας. Αντίθετα αν για οποιονδήποτε λόγο το ύψος του ωρομισθίου είναι ανώτερο του «μισθού ισορροπίας», τότε η προσφερόμενη ποσότητα εργασίας θα είναι μεγαλύτερη της ζητούμενης ποσότητας, δηλαδή σε αυτό το ύψος αμοιβών θα υπάρχουν εργαζόμενοι(ή προσφερόμενες εργατοώρες) που θέλουν να απασχοληθούν, αλλά δεν μπορούν διότι η ζήτηση εργασίας είναι ανεπαρκής.

Αυτοί που «θέλουν αλλά δεν μπορούν» να απασχοληθούν ονομάζονται άνεργοι. Βέβαια η οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι -ια τέτοια κατάσταση δεν μπορεί να διατηρείται επί μακρόν, διότι η «υπερβάλλουσα προσφορά» εργασίας θα οδηγήσει σε μείωση του ωρομισθίου και αποκατάσταση της ισορροπίας, δηλαδή σε εξαφάνιση της ανεργίας. Σύμφωνα με αυτή την κλασική θεώρηση, η ανεργία προκύπτει και διατηρείται μόνο αν οι μισθοί είναι «δύσκαμπτοι» προς τα κάτω.

Από αυτό το συμπέρασμα που προκύπτει στηρίζεται η θεωρία περί της ανεργίας, αλλά και οι διάφορες απόψεις που εκφράζονται από τις «σχολές σκέψης» για το φαινόμενο και τον τρόπο αντιμετώπισης του. Σύμφωνα με μία αμιγώς «νέα κλασική» άποψη, η ανεργία οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι για διάφορους λόγους οι αμοιβές της εργασίας δεν έχουν τη δέουσα προσαρμοστικότητα. Αν εξαιρέσουμε αυτούς που αντικειμενικά αδυνατούν να βρουν απασχόληση (επειδή δεν έχουν τα προσόντα ή επειδή ζουν σε περιοχές όπου δεν προσφέρεται απασχόληση), οι υπόλοιποι πάντοτε θα είναι σε θέση να εργάζονται, αρκεί να έχουν τη διάθεση να προσαρμόζουν τις μισθολογικές απαιτήσεις τους στα δεδομένα της αγοράς.

Υπάρχει συνεπώς κάποια οιονεί αναπόφευκτη ανεργία που χαρακτηρίζεται ως «διαρθρωτική» και της οποίας η αντιμετώπιση ανήκει στην σφαίρα των μακροπρόθεσμων εξελίξεων, αλλά πολλές φορές υπάρχει και μια άλλη ανεργία που οφείλεται στη δυσλειτουργία του μηχανισμού της αγοράς εργασίας, η οποία συχνά εκφράζεται ως έλλειψη «ευκαμψίας». Οι περισσότεροι από αυτούς, οι οποίοι θεωρούνται άνεργοι θα μπορούσαν να έχουν απασχόληση αρκεί να προσαρμόζον γρήγορα τις μισθολογικές απαιτήσεις τους και να είναι διατεθειμένοι να αλλάξουν επάγγελμα και τόπο εργασίας αν χρειαστεί. Επίσης, αρκεί να μην έχουν υπερβολικές απαιτήσεις και εξωπραγματικές προσδοκίες, αλλά να ερμηνεύουν σωστά τις αντικειμενικές συνθήκες. Όποιος πεισματικά αρνείται να προσαρμοστεί και επιμένει σε κάτι που δεν γίνεται, κινδυνεύει να μείνει μονίμως άνεργος(αν λ.χ πιστεύω ότι η μόνη δουλειά που μου ταιριάζει είναι να γίνω πρωθυπουργός, τότε μάλλον θα είμαι πάντα άνεργος).

Σε μία οικονομία, η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό ευελιξίας, προσαρμοστικότητας και κινητικότητας στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας κατά κανόνα θα είναι χαμηλό. Αντίθετα, αν σε μία οικονομία η αγορά εργασίας είναι δύσκαμπτη και έχει προσαρμοστικότητα και κινητικότητα, το ποσοστό ανεργίας κατά κανόνα θα είναι υψηλό. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της νεοκλασικής θεωρίας είναι ότι τοποθετεί την ερμηνεία της ανεργίας σε καθαρά υποκειμενική βάση ως ευθύνη κυρίως των εργαζομένων που δεν συμπεριφέρονται «ορθολογικά» και μεταθέτει την αντιμετώπιση του φαινομένου σε μέτρα κυρίως «διαρθρωτικής πολιτικής», που σκοπό έχουν να αυξήσουν την ευελιξία της αγοράς εργασίας. Είναι γεγονός ότι υπάρχουν πράγματι τρόποι για να περιορίσει κάποιος την έκταση της ανεργίας, προσφέροντας πληρέστερη πληροφόρηση για τις θέσεις απασχόλησης, δυνατότητα επανεκπαίδευσης ή εξειδίκευσης των εργαζομένων και

διευκολύνοντας την επαγγελματική και τη γεωγραφική κινητικότητα των ανθρώπων.

Υπάρχει επίσης και ένας αναπόφευκτος αυτοματισμός στην συμπεριφορά των ανθρώπων, όταν οι συνέπειες της ένδειας που προέρχεται από την ανεργία, τους εξαναγκάζουν να επιδείξουν της πρέπουσα ευελιξία και κινητικότητα (όπως π.χ φαίνεται από τους οικονομικούς πρόσφυγες που απασχολούνται στην Ελλάδα και παλαιότερα από τους Έλληνες που μετανάστευαν).

Τα διάφορα μέτρα κοινωνικής προστασίας που έχουν θεσπισθεί, όπως τα επιδόματα ανεργίας, όσο αναγκαία και αν κρίνονται, για λόγους αλληλεγγύης θεωρείται ότι δεν συμβάλλουν στην απαραίτητη ευελιξία της αγοράς εργασίας και γι' αυτό η κρατούσα άποψη είναι ότι θα πρέπει να περιορίζονται στο απολύτως ελάχιστο επίπεδο για να -ην γίνονται τροχοπέδη και συντηρούν την ανεργία

3.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟΝ «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΟ»

Στη γενικευμένη μορφή της, η νεοκλασική θεωρία ισχυρίζεται ότι σε μια αγορά εργασίας που λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες του «τέλειου ανταγωνισμού» πάντοτε θα επιτυγχάνεται μία κατάσταση ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας και ότι αβίαστα θα διαμορφώνεται ένα επίπεδο διάνυσμα μισθών και ημερομισθίων, στο οποίο θα αντιστοιχεί πλήρης απασχόληση, δηλαδή δεν θα υπάρχει ανεργία.

Σύμφωνα με την θεώρηση, η ανεργία αν και όταν υπάρχει, θα οφείλεται σε ατέλειες της αγοράς εργασίας, δηλαδή σε παρεκκλίσεις από το πρότυπο του τέλειου ανταγωνισμού, τόσο από πλευράς συμμετεχόντων(εργαζομένων και εργοδοτών) όσο και από πλευράς «εξωγενών» παραγόντων. Έτσι, πχ θεωρείται ότι αν στην απρόσκοπτη

λειτουργία της αγοράς εργασίας παρεμβάλλονται στοιχεία που μειώνουν τον βαθμό ανταγωνισμού, θα υπάρχει απόκλιση από την πλήρη απασχόληση, δηλαδή ανεργία

Ως τέτοια στοιχεία, που συντελούν στην εμφάνιση ανεργίας είναι η ύπαρξη εργατικών συνδικάτων και δεσμευτικών συλλογικών συμβάσεων, που παρεμποδίζουν την προς τα έξω ευελιξία των αμοιβών, καθώς και τα διοικητικά καθορισμένα κατώτατα επίπεδα μισθών και ημερομισθίων. Αν πχ το κατώτατο ημερομίσθιο, λόγω νομοθεσίας ή συλλογικής σύμβασης είναι ανώτερο του ημερομισθίου ισορροπίας, τότε θα έχουμε υπερβάλλουσα προσφορά εργασίας και συνεπώς ανέργους.

Άρα, το φαινόμενο της ανεργίας μόνο ως σύμπτωμα «ανισορροπίας» και δυσλειτουργίας της αγοράς εργασίας μπορεί να θεωρηθεί. Και η αντιμετώπιση του έγκειται στην προσπάθεια να λειτουργούν οι αγορές εργασίας όσο το δυνατόν με περισσότερο σύμφωνο τρόπο προς τις γενικές αρχές του ανταγωνισμού.

Όσο όμως πειστική και αν είναι η νεοκλασική θεωρία, δύσκολα μπορεί κάποιος να αγνοήσει την εμφάνιση μαζικής ανεργίας ή έστω παρατεταμένης υψηλής ανεργίας χωρίς να χρειάζεται να προτρέξει σε πρόσθετους προσδιοριστικούς παράγοντες του φαινομένου. Ήδη από παλιά, πολλοί οικονομολόγοι θεωρούσαν ότι το φαινόμενο της ανεργίας ακολουθεί την οικονομική συγκυρία, τον λεγόμενο «οικονομικό κύκλο», αφού είναι εμπειρικά βεβαιωμένο ότι όταν η οικονομία βρίσκεται σε φάση «άνθησης» ή «ανόδου», το ποσοστό της ανεργίας είναι σε χαμηλό επίπεδο ή μειώνεται. Αντίθετα, όταν η οικονομία βρίσκεται σε φάση ύφεσης ή πτώσης το ποσοστό της ανεργίας είναι σε υψηλό επίπεδο ή αυξάνεται.

Πρέπει να ενισχυθεί η «προσαρμοστικότητα» των εθνικών αγορών εργασίας, καθώς και να ενθαρρυνθεί η ανταλλαγή των «καλύτερων πρακτικών» μεταξύ των κρατών-μελών, με τη βοήθεια και μεσολάβηση

της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Για την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας, οι ακολουθούμενες «παθητικές» πολιτικές απασχόλησης πρέπει να μετατραπούν σε «ενεργείς», δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην επιμόρφωση και την εκπαίδευση, ιδιαιτέρως των νέων και των μακροχρόνια ανέργων.

Ειδικά, κατά την επιμόρφωση και την εκπαίδευση των νέων ανέργων πρέπει να υπάρχει ένα στοιχείο υποχρεωτικότητας, υπό την έννοια ότι τα επιδόματα πρέπει να συνδέονται υποχρεωτικά με παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων ή εκπαίδευσης στο χώρο της δουλειάς. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι «παθητικές» πολιτικές απασχόλησης, δηλαδή απλή πληρωμή επιδομάτων ανεργίας χωρίς κίνητρο για επανένταξη στην παραγωγική διαδικασία, οδήγησαν σε υποβάθμιση το κοινωνικό κράτος πολλών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε αύξηση της ανεργίας. Αυτή η πολιτική αποτελεί ένα είδος επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο και παράλληλα την πιο αποτελεσματική μορφή κοινωνικής προστασίας.

Με τα εθνικά προγράμματα απασχόλησης, η κάθε χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιγράφει τις μικροοικονομικές πολιτικές που ακολουθεί, ώστε να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας. Με την υποβολή και συζήτηση των προβλημάτων αυτών στα αντίστοιχα συμβούλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτυγχάνεται στοιχειώδης συντονισμός των σχετικών πολιτικών, καθώς και η υιοθέτηση των καλύτερων πρακτικών.

Το σχετικό κόστος εργασίας, δηλαδή το κόστος εργασίας σε σχέση με το κόστος άλλων συντελεστών παραγωγής επηρεάζει σημαντικά την απασχόληση. Στο πλαίσιο αυτό δεν πρέπει να λησμονούνται δύο σημαντικές αρχές. Πρώτον, ότι αυξήσεις πραγματικών μισθών που δεν είναι συνεπείς με την αύξηση της παραγωγικότητας, οδηγούν σταδιακά σε απώλεια θέσεων εργασίας.

Δεύτερον, ότι η αύξηση της φορολόγησης του συντελεστή εργασίας (π.χ με την συνεχή αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών) σε σχέση με τους άλλους παραγωγικούς συντελεστές και κυρίως το κεφάλαιο, οδηγεί σε υποκατάσταση παραγωγικών συντελεστών εις βάρος της εργασίας.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα τελευταία δέκα χρόνια και υπό το βάρος του φορολογικού ανταγωνισμού για την προσέλκυση κεφαλαίων σε καθεστώς πλήρους απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, έχει υπάρξει σημαντική μείωση της φορολογίας του κεφαλαίου και αντίστοιχη σημαντική αύξηση της φορολογίας της εργασίας, με δυσμενή αποτελέσματα για την απασχόληση. Το πρόβλημα αυτό απαιτεί συντονισμό σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που ενδυναμώνει τα επιχειρήματα για καλύτερο οικονομικό συντονισμό μεταξύ των κρατών-μελών.

Ο κοινωνικός διάλογος συνέβαλε στην κατανόηση και στην επίλυση ορισμένων άλλων προβλημάτων που εμποδίζουν την προσαρμογή της αγοράς εργασίας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και την εύρεση αμοιβαίως επωφελών λύσεων. Τοπικά Σύμφωνα απασχόλησης: ενίσχυση της μερικής απασχόλησης και άλλες προτάσεις που πριν από λίγο καιρό αποτελούσαν «ταμπού», σήμερα έχουν ήδη υιοθετηθεί και αποτελούν μέρος της εργατικής νομοθεσίας. Οι προτάσεις αυτές αναγνωρίζουν ουσιαστικά την ανάγκη διαφοροποίησης των τελικών μισθών, ως αποτέλεσμα της διαφοροποίησης των συνθηκών της αγοράς εργασίας σε τοπικό επίπεδο.

Σε συνθήκες ατελούς κινητικότητας της εργασίας, απόλυτη ακαμψία των μισθών οδηγεί σε απώλεια θέσεων εργασίας, ειδικά θέσεων εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης και στην παράκαμψη της επίσημης αγοράς εργασίας. Παράλληλα, ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να βοηθήσει στην επεξεργασία μιας νέας μακροπρόθεσμης συμφωνίας μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και του κράτους, που συνδέει την

ανάγκη προσαρμοστικότητας της αγοράς εργασίας με ορισμένες πτυχές κοινωνικής προστασίας για όσους οδηγούνται σε περιθωριοποίηση από τις δυνάμεις του ανταγωνισμού και της παγκοσμιοποίησης.

Η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, έχει επίσης θετικά αποτελέσματα για την απασχόληση. Τα φυσικά ή θεσμικά μονοπώλια, είτε του ιδιωτικού είτε του δημόσιου τομέα, τείνουν να περιορίζουν την απασχόληση. Σήμερα, η σύγχρονη τεχνολογία έχει επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην έννοια του «άριστου» μεγέθους της επιχείρησης επιτρέποντας τη λειτουργία περισσότερων παραγωγικών μονάδων για δεδομένο μέγεθος αγοράς, τη μείωση του μέσου κόστους παραγωγής και την αύξηση της απασχόλησης.

Η επίτευξη πλήρους απασχόλησης στις μέρες μας αποτελεί βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον εξαιρετικά δύσκολο, σχεδόν ουτοπικό στόχο. Το περιεχόμενο της πλήρους απασχόλησης αλλάζει διαρκώς, αφού το φυσικό ποσοστό ανεργίας, που αποτελεί προσέγγιση της πλήρους απασχόλησης αυξάνεται. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επιδιώκουμε την μείωση του ποσοστού ανεργίας από τα σημερινά υψηλά επίπεδα του 9%, αλλά και τη μείωση του φυσικού ποσοστού ανεργίας με διαρθρωτικά μέτρα που δρουν στην παράμετρο της προσφοράς.

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι η υψηλή ανεργία αποτελεί κόστος δυσβάστακτο τόσο σε οικονομικούς όσο και σε κοινωνικούς όρους. Η αντιμετώπιση της απαιτεί πάνω από όλα αλλαγή νοοτροπίας και περισσότερο ρεαλισμό, διότι η τρέχουσα οικονομική ορθοδοξία, που διέπει τους κανόνες συμπεριφοράς πολλών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών, ιδιαιτέρως στις μεγαλύτερες από τις χώρες του Ο.Ο.Σ. Α, δεν φαίνεται να συγκινείται από την άποψη αυτήν.

3.4 Η ΑΝΕΡΓΙΑ, Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η πλέον διαδεδομένη ομάδα θεωριών για την ανεργία και τη σχέση της με τον πληθωρισμό αρχίζει από την παραδοχή ότι η αγορά εργασίας δεν είναι ανταγωνιστική, αλλά χαρακτηρίζεται από ποικίλες στρεβλώσεις που εμποδίζουν την απορρόφηση των ανέργων. Οι στρεβλώσεις αυτές ξεκινούν από το γεγονός ότι οι έχοντες ήδη εργασία δεν έχουν κανένα κίνητρο να υποστούν μισθολογικές ή άλλες απώλειες, προκειμένου να εξασφαλίσουν την απορρόφηση των ανέργων.

Από την άλλη, οι επιχειρήσεις δεν πρόκειται να αυξήσουν τον αριθμό των απασχολούμενων, παρά μόνο αν μειωθεί η σχέση του κόστους εργασίας προς την παραγωγικότητα της.

Βραχυχρόνια, είναι περίπου δεδομένη, αν και εξαρτάται σε κάποιο βαθμό και από την φάση του οικονομικού κύκλου, δηλαδή τη ζήτηση. Είναι επίσης δεδομένο, και το κόστος εργασίας, μέσω του καθορισμού των μισθών με τις ετήσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Αν η αγορά εργασίας ήταν πλήρως ανταγωνιστική, οι άνεργοι θα προσφέρονταν να δουλέψουν με τους ίδιους ή κατώτερους μισθούς από εκείνους τους οποίους απολαμβάνουν οι ήδη απασχολούμενοι. Αυτό θα μείωνε τους μισθούς, άρα και τη σχέση μεταξύ του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας. Η διαδικασία δε αυτή θα συνεχιζόταν ώσπου οι μόνοι άνεργοι οι οποίοι απλώς έψαχναν για καταλληλότερη δουλειά, ή εκείνοι οι οποίοι αρνούσαν να δουλέψουν με τους ισχύοντες ή κατώτερους μισθούς

Ωστόσο, η αγορά εργασίας δεν λειτουργεί έτσι. Οι μισθοί δεν προσδιορίζονται από μια ανταγωνιστική διαδικασία στην οποία οι άνεργοι προσφέρονται να δουλέψουν με χαμηλότερους μισθούς ή με χειρότερες συνθήκες και οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν

την προσφορά αυτή. Πρώτον, η εργασιακή σχέση είναι μακροχρόνια, για λόγους που σχετίζονται με τη διασφάλιση των εργαζομένων, τη σταδιακή απόκτηση εκ μέρους τους ικανοτήτων και εκπαίδευσης στη δουλειά, που αποτελούν κεφάλαιο για την επιχείρηση κλπ.

Αυτό εμποδίζει τις επιχειρήσεις να υποκαθιστούν εύκολα τους ήδη εργαζομένους σε αυτές με ανέργους. Αυτό μόνο του διαχωρίζει τον άνεργο, που βρίσκεται «απ' έξω», και τον εργαζόμενο που βρίσκεται «μέσα». Τυχόν απόλυση τους σημαίνει σημαντικό ίσως κόστος για την επιχείρηση, ενώ η πρόσληψη νέων εργαζομένων δεν είναι ευαίσθητοι στην πίεση από τους ανέργους που βρίσκονται «απ' έξω». Αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι αδρανοποιούνται οι μηχανισμοί που σε μια ανταγωνιστική αγορά θα συνέβαλαν στην εξάλειψη της «αθέλητης» ανεργίας.

Υπάρχουν όμως και άλλοι λόγοι που ενισχύουν την «αναισθησία» των πραγματικών μισθών στην ύπαρξη υψηλής ανεργίας. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις κατά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις δεν αντιπροσωπεύουν τόσο τους ανέργους όσο τους εργαζόμενους.

Συνεπώς, ελάχιστα επηρεάζονται από την έκταση της ανεργίας στις μισθολογικές διεκδικήσεις τους. Το σύστημα κοινωνικής προστασίας των ανέργων, με τα επιδόματα ανεργίας, αν και απαραίτητα για λόγους κοινωνικής προστασίας των ανέργων, επίσης συμβάλλει στη μείωση της πίεσης στους πραγματικούς μισθούς εκ μέρους των ανέργων. Η φορολογία, άμεση και έμμεση, καθώς και οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση, επίσης συμβάλλουν στο πρόβλημα της ανεργίας.

Αν και απαραίτητες, δημιουργούν «σφήνα» μεταξύ των πραγματικών αποδοχών των εργαζόμενων και του πραγματικού κόστους των επιχειρήσεων, με συνέπεια να αυξάνουν το κόστος για τις επιχειρήσεις και να μειώνουν τα κίνητρα τους να προσφέρουν απασχόληση. Για τους λόγους αυτούς, η αγορά εργασίας δεν μπορεί

μόνη της να διορθώσει το πρόβλημα της ανεργίας ή στο βαθμό που το κάνει, η διαδικασία είναι εξαιρετικά αργή.

Μπορεί όμως να διορθώσει το πρόβλημα της ανεργίας η μακροοικονομική πολιτική. Μόνο στο βαθμό που η αύξηση της ζήτησης είναι αναπάντεχη και δεν ενσωματωθεί καθορίζονται για σχετικά μεγάλα διαστήματα (πχ ένας χρόνος), ένας αναπάντεχος πληθωρισμός στο ενδιάμεσο μειώνει τη σχέση μεταξύ του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας, προκαλώντας κίνητρα στις επιχειρήσεις να προσλάβουν νέους εργαζομένους.

Από τη στιγμή που θα συμβεί κάτι τέτοιο, στις επόμενες διαπραγματεύσεις, οι νέοι αυτοί εργαζόμενοι θα είναι πλέον από τους «μέσα» και τα συμφέροντα τους θα ληφθούν υπόψη στον νέο γύρο των μισθολογικών αυξήσεων. Κατά συνέπεια, η μείωση του κόστους εργασίας και της παραγωγικότητας. Αυτό θα ωθήσει τις επιχειρήσεις να απολύσουν ορισμένους εργαζομένους ή και ορισμένες επιχειρήσεις να κλείσουν. Κατά συνέπεια, η ανεργία θα αυξηθεί. Από τη στιγμή που θα γίνει αυτό, οι πρώην εργαζόμενοι θα είναι πλέον «απ' έξω» και τα συμφέροντα τους δεν θα ληφθούν υπόψη κατά τον προσδιορισμό των μισθολογικών αυξήσεων.

Τα παραπάνω είναι βέβαια κάπως υπεραπλουστευμένα, αλλά δίνουν τη σχέση μεταξύ ανεργία και πληθωρισμού και τις επιδράσεις της μακροοικονομικής πολιτικής. Ο αναμενόμενος πληθωρισμός επηρεάζει τις μισθολογικές αυξήσεις και έτσι δεν προκαλεί μεταβολή στη σχέση μεταξύ του κόστους και της παραγωγικότητας της εργασίας. Κατά συνέπεια, δεν επηρεάζει την ανεργία. Ο μη αναμενόμενος όμως πληθωρισμός επηρεάζει την ανεργία μέσω του μηχανισμού που αναφέρθηκε παραπάνω. Ανάλογες επιδράσεις έχει και η μεταβολή στην παραγωγικότητα.

Οι αναμενόμενες μεταβολές στη σχέση μεταξύ κόστους και παραγωγικότητας. Οι μη αναμενόμενες μεταβολές όμως επηρεάζουν τους μισθούς. Έτσι, μια αναπάντεχη μείωση της παραγωγικότητας αυξάνει την ανεργία και τον πληθωρισμό και μια αναπάντεχη αύξηση μειώνει και την ανεργία και τον πληθωρισμό.

Δύο βασικές στρατηγικές υπάρχουν για τη μείωση του πληθωρισμού. Η πρώτη είναι η στρατηγική της βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας με μείωση των πραγματικών αποδοχών των εργαζομένων και η δεύτερη είναι η στρατηγική της προσωρινής επιδείνωσης της, που συνοδεύεται από αύξηση των πραγματικών αποδοχών.

Η πρώτη στρατηγική απαιτεί παρέμβαση στη διαδικασία προσδιορισμού των μισθολογικών αυξήσεων, με πάγωμα ή σημαντική επιβράδυνση της αύξησης των μισθών. Αυτό παρασύρει τις τιμές όλων των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών και σε δεύτερη φάση επιτρέπει τη μείωση και του εισαγόμενου πληθωρισμού -έσω επιβράδυνσης της διολίσθησης. Η πολιτική αυτή προκαλεί βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας μέσω της διεύρυνσης των περιθωρίων κέρδους στον τομέα των εμπορεύσιμων και πτώση του πληθωρισμού μέσω της επιβράδυνσης των αυξήσεων μισθών, τιμών μη εμπορεύσιμων και αργότερα διολίσθησης.

Η δεύτερη στρατηγική αντί να αρχίζει την αντιπληθωριστική εκστρατεία από τους μισθούς την αρχίζει από την ισοτιμία. Βασίζεται αρχικά στην επιβράδυνση της διολίσθησης («πολιτική ισχυρού νομίσματος»), ώστε να μειωθεί ο εισαγόμενος πληθωρισμός, επηρεάζει τις πληθωριστικές προσδοκίες και έτσι ακολουθεί και η μείωση του ρυθμού αύξησης των μισθών και των τιμών των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Με την στρατηγική αυτή υπάρχει στην αρχή μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και αύξηση της ανεργίας.

Ωστόσο, επειδή δεν βασίζεται στον καταναγκασμό των κοινωνικών εταίρων, η μείωση του πληθωρισμού μπορεί να αποδειχθεί περισσότερο διατηρήσιμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πορεία της ανεργίας στην Ελλάδα είναι παρόμοια με αυτή στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, δηλαδή ενώ μέχρι και την πρώτη πετρελαϊκή κρίση το 1970 δεν αποτελούσε πρόβλημα η άνοδος της ήταν σημαντική από το σημείο εκείνο και έπειτα. Στον παρόν άρθρο μελετάμε τις κυριότερες διαρθρωτικές αιτίες ανεργίας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα εξετάζουμε το κατά πόσο αίτια όπως η σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας, η ελαστικότητα της αγοράς εργασίας και η αποτελεσματικότητα των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης έχουν επίδραση στην ανεργία. Όπως προκύπτει από τη μελέτη των θεσμικών αυτών παραγόντων και την επίδρασή τους στην απασχόληση, η ανεργία στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό φαινόμενο διαρθρωτικό και επομένως η καταπολέμηση της απαιτεί σε μεγάλο βαθμό ενεργοποίηση μικροοικονομικών πολιτικών.

4.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1970 δεν αποτελούσε σημαντικό πρόβλημα για τις περισσότερες οικονομίες του κόσμου. Από το σημείο όμως εκείνο και έπειτα, σε συνδυασμό με τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις, η πορεία της ήταν ανοδική και έπληξε τόσο τις χώρες της Ευρώπης όσο και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Ιαπωνία. Ωστόσο, υψηλότερη ήταν η άνοδος στην Ευρώπη και μάλιστα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια το ποσοστό ανεργίας κυμαίνεται γύρω στο 10%. Παρατηρώντας την συμπεριφορά της ανεργίας στις χώρες του

ΟΟΣΑ, τα παρακάτω συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν (OECD 1994, Layard et al. 1991):

1. Η ανεργία παρουσιάζει διακυμάνσεις κατά την πορεία ενός οικονομικού κύκλου αλλά και μεταξύ των οικονομικών κύκλων, παρόλα αυτά σε μακροχρόνιο διάστημα παραμένει σταθερή.
2. Οι μεταβολές της ανεργίας είναι μικρές αλλά παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό συσχέτισης μεταξύ των διαδοχικών ετών. Δηλαδή η ανεργία του σήμερα επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το χθες.
3. Τα ποσοστά της ανεργίας διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα.
4. Η διάρκεια της ανεργίας διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες η διάρκεια της ανεργίας ήταν πολύ μεγαλύτερη στην Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία.
5. Τα ποσοστά ανεργίας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των διαφόρων ομάδων ηλικίας, επιπέδων εκπαίδευσης, περιοχών αλλά και φυλών.

Παρότι η πορεία της ανεργίας είναι παρόμοια στις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου (Ευρώπη, ΗΠΑ, Ιαπωνία) τα αίτια που την προκάλεσαν διαφέρουν όχι μόνο ανά οικονομία αλλά και ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης. Οι βασικές θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν την ανεργία είναι δύο: η νεοκλασική και η κεϋνσιανή. Σύμφωνα με την πρώτη, η αγορά εργασίας περιορίζεται από θεσμικούς παράγοντες με αποτέλεσμα να μην μπορεί να λειτουργήσει ελεύθερα προκειμένου να έρθει σε ισορροπία. Η δεύτερη, εντοπίζει το πρόβλημα της ανεργίας στην ανεπαρκή ζήτηση. Με άλλα λόγια η νεοκλασική θεωρία υποστηρίζει πως η ανεργία είναι εκούσια (voluntary) και μικροοικονομικό πρόβλημα και καλεί τις κυβερνήσεις να μειώσουν την ελκυστικότητα της ενώ η κευνσιανή θεωρία κατατάσσει την ανεργία ως ακούσια (involuntary) που μπορεί να λυθεί με την εφαρμογή μακροοικονομικών μέτρων από τις κυβερνήσεις για την αύξηση των θέσεων εργασίας. Όσον αφορά την

πορεία της ανεργίας από το 1970 και μετά, πλήθος οικονομολόγων προσπαθούν να ερμηνεύσουν την πορεία της όσο και τα διαφορετικά αίτια που την προκάλεσαν μεταξύ των αναπτυγμένων οικονομιών.

4.3 ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η αναζήτηση των αιτιών ανόδου της ανεργίας έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών, αλλά παρόλα αυτά κάποια, κοινά αποδεκτή παραδοχή δεν υπάρχει. Πολλοί υποστηρίζουν πως η άνοδος της οφείλεται στην ανοδική τάση του φυσικού ποσοστού της ανεργίας. Δηλαδή, του ποσοστού εκείνου πέρα από το οποίο κάθε προσπάθεια για μείωση της ανεργίας δύναται να οδηγήσει σε αύξηση του πληθωρισμού. Ο Paul Krugman (1994) υποστηρίζει πως σημαντικό ρόλο παίζει η τεχνολογία η οποία έχει αναβαθμίσει τη ζήτηση για εργαζομένους με υψηλές δεξιότητες (skill based technological change), ενώ ταυτόχρονα έχει μειώσει τη ζήτηση για άτομα με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων. Ο αντίκτυπος όμως του φαινομένου αυτού είναι διαφορετικός σε ΗΠΑ και Ευρώπη. Στις ΗΠΑ όπου η αγορά κινείται ελεύθερα χωρίς περιορισμούς το φαινόμενο αυτό έχει οδηγήσει σε αυξημένη ανισότητα αφού οι εργαζόμενοι των οποίων οι δεξιότητες έχουν απαξιωθεί αναγκάζονται να δεχθούν εργασίες με χαμηλούς μισθούς. Από την άλλη, στην Ευρώπη όπου τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας είναι περισσότερο γενναιόδωρα, τα ίδια άτομα δεν δέχονται να υποστούν μείωση του μισθού τους και λόγω των προνομίων (welfare benefits) βλέπουν την ανεργία ελκυστική. Ωστόσο, η άποψη αυτή έχει βρει πολλούς επικριτές.

4.4 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πριν από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση η Ελληνική οικονομία ήταν μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές οικονομίες ενώ η καταγεγραμμένη ανεργία βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Μετά το 1974 ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας έπεσε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και η ανεργία αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, το φαινόμενο τόσο της απότομης αύξησης της ανεργίας όσο και του πολύ χαμηλού ποσοστού της πριν το 1980, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με επιφύλαξη εφόσον από το σημείο εκείνο και έπειτα άλλαξε ο τρόπος καταγραφής της με αποτέλεσμα να εμφανιστεί το πραγματικό της επίπεδο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά και ξεπέρασε τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η εικόνα αυτή της ανεργίας παραμένει μέχρι και σήμερα. Συγκεκριμένα, η ανεργία το 2003 ήταν 9.3% σε σύγκριση με το 8.1% Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Μελετώντας την ελληνική αγορά εργασίας, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας μπορούν να εντοπισθούν στα εξής:

Η αδυναμία της ζήτησης για άτομα με υψηλές δεξιότητες να συμπορευτεί με την προσφορά. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να γίνει ιδιαίτερα αντιληπτό από το γεγονός ότι η ανεργία ατόμων με διδακτορικό η μεταπτυχιακό είναι μεγαλύτερη από αυτή των ατόμων με τη βασική μόνο εκπαίδευση. Αυτό το υψηλό ποσοστό ανεργίας μεταξύ των «λευκών κολάρων» έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της ελληνικής αγοράς εργασίας από πολλά ερευνητικά κέντρα και οργανισμούς όπως το Παρατηρητήριο Απασχόλησης της Ελλάδος (2003), την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥ) (2003), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) και το Cedefop (2003) Ωστόσο, το φαινόμενο αυτό όχι μόνο υφίσταται αλλά φαίνεται να έχει και ανοδική τάση. Συγκεκριμένα, η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην μελέτη «European education production functions» τονίζει ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα (μεταξύ των 18 αναπτυγμένων χωρών που εξέτασε η μελέτη) στην οποία η ανεργία των πτυχιούχων αυξάνεται σε ετήσια βάση (σε ποσοστό 2%). Σε παρόμοια μελέτη, το CEDEFOP υποστηρίζει ότι μέχρι το 2010 η ζήτηση για πτυχιούχους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο από ότι για απόφοιτους πανεπιστημίων. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και σχετική έρευνα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (2003). Ειδικότερα, τονίζει το γεγονός ότι οι πτυχιούχοι πανεπιστημίων αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο ανεργίας από ότι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ ταυτόχρονα αναμένεται να μείνουν για μεγαλύτερο διάστημα άνεργοι προτού βρουν εργασία. Αναφέρει, επίσης, ότι ο μέσος χρόνος εύρεσης εργασίας αναμένεται να είναι τρεισήμισι χρόνια.

Το φαινόμενο αυτό οφείλεται κυρίως σε δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Με άλλα λόγια, η προσφορά πτυχιούχων δεν ανταποκρίνεται στη ζήτηση της αγοράς και ως αποτέλεσμα η ανεργία διαρθρωτικού τύπου αυξάνεται. Συγκεκριμένα, όπως αξιολογεί το ΚΕΠΕ, την ευθύνη για την αυξημένη ανεργία των νέων έχει ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος προς το δημόσιο τομέα (2003). Με άλλα λόγια, η βασική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος είναι το να προετοιμάζει υπαλλήλους για τον δημόσιο τομέα όπως δασκάλους, υπάλληλους τραπεζών, δημόσιας διοίκησης κτλ. ενώ την ίδια στιγμή ο δημόσιος τομέας συρρικνώνεται. Πιο συγκεκριμένα, όπως σημειώνει το ΚΕΠΕ (2003), ο δημόσιος τομέας προσπαθώντας να μειώσει τους υπαλλήλους του και ειδικότερα αυτούς της δημόσιας διοίκησης, προσλαμβάνει λιγότερους από αυτούς που συνταξιοδοτούνται. Επομένως, ο δημόσιος τομέας έχει σταματήσει να αποτελεί δίχτυ

ασφαλείας κατά της ανεργίας των πτυχιούχων και όπως ισχυρίζεται και το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας «ο δημόσιος τομέας έχει εγκαταλείψει τον ρόλο του μεγάλου εργοδότη πτυχιούχων ΑΕΙ». Η μεγάλη αυτή διαφορά προσφοράς και ζήτησης εργαζομένων για το δημόσιο τομέα μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι τα άτομα προτιμούν το δημόσιο για ποικίλους λόγους. Συγκεκριμένα, όπως οι Demekas και Kontolemis (1996) έχουν δείξει, η διόγκωση του δημόσιου τομέα κατά τη δεκαετία του '80 αύξησε τις προσδοκίες των ατόμων όσον αφορά τους μισθούς (αφού οι μισθοί ήταν υψηλότεροι στο δημόσιο τομέα από ότι στον ιδιωτικό) το οποίο οδήγησε στην αύξηση της ανεργίας. Το αποτέλεσμα των προαναφερθέντων είναι ότι κάθε έτος οι αιτήσεις για τον δημόσιο τομέα υπερτερούν αριθμητικώς τις διαθέσιμες θέσεις. Η ακαμψία του εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες της αγοράς εργασίας αποτελεί ένα από τα βασικότερα σημεία που τονίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδόν κάθε φορά που εξετάζει την Ελληνική αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, σε μια από τις τελευταίες αναφορές που έγιναν για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από τον πρώην πρωθυπουργό της Ολλανδίας, Wim Kok, και τους συναδέλφους του, αναφέρεται ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα επιμένει συστηματικά στο να μην λαμβάνει υπόψιν της τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και συνεχίζει να παράγει άνεργους πτυχιούχους και όχι ανθρώπους με πτυχία σχετικά με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας .

Ο δεύτερος λόγος είναι η επίμονη τάση των Ελλήνων για την απόκτηση ανώτατης εκπαίδευσης. Ο Γιώργος Ψαχαρόπουλος (2003), στο βιβλίο του «Ελληνική παιδεία: Μια σύγχρονη τραγωδία» σημειώνει ότι η Ελλάδα έχει ίσως το υψηλότερο ποσοστό ανά πληθυσμό στο κόσμο μαθητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό (επίσης Ψαχαρόπουλος 1990). Το φαινόμενο αυτό έχει επισημανθεί από πολλούς ερευνητές διαφόρων επιστημών (Νασιάκου 1981, Τσουκαλάς 1981, Ψαχαρόπουλος και

Σουμελής 1979, Ψαχαρόπουλος 1991) ενώ υποστηρίζεται πως προέρχεται από μια μη ρεαλιστική προσδοκία για πολύ υψηλές αποδόσεις της εκπαίδευσης (returns to education) (Λαμπρόπουλος 1992) οι οποίες λόγω της αυξανόμενης προσφοράς των πτυχιούχων τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχουν μειωθεί (Μαγουλά και Ψαχαρόπουλος 1999, Κανελλόπουλος 1997, Γλυτσός 1990). Ο Ψαχαρόπουλος σε ένα άρθρο του στον Οικονομικό Ταχυδρόμο (23/11/2003), υποστηρίζει ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι δωρεάν και επομένως οι νέοι άνθρωποι έχοντας ως δεδομένο το χαμηλό κόστος, επιλέγουν τις σπουδές τους σύμφωνα με την κοινωνική θέση που θα αποκτήσουν μετέπειτα και όχι σύμφωνα με τις προοπτικές απασχόλησης. Έτσι, τα άτομα θα αποφασίσουν να σπουδάσουν νομική ή ιατρική καθώς τέτοιου είδους σπουδές εκτός του ότι είναι δωρεάν θεωρούνται ότι έχουν κύρος. Στο φαινόμενο αυτό συνεισφέρει και το γεγονός ότι οι προσδοκίες για το μελλοντικό εισόδημα είναι υψηλές. Όπως συνεχίζει, αυτό θα συμβεί ακόμα και αν αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο να μείνουν άνεργοι μετά την αποφοίτησή τους ή αν πρέπει να πάνε στο εξωτερικό προκειμένου να σπουδάσουν ακόμα και αν το κόστος σπουδών θα είναι μεγάλο. Η κατάσταση που περιγράφηκε αποτελεί επίσης χαρακτηριστικό της επίμονης τάσης των φοιτητών και των οικογενειών τους για περαιτέρω εκπαίδευση.

Η ανεπάρκεια των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Ο ρόλος των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στη διατήρηση των υψηλών ποσοστών ανεργίας είναι κρίσιμος καθώς δεν φαίνεται να παρέχει ούτε επαρκή ταίριασμα (matching process) μεταξύ των διαθέσιμων ελεύθερων θέσεων και αυτών που αναζητούν εργασία, αλλά ούτε και καλοσχεδιασμένα προγράμματα εκπαίδευσης για τους άνεργους. Επιπρόσθετα, οι δαπάνες της κυβέρνησης για τις συγκεκριμένες

πολιτικές είναι σχετικά χαμηλές σε σύγκριση με άλλες χώρες. Ο οργανισμός που ευθύνεται για το συνταίριασμα των ελεύθερων θέσεων και αυτών που αναζητούν εργασία είναι ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ). Παρόλα αυτά, η αποδοτικότητα του είναι σχετικά περιορισμένη και συνεπώς ένα επαρκές συνταίριασμα δεν μπορεί να γίνει ενώ αύξηση σημειώνεται στην «ανεργία τριβής». Μια παλαιότερη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1996) υποστηρίζει ότι ο ρόλος των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης στην Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένος και στην πραγματικότητα έχει μειωθεί σημαντικά σχετικά με την δεκαετία του 1980. Μια μελέτη που διεξήχθη κατά την περίοδο 1999-2001 από το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ για το Ευρωπαϊκό διεθνές πρόγραμμα ΤΣΕΡ αποκαλύπτει ότι μόνο ένα 6% από τους νέους άνεργους και ένα 14.4% από το συνολικό αριθμό ανέργων βρίσκει εργασία χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ. Ο λόγος για αυτό είναι διττός: από τη μια πλευρά τα άτομα σπανίως αναζητούν εργασία μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ καθώς στηρίζονται κυρίως σε ανεπίσημα κανάλια πληροφόρησης ενώ ψάχνουν για εργασία, μέσω προσωπικών γνωριμιών (στην ίδια μελέτη 49,3% βρήκε εργασία μέσω από προσωπικές γνωριμίες όπως οικογένεια και φίλοι ενώ το 73% των νέων ανέργων αναφέρουν ότι απευθύνονται στις γνωριμίες τους ως τρόπο αναζήτησης εργασίας) ενώ από την άλλη πλευρά οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ φαίνονται να μην είναι αξιόπιστες. Όσον αφορά στο τελευταίο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) υποστηρίζει ότι αυτό οφείλεται στην έλλειψη επαρκούς προσωπικού προκειμένου να παρέχονται ποιοτικές υπηρεσίες σε αυτούς που αναζητούν εργασία. Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι οι υπηρεσίες απασχόλησης δεν είναι πλέον μονοπώλιο για το δημόσιο τομέα μπορεί να έχει έναν θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν, κάτι που σύμφωνα με μια μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει συμβεί σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Πέρα

από αυτά, οι δαπάνες της Ελλάδας σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης είναι αρκετά χαμηλότερες συγκριτικά με άλλες χώρες. Ειδικότερα, ο ΟΟΣΑ στο τελευταίο Employment Outlook 2003 κατατάσσει την Ελλάδα στην τελευταία θέση όσον αφορά στις δαπάνες με το ποσοστό δαπάνης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Παρόλα αυτά, τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους ανέργους δεν καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, η αποτελεσματικότητά τους δεν καταγράφεται ενώ ο σχεδιασμός τους ακολουθεί προσεγγίσεις από την πλευρά της προσφοράς (supply side) και όχι στην ζήτηση (demand side) (INE ΓΣΕΕ 2001). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η προαναφερθείσα έρευνα του ΙΝΕ ΓΣΕΕ, μόνο το 9,2% των ανέργων που απευθύνονται σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΟΑΕΔ βρήκαν εργασία.

Η υψηλή προστασία και το αφανές κόστος των εργαζομένων.

Το φαινόμενο αυτό δυσκολεύει κυρίως τους νέους να βρουν εργασία. Με άλλα λόγια, οι εργαζόμενοι έχουν υψηλότερη νομική προστασία και έτσι οι νεοεισερχόμενοι αναγκάζονται να μείνουν περισσότερο χρόνο άνεργοι προτού βρουν εργασία (ibid). Αυτό φαίνεται να συμβαίνει έντονα στην Ελλάδα καθώς η νομική προστασία των εργαζομένων είναι ιδιαίτερα υψηλή. Συγκεκριμένα, η απόλυση προσωπικού είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη ενώ οι νέες προσλήψεις έχουν σχετικά μεγάλο κόστος (ΚΕΠΕ 2003). Πράγματι, ο Van de Velden and Wolbers (2001), συγκρίνοντας τον βαθμό προστασίας των εργαζομένων μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών κατατάσσουν την Ελλάδα στην δεύτερη θέση μετά την Πορτογαλία. Επίσης, οι προοπτικές απασχόλησης των νέων, επηρεάζονται από το συνδυασμό του υψηλού μη μισθολογικού κόστους και το χαμηλό επίπεδο του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να παρατηρείται ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό ανεργίας στις νεαρές ηλικίες. Παρόλα αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EU ad hoc Labor Market Survey 2000)

υποστηρίζει πως το επίπεδο του υψηλού μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους δεν φαίνεται να έχει ένα αρνητικό αντίκτυπο στην απασχόληση.

Η ανελαστικότητα της αγοράς εργασίας. Η Ελληνική αγορά εργασίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα ανελαστική, αν και κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών υπάρχουν ισχυρές πιέσεις για πιο ελαστικές πρακτικές. Παρόλα' αυτά, η αυστηρή ρύθμιση των πλαισίων της αγοράς εργασίας έχει εμποδίσει την γρήγορη αύξηση της απασχόλησης σε σύγκριση με λιγότερο ρυθμισμένες χώρες. Το Παρατηρητήριο Απασχόλησης (2003), κατόπιν ανάλυσης των δεδομένων που δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΟΟΣΑ, τονίζει ότι η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο ποσοστό μερικής απασχόλησης (4% το 2001) στην Ευρώπη. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι εργαζόμενοι σε οργανισμούς θεωρούν την μερική απασχόληση ως κατώτερη μορφή απασχόλησης και πιστεύουν ότι η διάδοση της στην Ελλάδα είναι αβέβαιη εξαιτίας του χαμηλού εισοδήματος που αποφέρει. Πέρα από αυτά, η ίδια μελέτη υποστηρίζει ότι το ποσοστό των Ελλήνων υπαλλήλων που παραμένει στην ίδια επιχείρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι μεταξύ των υψηλότερων στην Ευρώπη (ibid). Ωστόσο, στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει μια στροφή των επιχειρήσεων προς πιο ελαστικές εργασιακές μεθόδους. Μια έρευνα που διεξήχθη από το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ υποστηρίζει ότι κατά την διάρκεια του 2003, το 55% όλων εκείνων των προσλήψεων που έγιναν από επιχειρήσεις αφορούσαν ελαστικές μορφές απασχόλησης. Η ίδια έρευνα συμπεραίνει τα παρακάτω: 86% του συνόλου των υπαλλήλων έχουν μόνιμη απασχόληση ενώ το 15,5 % δουλεύουν σε προσωρινή εργασία, το ποσοστό μερικής απασχόλησης είναι 4,7%, το οποίο αποτελεί το 2,9% σε μόνιμη και 1,8% σε προσωρινή απασχόληση ενώ μέθοδοι όπως η τηλεργασία ή ο δανεισμός εργαζομένων δεν είναι ακόμα δημοφιλή (1,1% and 0,3% αντίστοιχα).

Όσον αφορά στον δημόσιο τομέα, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η πρώτη πρόσληψη υπαλλήλων μερικής απασχόλησης έγινε στις αρχές του 2004. Παρόμοια αποτελέσματα για τα προαναφερθέντα έχουν επίσης επιβεβαιωθεί από έρευνα που έκανε η ΕΣΥΕ (2003), η ΑΣΟΟΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000). Το αποτέλεσμα που μπορεί να εξαχθεί από τα παραπάνω είναι ότι παρατηρείται μια σαφής τάση για πιο ελαστικές πρακτικές ενώ ο βαθμός της ανελαστικότητας της ελληνικής αγοράς εργασίας .

Ο ρόλος των μεταναστών. Αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βλέπει την συμμετοχή των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό και ειδικά στον πρωτογενή τομέα ως ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελληνική αγορά εργασίας, εμπειρικά στοιχεία υποστηρίζουν ότι ο αντίκτυπός τους στην αγορά εργασία είναι μάλλον θετικός. Στις αγροτικές περιοχές, οι μετανάστες όχι μόνο δεν προκαλούν προβλήματα αλλά αντιθέτως παρέχουν σημαντικές λύσεις στις τοπικές οικονομίες. Ειδικότερα, οι μετανάστες προσέφεραν μια ανέλπιστα λύση στη χρόνια έλλειψη εργατικού δυναμικού που αποτελούσε μια πειστική, διαρθρωτική κυρίως ανάγκη πρωτίστως στις περιοχές με αναπτυγμένη τη γεωργία. Η άφθονη προσφορά εργασίας κάλυψε ένα μεγάλο κενό σε εργατικό δυναμικό αφού οι ντόπιοι δεν επιθυμούν να εργάζονται στα χωράφια. Επομένως, οι Έλληνες ασχολούνται λιγότερο με χειρωνακτικές εργασίες και εξασφαλίζουν περισσότερο χρόνο για την επίβλεψη και την εμπορία των προϊόντων τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί αγρότες και ζωτρόφοι να υποστηρίζουν ότι αν δεν ήταν οι μετανάστες δεν θα μπορούσαν να διατηρήσουν τις επιχειρήσεις τους, κάτι το οποίο τονίζει τη θετική συνεισφορά του ξένου εργατικού δυναμικού στην τοπική οικονομία συνολικά. Παρομοίως, το Ινστιτούτο Εργασίας στην τελευταία έκθεση για την ελληνική οικονομία και απασχόληση (2003) τονίζει το γεγονός ότι η μετανάστευση καλύπτει τις ανάγκες της αγοράς εργασίας για φτηνά

εργατικά χέρια ενώ η ζήτηση της θεωρείται συνεχής. Επίσης μελέτες έχουν δείξει πως οι μετανάστες λαμβάνουν κατά κανόνα χαμηλότερους μισθούς από τους Έλληνες εργαζομένους και επομένως το κατά πόσο οι μετανάστες έχουν πάρει τις θέσεις των Ελλήνων εργαζομένων είναι αμφισβητήσιμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός, ότι ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ανεργία και ο αποκλεισμός των μειονεκτούντων ατόμων από την αγορά εργασίας. Η στρατηγική που έχει διαμορφωθεί από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της Κοινωνικής Προστασίας καθιστά την αγορά εργασίας ως μια από τις σημαντικότερες συνιστώσες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, το οποίο διαμορφώθηκε στις Συνόδους Κορυφής της Λισσαβόνας και της Νίκαιας.

Πιο συγκεκριμένα, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι οι εξής:

- *Η ανεργία, που πλήττει, ιδίως τις γυναίκες και τους νέους.*
- *Το χάσμα των γενεών, στο βαθμό που οι ηλικιωμένοι και ένα μεγάλο ποσοστό νέων παραμένει αποκλεισμένο από την αγορά εργασίας και κατά συνέπεια από το κοινωνικό σύνολο.*
- *Το χάσμα μεταξύ των φύλων, μιας και τα ποσοστά της γυναικείας απασχόλησης μπορεί τα τελευταία χρόνια να αυξήθηκαν, ωστόσο υστερούν περίπου κατά 18% της απασχόλησης των ανδρών, γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με την διαφορά που υφίσταται στους μισθούς της τάξεως του 15% καθιστά το παρόν πρόβλημα κοινωνική παθογένεια.*

- *Η έλλειψη ικανοτήτων και δεξιοτήτων, στο μέτρο που το επίπεδο εκπαίδευσης διαφοροποιείται μεταξύ των χωρών, γεγονός το οποίο κατέστησε την ανάγκη υιοθέτησης ενιαίας εκπαιδευτικής πολιτικής και πολιτικής κατάρτισης μεταξύ των πρωταρχικών στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Ατζέντας.*
- *Η δημογραφική γήρανση, καθώς η αύξηση των ηλικιωμένων και η ταυτόχρονη μείωση των νέων, αλλάζει σταδιακά τη δομή και τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης της κοινωνίας γενικά και της οικογένειας ειδικότερα, με αποτέλεσμα να επέλθει η δημοσιονομική κρίση του Κράτους Πρόνοιας.*
- *Ο χαμηλός βαθμός συνοχής μεταξύ των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και η μείωση της απόστασης μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων περιφερειών αποτελεί ενθαρρυντικό παράγοντα για το μέλλον της κοινωνικής Ευρώπης.*
- *Η κοινωνική αλληλεγγύη και φτώχεια, καθώς περίπου 65 εκατομμύρια Ευρωπαίοι, βρίσκονται κάτω από το όριο φτώχειας το οποίο διαμορφώνεται ως το 60% του μέσου εισοδήματος.*

5.2. Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Προκειμένου να ενισχυθεί η απασχόληση, η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή στο πλαίσιο μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, στα πλαίσια της Συνόδου Κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Λισσαβόνα την 23^η και 24^η Μαρτίου 2000, τέθηκε ένας νέος στρατηγικός στόχος για την Ένωση.

Πιο συγκεκριμένα, για την αντιμετώπιση των προκλήσεων οι οποίες απειλούν τη συνοχή και τη βιωσιμότητα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Οικοδομήματος η Ευρωπαϊκή Ένωση με αφετηρία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, έθεσε το στρατηγικό στόχο που θα πρέπει να επιτευχθεί στα επόμενα δέκα χρόνια, ώστε *«Η Ευρωπαϊκή Ένωση να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»*. Συνεπώς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας αποφάσισε να υιοθετήσει μια στρατηγική που αποσκοπεί να δώσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη δυνατότητα να αναδημιουργήσει τις προϋποθέσεις για πλήρη **απασχόληση** αλλά και να ενισχύσει την περιφερειακή συνοχή στην Ένωση. Τα ποσοστά απασχόλησης που τέθηκαν ως στόχοι παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 : ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

	Σύνολο	Άντρες	Γυναίκες	Ηλικιωμένοι εργαζόμενοι
1999	62%	71%	52%	37%
2005	67%		57%	
2010	70%		60%	50%

Πηγή: European Commission, Employment in Europe, 2001

Οι στόχοι για το 2005 και για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους τέθηκαν στη Στοκχόλμη. Οι στόχοι για το 2010 και για τις γυναίκες τέθηκαν στο Συμβούλιο της Λισσαβόνας. Οι στόχοι αυτοί θα επιτευχθούν μέσα από μια συνολική στρατηγική η οποία έχει τις εξής συνιστώσες:

Την προετοιμασία της μετάβασης προς μια οικονομία και κοινωνία της γνώσης, μέσω της ανάπτυξης πολιτικών για την Κοινωνία της Πληροφορίας, την έρευνα και την ανάπτυξη, και μέσω της ενίσχυσης της διαδικασίας διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία και την επίτευξη πλήρους απασχόλησης της εσωτερικής αγοράς.

Τον εκσυγχρονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, την επένδυση στον άνθρωπο και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Την στήριξη της υγιούς οικονομικής προοπτικής και των ευνοϊκών προβλέψεων οικονομικής αύξησης με την εφαρμογή ενός κατάλληλου συνδυασμού μακροοικονομικών πολιτικών.

Ενσωμάτωση των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης. (Μετά το Γκέτεμποργκ).

Ταυτόχρονα, το Συμβούλιο της Λισσαβόνας αποφάσισε τη βελτίωση των υφιστάμενων διαδικασιών (Λουξεμβούργου, Κάρντιφ και Κολωνίας). Συγκεκριμένα:

- *Νέα ανοικτή μεθόδου συντονισμού (Open Method of Co-Ordination) σε όλα τα επίπεδα (κατευθυντήριες γραμμές και χρονοδιαγράμματα, δείκτες, ειδικοί στόχοι εθνικών πολιτικών, παρακολούθηση προόδου από ομότιμους σε αλληλοδιδακτικές διαδικασίες)*
- *Ισχυρότερο καθοδηγητικό, συντονιστικό ρόλου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου*

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας ενέκρινε την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα και ανέθεσε την εφαρμογή και παρακολούθησή της στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

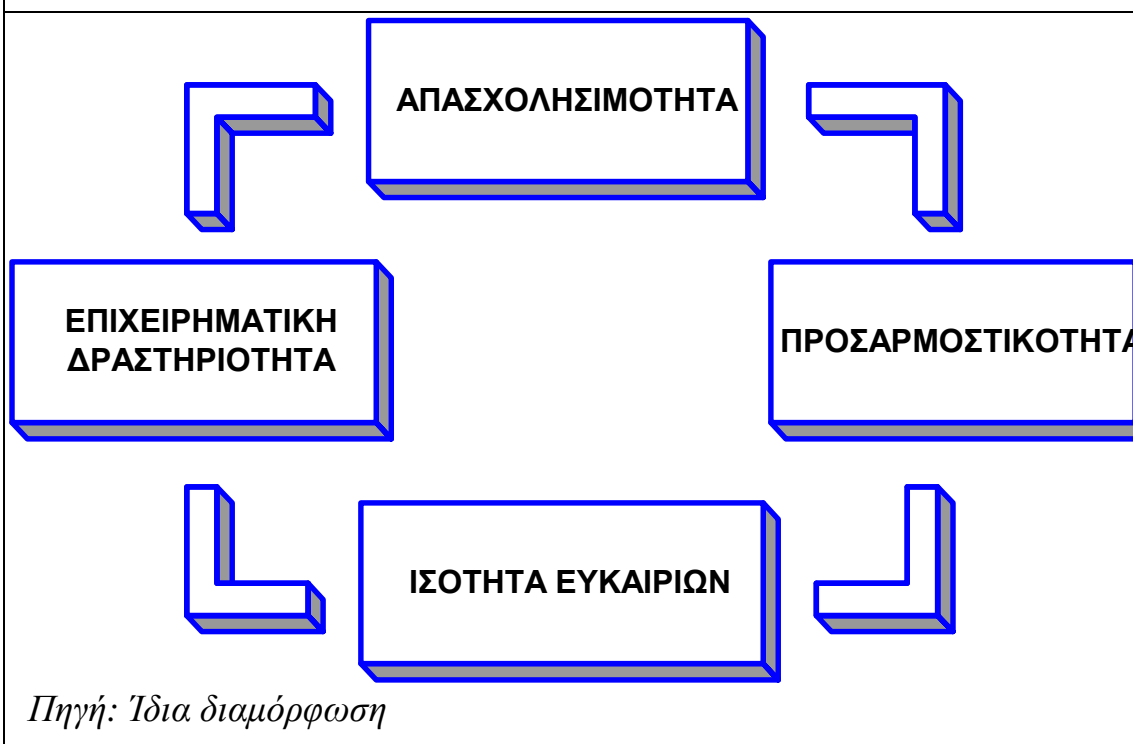
Επιπρόσθετα, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken σημειώθηκαν οι εξής εξελίξεις όσον αφορά τις μεθόδους εργασίας της στρατηγικής της Λισσαβόνας:

- *Θέσπιση σειράς **οικονομικών και κοινωνικών διαρθρωτικών δεικτών**, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται **δείκτες** για την ποιότητα της **απασχόλησης** και την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και **βασικών δεικτών για την αειφόρο ανάπτυξη**, η οποία θα δώσει μια πιο σαφή εικόνα των επιδόσεων του κάθε Κράτους-Μέλους.*
- *Συμφωνία για την πραγματοποίηση κοινωνικής Διάσκεψης Κορυφής, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, (όπως αυτή που πραγματοποιήθηκε στις 13.12.2001) πριν από κάθε εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη διάρθρωση των τριμερών διαβουλεύσεων επί των διαφόρων πτυχών της στρατηγικής.*

Ειδικότερα, όσον αφορά στο πεδίο της Απασχόλησης, ο στόχος που τέθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας είναι η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας στην Ευρώπη, μέσα από την ανάπτυξη μιας ενεργητικής πολιτικής για την απασχόληση. Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα δώσουν έμφαση σε τέσσερις τομείς, οι οποίοι παρουσιάζονται στο επόμενο σχήμα.

ΣΧΗΜΑ 5.1

Οι Πυλώνες της Απασχόλησης της Συνόδου της Λισσαβόνας

Στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας, διαμορφώθηκαν οι παρακάτω τομείς παρέμβασης οι οποίοι εμπίπτουν στο στόχο της καταπολέμησης της ανεργίας και της αύξησης της απασχόλησης.

Απασχολησιμότητα: Στα πλαίσια του πυλώνα της απασχολησιμότητας προβλέπεται η παροχή κατάλληλων κινήτρων ώστε να επιστρέψουν οι άνεργοι στην εργασία. Επίσης, προτείνεται η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής

βάσης δεδομένων για τις θέσεις απασχόλησης και τις ευκαιρίες μάθησης μέσω της προαγωγής ειδικών προγραμμάτων.

Επιχειρηματική δραστηριότητα: Προβλέπεται η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η αξιοποίηση νέων ευκαιριών απασχόλησης μέσω της απλοποίησης και της βελτίωσης του σχεδίου έναρξης και λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Προσαρμοστικότητα: Διασφάλιση της απαραίτητης ευελιξίας των εργαζομένων και της οργάνωσης της εργασίας ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες της παγκοσμιοποίησης. Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εναρμόνιση της δια βίου μαθήσεως με την προσαρμοστικότητα, μέσα από την ευέλικτη διαχείριση του χρόνου εργασίας και την καθιέρωση ευρωπαϊκού επάθλου για τις ιδιαίτερα προοδευτικές επιχειρήσεις.

Ισότητα ευκαιριών: Ο πυλώνας αυτός περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών στο χώρο εργασίας, που θα επιτευχθεί μέσω της καταπολέμησης της ανεργίας των γυναικών. Επίσης, περιλαμβάνει τη λήψη των αναγκαίων μέτρων με στόχο τον συμβιβασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, με την ανάπτυξη των αναγκαίων θεσμών για την φύλαξη και τη φροντίδα των παιδιών των εργαζόμενων γονέων.

Με άξονα αναφοράς τους προαναφερθέντες πυλώνες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καθορίσουν εθνικούς στόχους για την επίτευξη υψηλότερου ποσοστού απασχόλησης, η οποία σε συνδυασμό με την αύξηση του εργατικού δυναμικού, θα ενισχύσει τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας.

5.3 Η ΑΝΟΙΚΤΗ ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ (*Open Method Of Coordination*)

Εκτός από τη θέση της στρατηγικής για την μετάβαση σε μια «οικονομία της γνώσης», στη Λισσαβόνα διαμορφώθηκε και το μεθοδολογικό πλαίσιο που θα εφαρμοστεί και το οποίο θα προσδώσει στην διαδικασία αυτή αποτελεσματικότητα και συντονισμό. Η υλοποίηση αυτής της στρατηγικής «θα διευκολυνθεί, εφόσον εφαρμοστεί μια νέα μέθοδος, η οποία καλείται «Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού» (*“Open Method of Coordination”*). Η εφαρμογή της νέας αυτής μεθόδου έχει στόχο τη διάδοση βέλτιστων πρακτικών και την επίτευξη υψηλότερου βαθμού σύγκλισης προς τους στόχους της Ε.Ε. από τα κράτη-μέλη.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της μεθόδου αυτής είναι:

- Ø *Εναρμόνιση με τους στόχους, και τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνδυασμό με χρονολογικά όρια για την επίτευξη αυτών των στόχων. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να καθορίσουν τους στόχους αλλά ελεύθερα να επιλέξουν τον τρόπο με τον οποίο θα τις εφαρμόσουν.*
- Ø *Καθορισμός ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών σύμφωνα με τις ανάγκες κάθε χώρας*
- Ø *Λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες, οι Ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές ενσωματώνονται στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές με τον καθορισμό ειδικών στόχων και τη θέσπιση μέτρων.*
- Ø *Δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης για το κατά πόσο τα Κράτη Μέλη υλοποιούν τους στόχους που έχουν θέσει. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν εκθέσεις στην επιτροπή σχετικά με*

τις πολιτικές που υιοθέτησαν καθώς και την εξέλιξη των πολιτικών αυτών. Η επιτροπή αξιολογεί τις εκθέσεις και τις υποβάλλει στο συνέδριο. Η αξιολόγηση γίνεται από ειδικούς επιστήμονες από όλα τα κράτη μέλη. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η συνεργασία και η ανταλλαγή εμπειριών.

Το πρόγραμμα της ανοικτής μεθόδου συντονισμού αποδείχθηκε ιδιαίτερα επιτυχές όσον αφορά στους τομείς της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης. Αυτό δείχνει ότι είναι ένα προσαρμοστικό εργαλείο που εναρμονίζεται στις διαφορετικές συνθήκες κάθε κράτους μέλους.

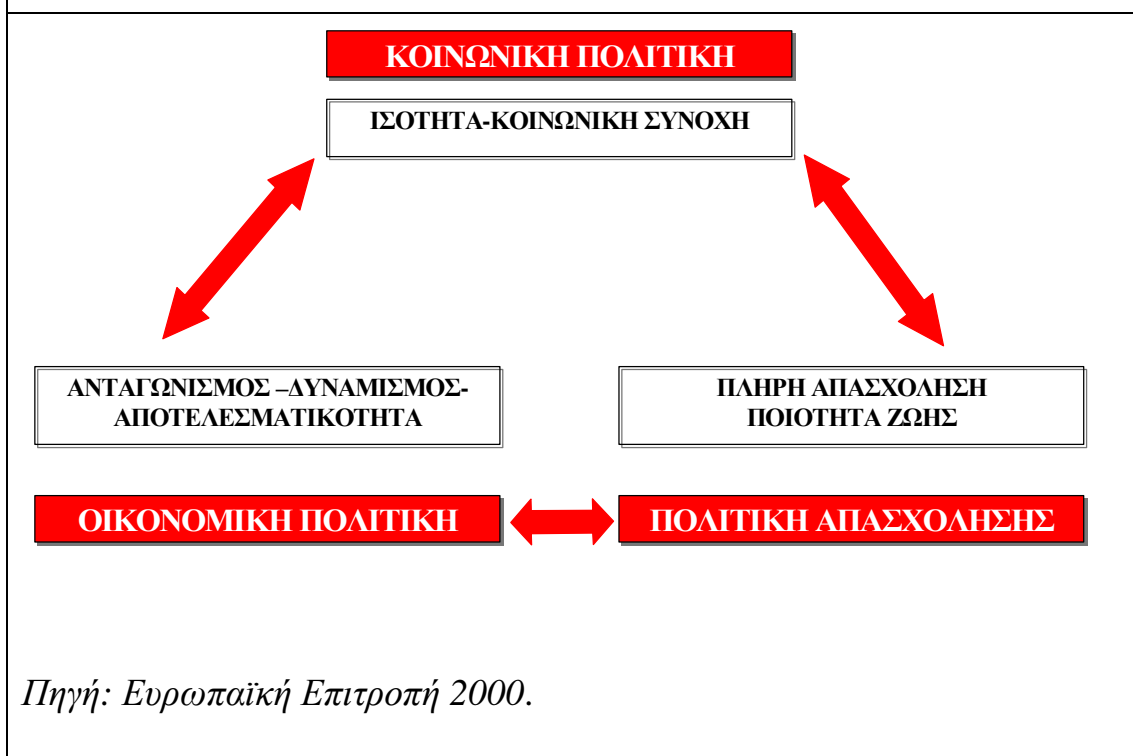
5.4. Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ

Η Σύνοδος Κορυφής της Λισσαβόνας θεώρησε την κοινωνική πολιτική ως κεντρική συνιστώσα για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της Ευρώπης «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Ειδικότερα, όμως, όσον αφορά στον δεύτερο στρατηγικό στόχο που τέθηκε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, σημαντικά βήματα έγιναν το Δεκέμβριο του 2000 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, στα πλαίσια του οποίου εγκρίθηκε η «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα».

Η «Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής» παρείχε την πολιτική βάση για την εδραίωση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής που συνίσταται στην αμοιβαία ενίσχυση της οικονομικής και της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής για την απασχόληση. Υπάρχει μία γενικότερα παραδεκτή αντίληψη ότι η ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής οικονομίας και του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου θα προκύψει ως αποτέλεσμα

πολιτικών που προωθούν τη συνεργασία και τη θετική αλληλεπίδραση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής. Η καλύτερη κατανόηση των διαφόρων διαστάσεων της κοινωνικής κατάστασης και των αλληλεπιδράσεών τους θα αποτελέσει την προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή της στρατηγικής που τέθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Λισσαβόνας. Στο επόμενο σχήμα παρουσιάζεται το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο, όπως διατυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής.

ΣΧΗΜΑ 5. 2:ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Γίνεται σαφές από το σχήμα ότι και οι τρεις συνισταμένες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου αλληλεπιδρούν και αλληλεξαρτώνται η μια από την άλλη. Είναι αποφασιστικής σημασίας η συμβολή της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, η οποία εκφράζεται με τη μείωση του πληθωρισμού και την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, για την αύξηση της απασχόλησης και την επίτευξη υψηλού βαθμού κοινωνικής συνοχής. Η διατύπωση σαφών στόχων στα πλαίσια της Κοινωνικής Προστασίας συντελεί στην καλύτερη προσαρμογή της οικονομίας στις απαιτήσεις της Κοινωνικής Πολιτικής, αλλά και στην καλύτερη και αποτελεσματικότερη εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού.

Η εκπαίδευση και κατάρτιση υψηλής ποιότητας του εργατικού δυναμικού η οποία θα διέπεται από την αρχή της ίσης πρόσβασης, ενισχύει την ανταγωνιστικότητα, προωθεί την κοινωνική ενσωμάτωση,

άρα συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή μεταξύ των περιφερειών της Ένωσης.

Η αύξηση της απασχόλησης συμβάλλει στην οικονομική βιωσιμότητα των Συστημάτων Κοινωνικής Προστασίας, στην καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού και στην ενδυνάμωση της Κοινωνικής Συνοχής.

5.5. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

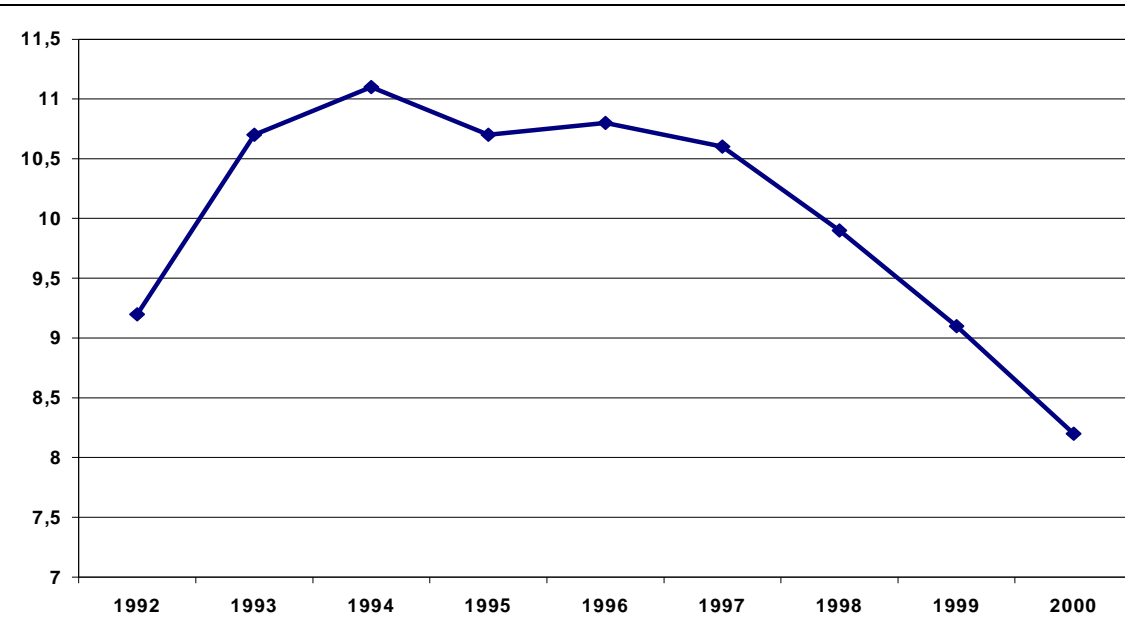
Η κατάσταση της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση βελτιώθηκε σταδιακά τα τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα της οικονομικής προόδου. Επιπρόσθετα, μακροχρόνια προβλήματα όπως η υψηλή ανεργία και η χαμηλή συμμετοχή στην απασχόληση, έχουν αντιμετωπιστεί δραστικά.

Στα Διαγράμματα 5.1, 5.2 και 5.3, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών της συνολικής ανεργίας, της ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Διακρίνουμε τρεις περιόδους. Από το 1992 ως το 1994 τα ποσοστά αυξάνονται, από το 1994 έως το 1996 διακρίνουμε μια φάση σταθεροποίησης, ενώ από το 1996 και έπειτα διαγράφεται μία σταδιακά πτωτική πορεία. Η πτωτική αυτή πορεία, που παρατηρείται από το 1996 και μετά είναι αποτέλεσμα των προσπαθειών των κρατών της Ε.Ε. για μείωση των ποσοστών ανεργίας.

Ειδικότερα, όσον αφορά στην ανεργία των νέων τα ποσοστά εμφανίζονται περίπου δέκα εκατοστιαίες μονάδες πάνω από τα συνολικά ποσοστά ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αντίθετα, η εξέλιξη της

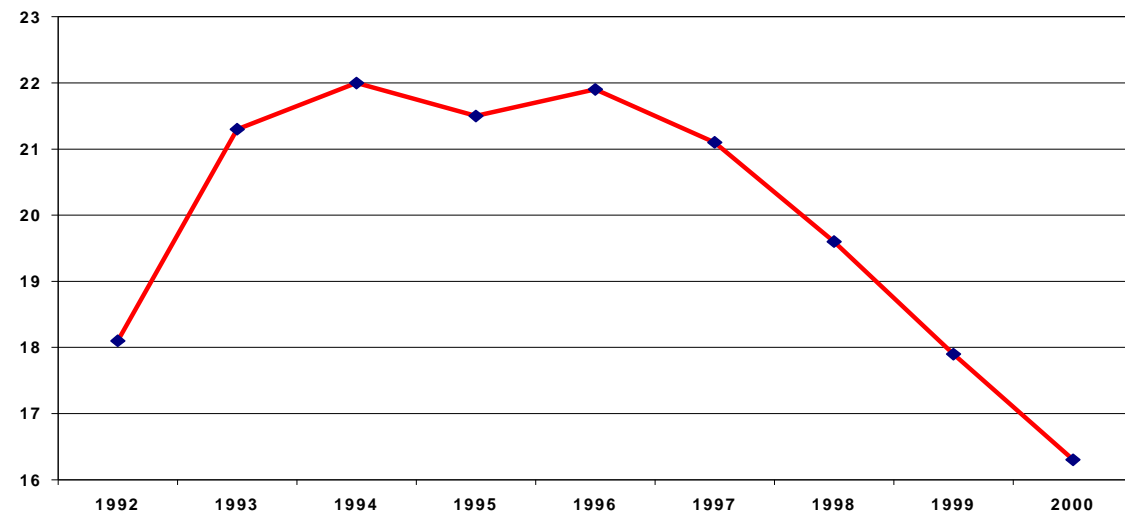
μακροχρόνιας ανεργίας είναι σχεδόν πέντε εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από το συνολικό ποσοστό ανεργίας.

Διάγραμμα 5.1: Ποσοστό ανεργίας, στην Ε.Ε.(%), 1992-2000

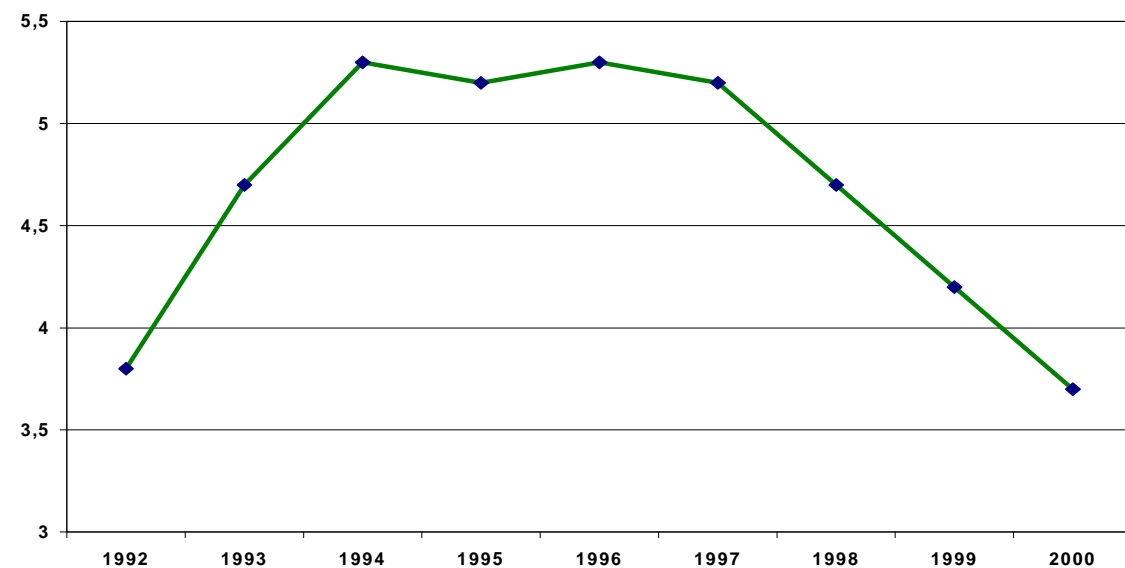
Πηγή: *Joint Employment Report* , 2000

Διάγραμμα 5.2: Ανεργία Νέων, στην ΕΕ 1992-2000

Πηγή: Joint Employment Report, 2000

Διάγραμμα 5.3: Μακροχρόνια ανεργία, στην ΕΕ

Πηγή: Joint Employment Report, 2000

Για την επίτευξη μεγαλύτερης μείωσης των ποσοστών ανεργίας και σύμφωνα με τις προτάσεις του Συμβουλίου της Λισσαβόνας, οι χώρες

μέλη καλούνται να εφαρμόσουν στρατηγικές απασχόλησης και να θέσουν συγκεκριμένους στόχους. Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζονται περιληπτικά οι στόχοι που έχει θέσει κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.6. ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση εμφανίζεται επιτακτική η ανάγκη να τεθούν σαφείς στόχοι από τα κράτη-μέλη που θα αφορούν στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και στην καταπολέμηση της ανεργίας. Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι στόχοι για τα ποσοστά απασχόλησης για το 2002 των δεκαπέντε κρατών-μελών, οι οποίοι περιλαμβάνονται στα αντίστοιχα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ).

Εξετάζοντας τα εθνικά σχέδια δράσης παρατηρούμε ότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους και γίνονται προσπάθειες είτε να μειωθεί το ποσοστό όσων αποχωρούν πρόωρα, είτε να προσφέρουν κίνητρα για να παραταθεί η διάρκεια παραμονής τους στην εργασία. Αντίθετα, σε αρκετές χώρες δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή πολιτικές αντιμετώπισης του χαμηλού ποσοστού απασχόλησης των γυναικών, παράτασης της παραμονής τους στον επαγγελματικό χώρο αλλά και καταπολέμησης των διακρίσεων στο εργασιακό πεδίο.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ, 2002**

ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ (%)			ΣΧΟΛΙΑ
	ΣΥΝΟΛΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΣΕ ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ	
Αυστρία				Δεν έχουν τεθεί στόχοι.
Βέλγιο	Φλάνδρα 67 (2004) και 70 (2010)	Βαλλονία: αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών έως το 2004 κατά 30% περισσότερο από το συνολικό ποσοστό της αύξησης.		
Δανία	75,7 (2010) ¹			
Γαλλία	65,1 (2006)	59,1 (2006)	35 (2006)	
Φινλανδία	69 (2005) και >70 (2010)	Πάνω από 68 (2010)	53 (2005) και 55 (2010)	
Γερμανία				Δεν έχουν τεθεί στόχοι.
Ελλάδα				Δεν έχουν τεθεί στόχοι.
Ιταλία	58,5 (2005), 61,3 (2010)	46 (2005)	40 (2005)	
Ιρλανδία				Δεν έχουν τεθεί στόχοι.
Λουξεμβούργο				Δεν έχουν τεθεί στόχοι.
Κάτω Χώρες		65 (2010)		Αύξηση της συμμετοχής των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων κατά 0,75% ετησίως.
Πορτογαλία				Στόχος της κυβέρνησης είναι να διατηρηθούν κατά την διάρκεια του 2002 και τα τρία ποσοστά απασχόλησης που επιτεύχθηκαν κατά

¹ Σύμφωνα με την Eurostat το συνολικό ποσοστό απασχόλησης ήταν ήδη 76,2% το 2001. ο στόχος που έχει τεθεί βασίζεται σε εθνικά στοιχεία και αποσκοπεί σε μια αύξηση 0,5% μεταξύ του 2000 (75,3% σύμφωνα με τα εθνικά στοιχεία) και το 2010.

				το 2001. επιπλέον, έχει τεθεί στόχος για τον περιορισμό της ψαλίδας των φύλων στον τομέα της ανεργίας κατά 25% (2003).
Ισπανία				Δεν έχουν τεθεί στόχοι.
Σουηδία	80 (2004)			Στόχος για το 2004 και την ηλικιακή ομάδα 20-64.
Βρετανία	>75 (2010)			Συμπληρώνονται από άλλους στόχους

Source: Joint Employment Report (2001)

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, σε αρκετές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα (Ελλάδα, Αυστρία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ισπανία) υπάρχει παντελής έλλειψη στόχων για την απασχόληση. Ιδιάζουσα περίπτωση αποτελεί η Γερμανία στην οποία δεν έχουν τεθεί συγκεκριμένοι στόχοι για την απασχόληση, πλην όμως στις 17 Απριλίου 2002, η Γερμανική κυβέρνηση ενέκρινε μια εθνική στρατηγική βιωσιμότητας ("Perspective for Germany. Our Strategy for Sustainable Development"), στην οποία διατυπώνεται στόχος για το συνολικό ποσοστό απασχόλησης (70% έως το 2010).

5.7. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Από την υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση το 1997, έχει διαμορφωθεί από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ένα φάσμα δεικτών με στόχο την εξέταση της εναρμόνισης των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις Κατευθυντήριες Γραμμές, βάσει της *Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού*.

Οι δείκτες αυτοί διαμορφώνονται από την Επιτροπή Απασχόλησης (Employment Committee) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα πλαίσια της Γενικής Διεύθυνσης για την Απασχόληση και τις Κοινωνικές Υποθέσεις. Ο σχεδιασμός και η διαμόρφωση της δέσμης των δεικτών γίνεται σε ετήσια βάση με στόχο την βελτίωση των δεικτών και την προσαρμογή τους στις ολοένα εξελισσόμενες συνθήκες, οι οποίες αναδεικνύουν συνεχώς νέες ανάγκες και προτεραιότητες.

Η επιλογή των δεικτών βασίζεται σε ποιοτικά κριτήρια τα σημαντικότερα από τα οποία είναι τα εξής:

- Ø *Συνάφεια με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (policy relevance)*
- Ø *Μέτρηση με βάση αξιόπιστα στατιστικά δεδομένα (reliable statistical data), τα οποία αντλούνται κυρίως από τις στατιστικές πηγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat)*
- Ø *Συγκρισιμότητα μεταξύ των κρατών-μελών (comparability)*
- Ø *Επικαιρότητα των δεδομένων (timeliness-freshness)*
- Ø *Ευκολία στην παρουσίαση και την ερμηνεία (easy to interpret)*

Οι δείκτες στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση έχουν ταξινομηθεί σε Κύριους Δείκτες (**Key Indicators**) και Δευτερεύοντες Δείκτες (**Context Indicators**).

Οι **Βασικοί Δείκτες** μετρούν την πρόοδο με άξονα αναφοράς τους στόχους που τίθενται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και βασίζονται σε πρόσφατα συγκριτικά στοιχεία μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι **Δευτερεύοντες Δείκτες** συντελούν στην ανάλυση των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση, μέσω της ενσωμάτωσης της εθνικής πολιτικής στη γενικότερη ευρωπαϊκή προοπτική. Γενικότερα, οι Δευτερεύοντες Δείκτες βοηθούν στην ερμηνεία των βασικών δεικτών παρέχοντας τις κατάλληλες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας των κρατών-μελών.

Τα πεδία τα οποία καλύπτουν αυτοί οι δείκτες είναι τα εξής:

1. *Απασχολησιμότητα (Employability)*
2. *Επιχειρηματικότητα (Entrepreneurship)*
3. *Προσαρμοστικότητα (Adaptability)*
4. *Ισότητα Ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών (Equal opportunities)*
5. *Επίδοση της αγοράς εργασίας (Overall performance of the labour market)*

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά οι κυριότεροι δείκτες στο πλαίσιο της Ε.Σ.Α.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3 :ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Σ.Α.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ	ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ/ ΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΗΓΗ
Απασχόληση	Κύριος δείκτης	EMP1	Ποσοστό απασχόλησης Απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64	Eurostat, LFS
Απασχόληση	Κύριος δείκτης	EMP2	Ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 55-64 ετών Απασχολούμενοι ηλικίας 55-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 55-64	Eurostat, LFS
Απασχόληση	Δευτερεύων δείκτης	EMPC4	Ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 20-64 ετών Απασχολούμενοι ηλικίας 20-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-64	Eurostat, LFS
Απασχόληση	Δευτερεύων δείκτης	EMPC1	Ετήσια μεταβολή της απασχόλησης Μεταβολή του συνολικού αριθμού απασχολούμενων σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος	Eurostat, LFS
Απασχόληση	Δευτερεύων	EMPC3	Ποσοστό απασχόλησης σε όρους πλήρους	Eurostat,

	δείκτης		απασχόλησης (15-64 ετών) Συνολικός αριθμός ωρών εργασίας δια του μέσου όρου των ωρών εργασίας σε θέσεις πλήρους απασχόλησης ως ποσοστό του πληθυσμού 15-64 ετών	LFS
Ανεργία	Κύριος δείκτης	UNEMP1	Ποσοστό ανεργίας Άνεργοι ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-64 ετών	Eurostat, LFS
Ανεργία	Κύριος δείκτης	UNEMP2	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ως προς το εργατικό δυναμικό Άνεργοι με διάρκεια ανεργίας μεγαλύτερη των 12 μηνών ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού	Eurostat, LFS
Ανεργία	Δευτερεύων δείκτης	UNEMPC1	Άνεργοι ηλικίας 15-24 ετών ως προς το πληθυσμό ηλικίας 15-24 ετών	Eurostat, LFS
Ανεργία	Δευτερεύων δείκτης	UNEMPC2	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ως προς το σύνολο της ανεργίας Άνεργοι με διάρκεια ανεργίας μεγαλύτερη των 12 μηνών ως ποσοστό του συνόλου των ανέργων	Eurostat, LFS

Υποαπασχόληση	Δευτερεύων δείκτης	TRUE	<p>Υποαπασχόληση ως προς το χρόνο της ακούσιας μερικής απασχόλησης</p> <p>Άτομα μερικώς απασχολούμενα διότι δεν μπορούν να βρουν εργασία πλήρους απασχόλησης ως ποσοστό του συνόλου της απασχόλησης (15-64 ετών)</p>	Eurostat, LFS
Απόθεμα εργατικού δυναμικού	Δευτερεύων δείκτης	LR	<p>Απόθεμα εργατικού δυναμικού</p> <p>Άνεργοι και μη άνεργοι που επιθυμούν να εργαστούν ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών. Ο δείκτης υπολογίζεται χωριστά για κάθε ομάδα</p>	Eurostat, LFS
Αυτοαπασχόληση	Κύριος δείκτης	ENR3	<p>Ποσοστό αυτοαπασχόλησης</p> <p>Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο των απασχολούμενων</p>	Eurostat, LFS
Αυτοαπασχόληση	Δευτερεύων δείκτης	ENRc3	<p>Ετήσια μεταβολή της αυτοαπασχόλησης</p> <p>Αριθμός αυτοαπασχολούμενων στο έτος βάσης χ ως</p>	Eurostat, LFS

			προς τον αριθμό των απασχολούμενων στο προηγούμενο έτος (χ-1)	
--	--	--	---	--

5.7.1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

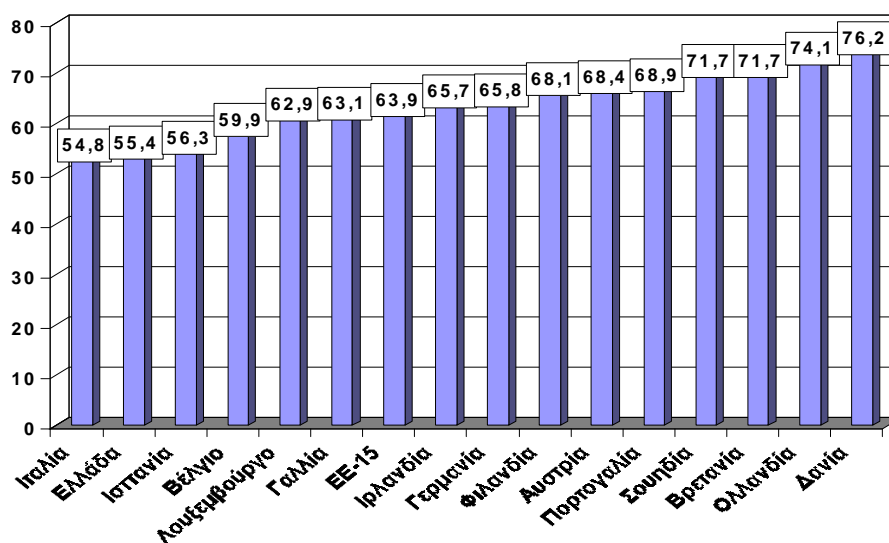
EMP1 Ποσοστό απασχόλησης

Ορισμός: Οι απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών.

Πηγή: Eurostat LFS

Ο δείκτης αυτός είναι διαρθρωτικός δείκτης και μετρά το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων 15-64 ετών, τα οποία εργάζονται τουλάχιστον μια ώρα την εβδομάδα. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα, η Δανία και η Ολλανδία έχουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης ενώ η Ιταλία και η Ελλάδα τα χαμηλότερα. Ειδικότερα, η Ελλάδα απέχει περίπου 9 ποσοστιαίες μονάδες από το ποσοστό απασχόλησης του συνόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4 ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ 15-64 ΕΤΩΝ, 2001

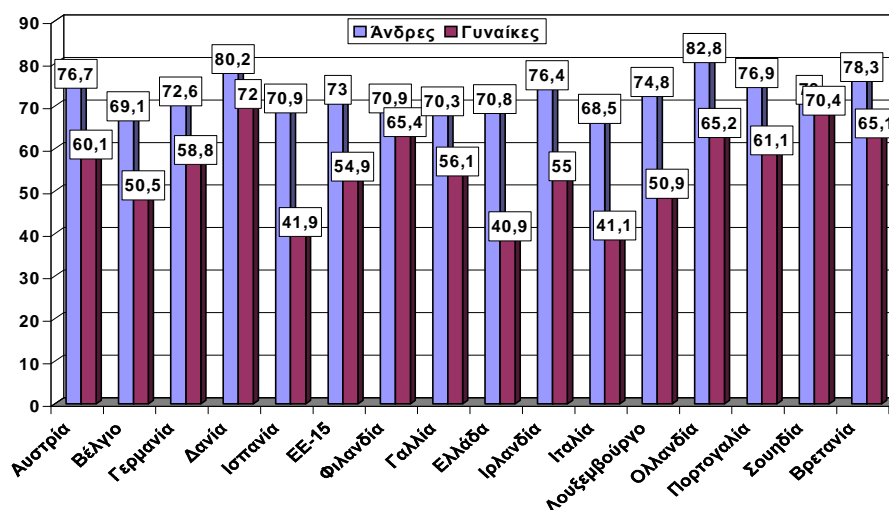
Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Έχοντας υπόψη το στόχο της Λισσαβόνας περί της επίτευξης ποσοστού απασχόλησης 70% ως το 2010 για το σύνολο του πληθυσμού παρατηρούμε ότι τέσσερις χώρες έχουν ξεπεράσει ήδη αυτό το ποσοστό (Δανία, Ολλανδία, Βρετανία και Σουηδία).

Όσον αφορά στους άντρες, το επόμενο διάγραμμα φανερώνει ότι ο Ευρωπαϊκός Μέσος όρος διαμορφώνεται στο επίπεδο του 73%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις γυναίκες ανέρχεται στο 54,9%. Η Ελλάδα, απέχει δύο ποσοστιαίες μονάδες από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο στην περίπτωση των ανδρών, ενώ στην περίπτωση των γυναικών η απόκλιση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται στο επίπεδο των δεκατεσσάρων ποσοστιαίων μονάδων. Επίσης, στην περίπτωση των ανδρών τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης καταγράφονται στην Ιταλία (68,5) και το Βέλγιο (69,1) ενώ στην περίπτωση των γυναικών στην Ελλάδα (40,9) και την Ιταλία (41,1) παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης.

Όσον αφορά στον πυλώνα της Ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, σύμφωνα με το επόμενο διάγραμμα, η χώρα η οποία παρουσιάζει τη μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα στα ποσοστά απασχόλησης ανδρών και γυναικών είναι η Ελλάδα (περίπου 30%), ενώ η μικρότερη διαφορά παρουσιάζεται στη Σουηδία, όπου η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι μικρότερη των τριών ποσοστιαίων μονάδων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ 15-64 ΕΤΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Από το προηγούμενο διάγραμμα προκύπτει ότι οι περισσότερες χώρες έχουν επιτύχει τον στόχο για το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών. Από το στόχο της Λισσαβόνας απέχουν μόνο το Βέλγιο και η Ιταλία με ποσοστά απασχόλησης 69,1 και 68,5 αντίστοιχα.

Όσον αφορά στις γυναίκες ο στόχος του Συμβουλίου της Λισσαβόνας προέβλεπε ποσοστό απασχόλησης μεγαλύτερο του 60% μέχρι το 2010.

Το ποσοστό αυτό έχει ήδη επιτευχθεί από τη Δανία, τη Σουηδία, τη Φιλανδία, τη Βρετανία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών στην Ελλάδα βρίσκεται στο 40,9%, δηλαδή σχεδόν 19 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από το στόχο του Συμβουλίου.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι σε ορισμένες χώρες ο δείκτης απασχόλησης της ηλικιακής ομάδας 15-64 ετών είναι παραδόξως υψηλός. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι ο συγκεκριμένος δείκτης απασχόλησης δεν είναι σταθμισμένος με βάση τις ώρες εργασίας. Εξαιτίας αυτού του φαινομένου καταρτίστηκε και ο δείκτης

EMP2 Ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 55-64 ετών

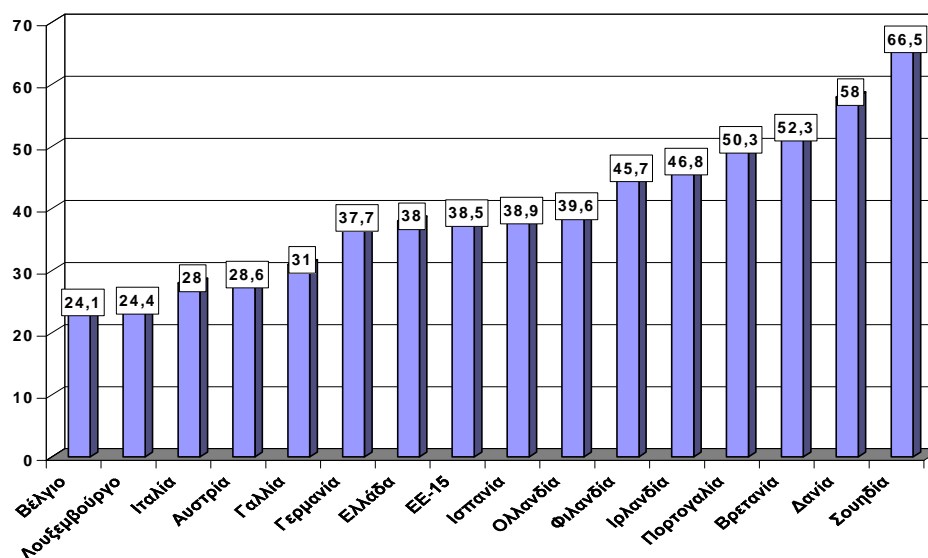
Ορισμός: Απασχολούμενοι ηλικίας 55-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών.

Πηγή: Eurostat LFS

Ο δείκτης αυτός θεωρείται κύριος δείκτης λόγω της σημασίας που δόθηκε στο συμβούλιο της Στοκχόλμης στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Υπολογίζεται όπως και ο προηγούμενος δείκτης με διαφορά ότι αναφέρεται μόνο στις προαναφερθείσες ηλικίες.

Από το παρακάτω διάγραμμα διακρίνουμε ότι το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 55-64 ετών είναι υψηλότερο στις Σκανδιναβικές χώρες, στη Βρετανία την Ισπανίας και τη Πορτογαλία. Όσον αφορά στην Ιταλία είναι η μόνη νότια χώρα με χαμηλό ποσοστό απασχόλησης στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Η Ελλάδα βρίσκεται πολύ κοντά στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο για το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 55-64 ετών.

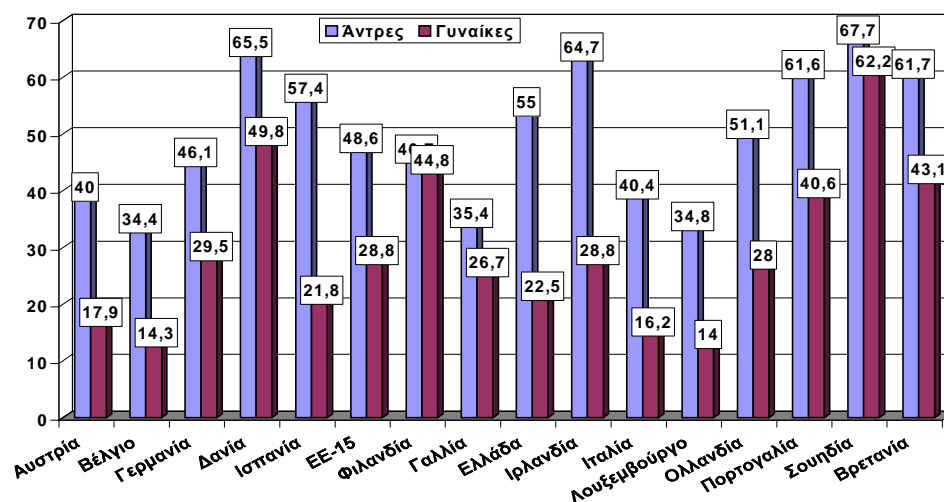
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (55-64 ΕΤΩΝ), 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Για τον αντρικό πληθυσμό το ποσοστό απασχόλησης αυτής της ηλικιακής ομάδας στην Ελλάδα είναι σχεδόν επτά ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ για τις γυναίκες είναι χαμηλότερο κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες. Οι μεγαλύτερες διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα εμφανίζονται στην Ελλάδα, στην Ιταλία και την Αυστρία. Αντίθετα, η Φιλανδία και η Σουηδία βρίσκονται πολύ κοντά στην ίση συμμετοχή στην εργασία για τους άντρες και τις γυναίκες αυτής της ηλικιακής ομάδας, διότι παρατηρούνται πολύ μικρές διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα σε αυτές τις χώρες. Τέλος, από όλα τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι χώρες που εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης ανδρών ηλικίας 55-64 ετών είναι η Σουηδία, η Ιρλανδία και η Δανία. Αντίστοιχα οι χώρες που παρουσιάζουν τα σημαντικότερα ποσοστά απασχόλησης γυναικών ηλικίας 55-64 ετών είναι η Σουηδία, η Δανία και η Φιλανδία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ (55-64 ΕΤΩΝ), 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

EMPr4 Ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 20-64 ετών

Ορισμός: Απασχολούμενοι ηλικίας 20-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών

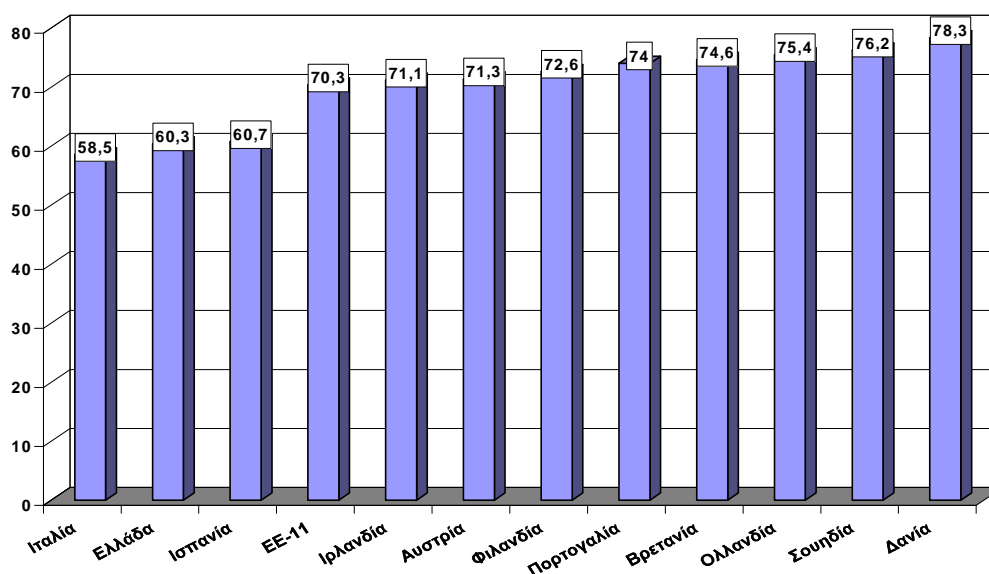
Πηγή: Eurostat LFS

Θεωρείται δευτερεύων δείκτης και δημιουργήθηκε για να εκτιμήσει αν και κατά πόσο η ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών επηρεάζει το συνολικό ποσοστό της απασχόλησης. Αυτό συμβαίνει επειδή οι νέοι ηλικίας 15-19 έχουν χαμηλά ποσοστά απασχόλησης λόγω της έντονης συμμετοχής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρούμε ότι τα ποσοστά απασχόλησης στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών κυμαίνονται από 58,5% έως 78,3%. Οι Νότιες Ευρωπαϊκές χώρες, εκτός της Πορτογαλίας,

παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά απασχόλησης στους εργαζόμενους ηλικίας 20 έως 64 ετών, με την Ιταλία να έχει το χαμηλότερο ποσοστό. Η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση και απέχει δέκα ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο της Ευρώπης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 20-64 ΕΤΩΝ, 2001

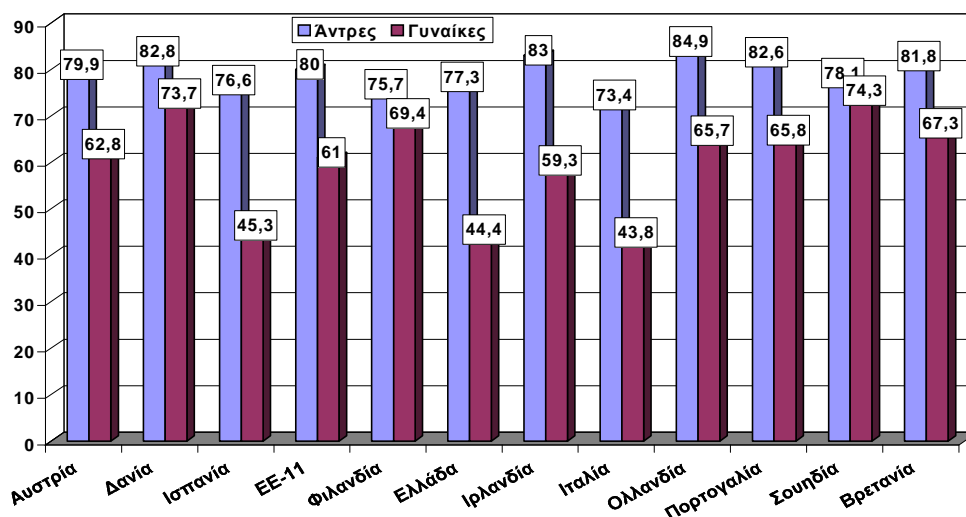

ΠΗΓΗ: EUROSTAT, ΈΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, 2001

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ποσοστά απασχόλησης ανδρών και γυναικών ηλικίας 20-64 ετών. Οι Νότιες Ευρωπαϊκές χώρες (εκτός της Πορτογαλίας) εμφανίζουν τις μεγαλύτερες ανισότητες στην απασχόληση ανδρών και γυναικών. Αντίθετα, η Σουηδία, η Φιλανδία και η Δανία είναι οι χώρες με τις μικρότερες διαφορές στη συμμετοχή στην εργασία ανάμεσα στα δύο φύλα. Όσον αφορά στην Ελλάδα το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών διαφέρει ελάχιστα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το αντίστοιχο ποσοστό για τις

γυναίκες είναι αρκετά χαμηλότερο (44,4%) από τον μέσο όρο της Ευρώπης (80%). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών ηλικίας 20-64 ετών είναι υψηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού απασχόλησης στην ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες, ενώ σε σχέση με τους άντρες η διαφορά αυτή είναι έξι ποσοστιαίες μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.9 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 20-64 ΕΤΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

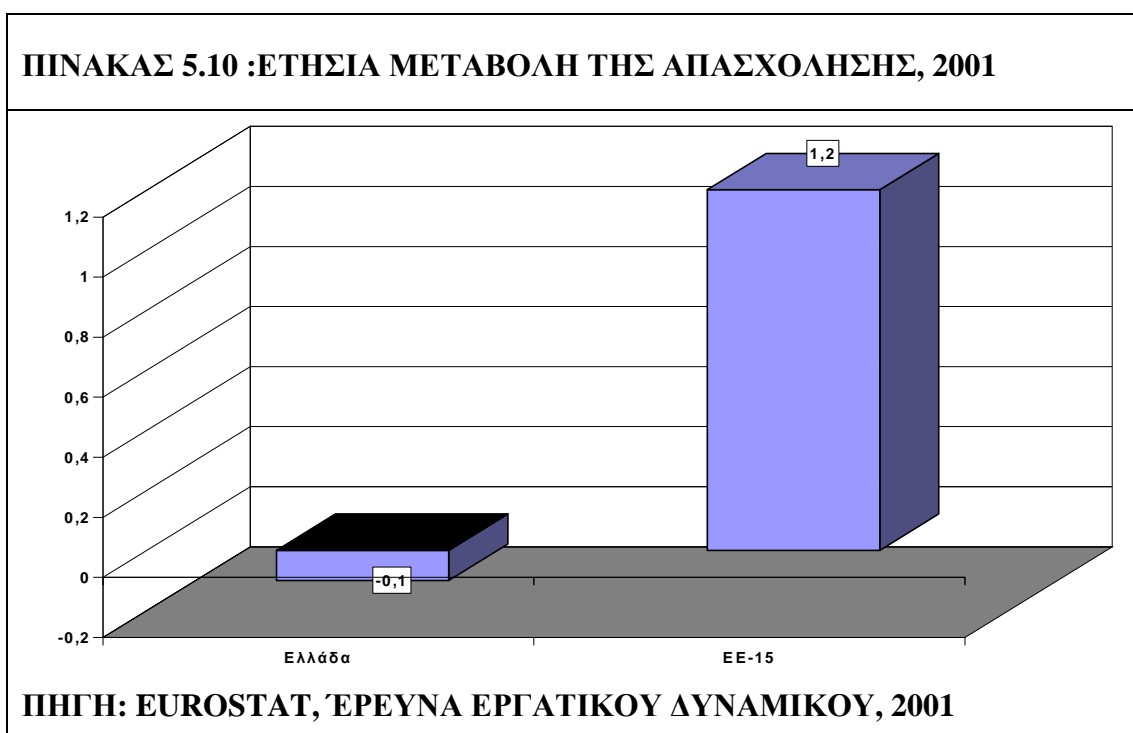
EMPC1 Ετήσια μεταβολή της απασχόλησης

Ορισμός: Μεταβολή του συνολικού αριθμού απασχολούμενων σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Πηγή: Eurostat LFS.

Είναι δευτερεύων δείκτης και δημιουργήθηκε για να διευκολύνει τις συγκρίσεις των ετήσιων μεταβολών της απασχόλησης ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Στο διάγραμμα παρατηρούμε ότι η ετήσια μεταβολή στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2001 σε σχέση με το 2000 είναι 1,2% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό μεταβολής για την Ελλάδα είναι -0,1%. Η οριακή αυτή μεταβολή της απασχόλησης στην Ελλάδα μπορεί αν ληφθεί ως ένδειξη σταθερότητας στον τομέα της απασχόλησης.

EMPC3 Ποσοστό απασχόλησης σε όρους πλήρους απασχόλησης (15-64 ετών)

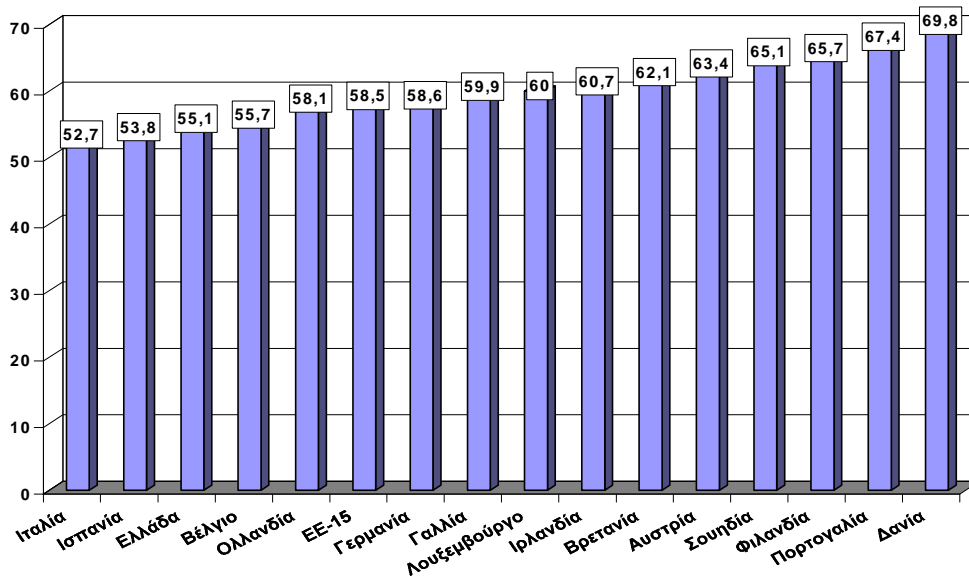
Ορισμός: Συνολικός αριθμός ωρών εργασίας δια του μέσου όρου των ωρών εργασίας σε θέσεις πλήρους απασχόλησης ως ποσοστό του πληθυσμού 15-64 ετών

Πηγή: Eurostat, LFS

Ο παραπάνω δείκτης είναι δευτερεύων. Για την εκτίμηση του δείκτη της απασχόλησης σε όρους πλήρους απασχόλησης εκτιμώνται οι ώρες απασχόλησης των ατόμων και στη συνέχεια το ποσοστό απασχόλησης σαν να ήταν όλοι οι εργαζόμενοι της χώρας, πλήρως απασχολούμενοι.

Στο διάγραμμα για το συνολικό ποσοστό απασχόλησης σε όρους πλήρους απασχόλησης παρατηρούμε ότι για το σύνολο του πληθυσμού η Ελλάδα βρίσκεται τρεις ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Επιπρόσθετα, η Δανία και η Πορτογαλία έχουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης σε όρους πλήρους απασχόλησης στο σύνολο του πληθυσμού (69,8% και 67,4% αντίστοιχα), ενώ σε αντίθεση η Ιταλία και η Ισπανία τα χαμηλότερα (52,7% και 53,8% αντίστοιχα).

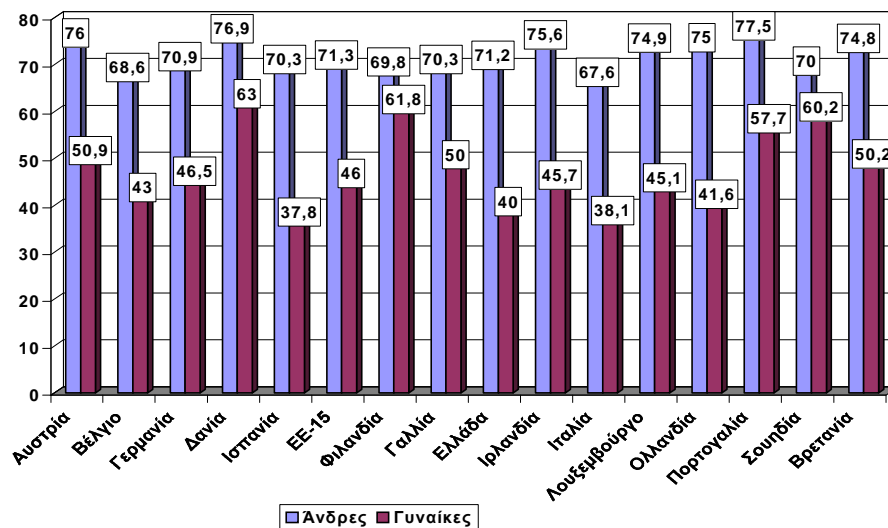
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.11 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΟΡΟΥΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζεται το ποσοστό απασχόλησης σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης ανδρών και γυναικών ηλικίας 15-64 ετών. Σύμφωνα με τα δεδομένα του διαγράμματος ο ευρωπαϊκός μέσος όρος διαμορφώνεται στο επίπεδο του 71,3% για τους άνδρες και 46% για τις γυναίκες. Τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης ανδρών καταγράφονται στην Πορτογαλία (77,5%), τη Δανία (76,9%) και την Αυστρία (76%). Στις γυναίκες τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στις Σκανδιναβικές χώρες. (Δανία, Φιλανδία Σουηδία). Ειδικότερα για την Ελλάδα το ποσοστό απασχόλησης ανδρών σε όρους πλήρους απασχόλησης ταυτίζεται με τον Ευρωπαϊκό Μέσο Όρο, ενώ το ποσοστό απασχόλησης γυναικών υπολείπεται του Ευρωπαϊκού Μέσου όρου κατά έξι ποσοστιαίες μονάδες. Και σε αυτόν τον δείκτη η Ελλάδα μαζί με την Ιταλία και την Ισπανία παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.12 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΟΡΟΥΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, ΕΕ-15, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

UNEMP1 Ποσοστό ανεργίας

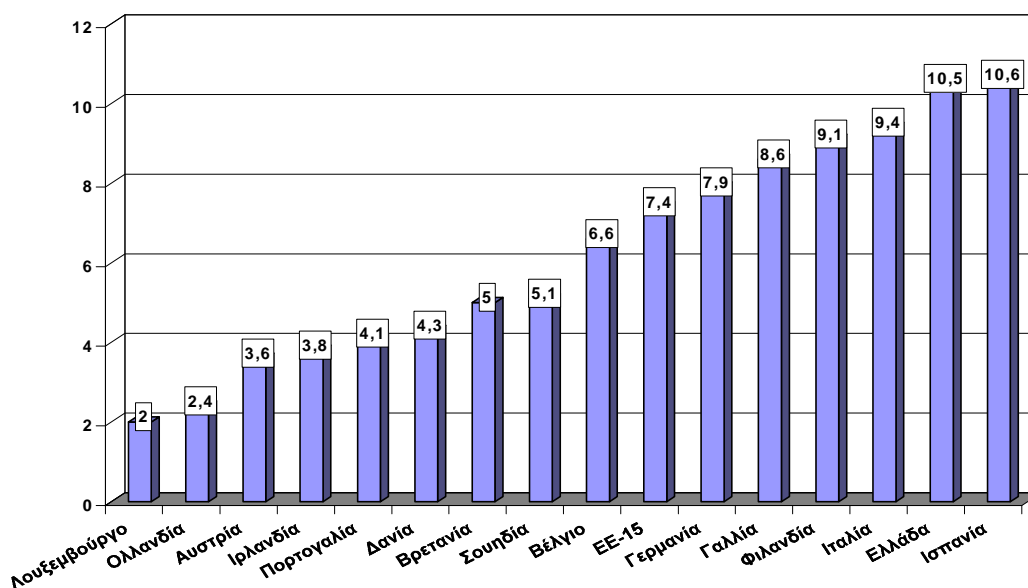
Ορισμός: Οι άνεργοι ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-64 ετών

Πηγή: Eurostat, LFS

Ο δείκτης της ανεργίας θεωρείται κύριος δείκτης. Ως άνεργοι εννοούνται τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών, που δεν έχουν εργαστεί ούτε μια ώρα την εβδομάδα, θέλουν να εργαστούν και κάνουν προσπάθειες να βρουν εργασία και είναι άμεσα διαθέσιμα να απασχοληθούν.

Στο παρακάτω διάγραμμα που εμφανίζονται τα συνολικά ποσοστά ανεργίας, μπορούμε να διακρίνουμε ότι το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο του πληθυσμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 7,4%. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας για το 2001 εντοπίζονται στην Ισπανία (10,6%) και στην Ελλάδα (10,5%) ενώ τα χαμηλότερα στο Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Η Ισπανία και οι Ελλάδα είναι οι μόνες χώρες που το συνολικό ποσοστό ανεργίας τους υπερβαίνει τις 10 ποσοστιαίες μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.13 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (15-64 ΕΤΩΝ), 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

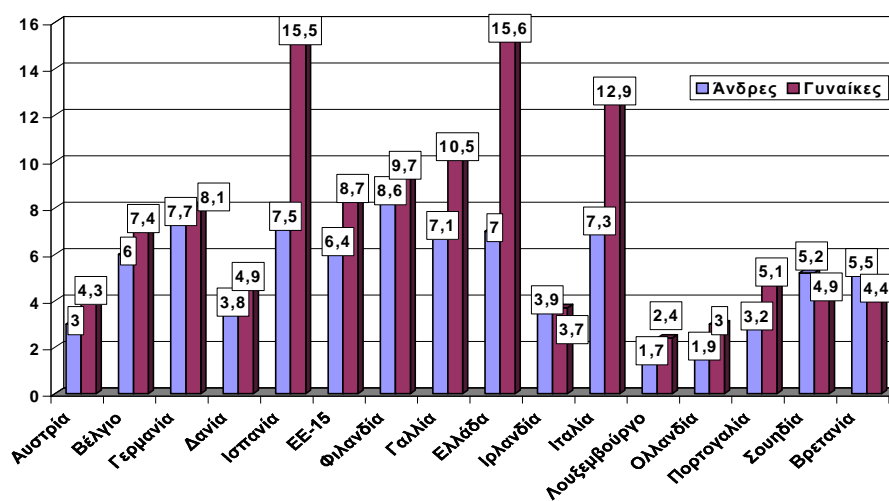
Όσον αφορά στους άνδρες ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμορφώνεται στο επίπεδο των 6,4 ποσοστιαίων μονάδων ενώ το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ανέρχεται σε 8,7%.

Στην περίπτωση των ανδρών τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας καταγράφονται στη Φιλανδία (8,6%), τη Γερμανία (7,7%) και την Ισπανία (7,5%). Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των γυναικών καταγράφονται στην Ελλάδα (15,6%), την Ισπανία (15,5%) και την Ιταλία (12,9%). Ειδικότερα στην Ελλάδα το ποσοστό ανεργίας των ανδρών είναι 7% και των γυναικών 15,6%.

Αξίζει να σημειώσουμε το γεγονός ότι στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ποσοστά ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερα από τα ποσοστά ανεργίας των ανδρών. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στις Νότιο-Ευρωπαϊκές χώρες (Ελλάδα, Ισπανία,

Ιταλία). Οι μοναδικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις οποίες το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών είναι η Ιρλανδία, η Σουηδία και η Βρετανία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.14 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, ΕΕ-15, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

UNEMP2 Ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας ως προς το εργατικό δυναμικό

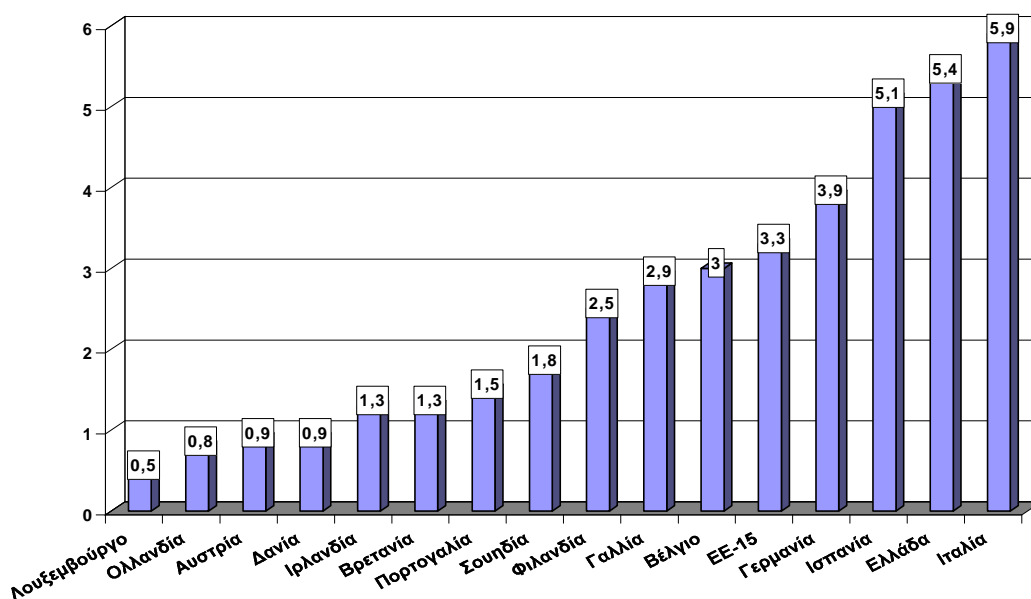
Ορισμός: Άνεργοι με διάρκεια μεγαλύτερη των 12 μηνών ως ποσοστό του ενεργού δυναμικού

Πηγή: Eurostat, LFS

Ο παραπάνω δείκτης είναι κύριος και μετρά τα ποσοστά των μακροχρόνια ανέργων ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού.

Στο επόμενο διάγραμμα, οι Νοτιο-Ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία), εκτός της Πορτογαλίας, εμφανίζονται να έχουν τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας ως προς το εργατικό δυναμικό. Αντίθετα το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Αυστρία και η Δανία επιδεικνύουν τα μικρότερα ποσοστά τα οποία είναι χαμηλότερα από μία ποσοστιαία μονάδα. Στη περίπτωση του δείκτη αυτού παρουσιάζεται ξεκάθαρα η διαφορά μεταξύ του Νοτιο-Ευρωπαϊκού Προτύπου και του Βόρειο-Ευρωπαϊκού Προτύπου απασχόλησης. Στην περίπτωση της Ελλάδας αξίζει να σημειωθεί ότι το συνολικό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας για το 2001 απέχει από το ευρωπαϊκό μέσο όρο πάνω από δύο ποσοστιαίες μονάδες. Εξετάζοντας ιεραρχικά τις χώρες της Ε.Ε σύμφωνα με το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας παρατηρούμε ότι η Ελλάδα κατέχει την δεύτερη θέση (με πρώτη την Ιταλία)

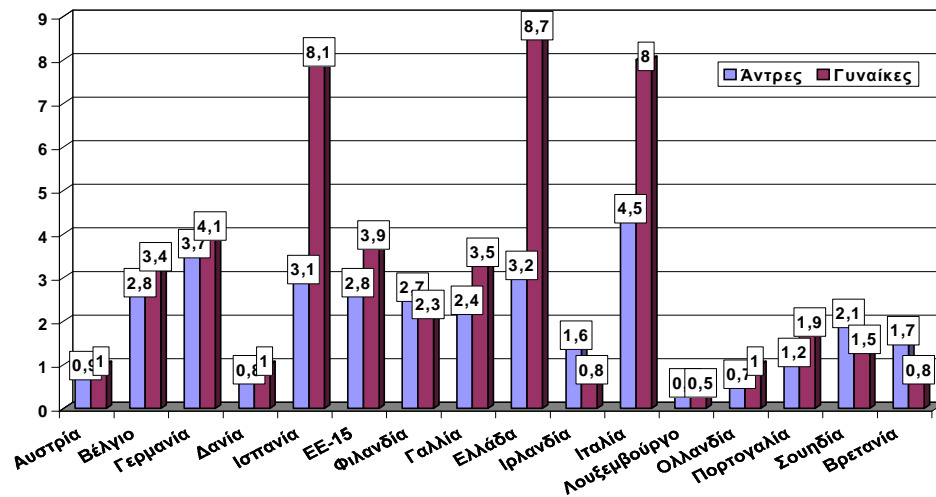
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.15 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Εξετάζοντας αναλυτικότερα το δείκτη της μακροχρόνιας ανεργίας ως προς το εργατικό δυναμικό, παρατηρούμε (βλ διάγραμμα 1.16) ότι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος για τους άνδρες είναι 2,8% και για τις γυναίκες 3,9%. Οι γυναίκες, σε σχέση με τους άντρες πλήττονται περισσότερο από την μακροχρόνια ανεργία. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει κυρίως για τις Νότιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξαιρέσεις της τάσης αυτής αποτελούν η Σουηδία, η Ιρλανδία και η Βρετανία όπου η μακροχρόνια ανεργία των γυναικών είναι μικρότερη των ανδρών. Οι περισσότεροι προκλητικές ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων παρατηρούνται στις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Η Ελλάδα αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική περίπτωση με ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας 3,2% για τους άνδρες και 8,7% για τις γυναίκες. Μετά την Ελλάδα η Ισπανία είναι η δεύτερη κατά σειρά χώρα με σχεδόν όμοιους δείκτες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.16 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

UNEMPC1 Άνεργοι ηλικίας 15-24 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών

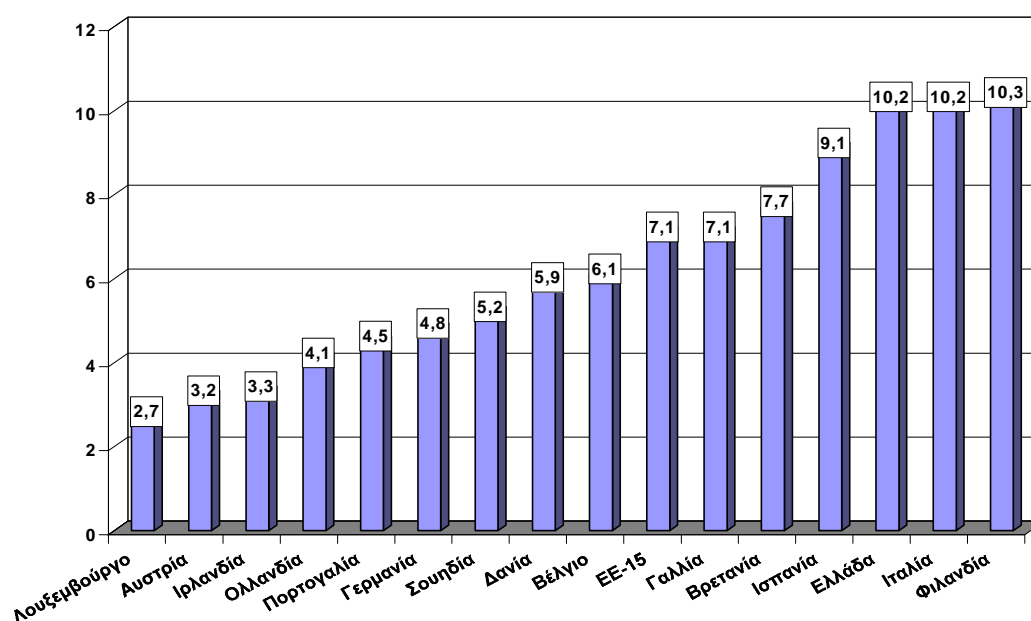
Ορισμός: Άνεργοι ηλικίας 15-24 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών

Πηγή: Eurostat, LFS

Ο δείκτης ανεργίας για τους νέους είναι δευτερεύων δείκτης. Για να εκτιμηθεί συγκρίνουμε τον αριθμό των ανέργων ηλικίας 15-24 ετών και τον πληθυσμό ηλικίας 15-24 ετών. Αυτό συμβαίνει διότι αυτή η ηλικιακή ομάδα έχει υψηλά ποσοστά συμμετοχής στο εκπαιδευτικό σύστημα και κατά συνέπεια, χαμηλά ποσοστά απασχόλησης.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρατηρούμε ότι το ποσοστό των νέων προς την αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα ανέρχεται σε 7,1%. Τα υψηλότερα ποσοστά ανέργων ηλικίας 15-24 ετών εμφανίζονται στην Φιλανδία, την Ιταλία και την Ελλάδα και τα χαμηλότερα στο Λουξεμβούργο, στην Αυστρία, και την Ιρλανδία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.17 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 15-24 ΕΤΩΝ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΑΣ 15-24 ΕΤΩΝ, 2001

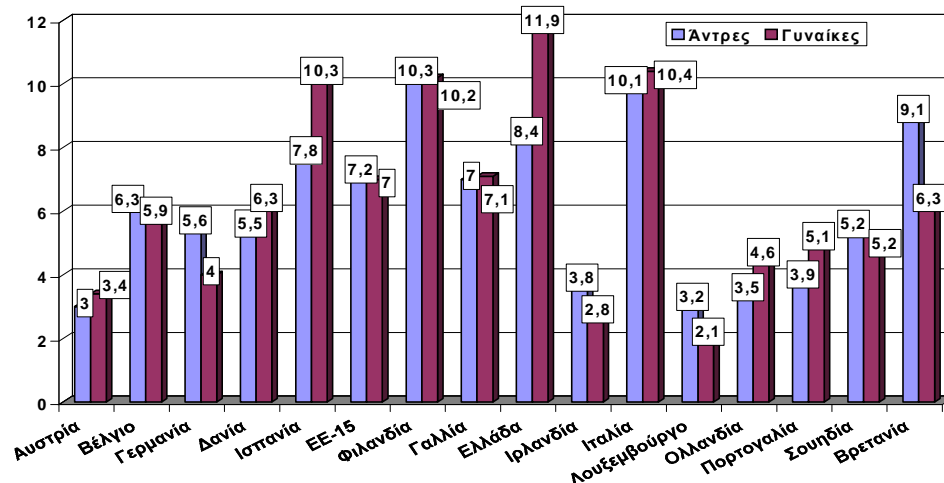

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Στο επόμενο διάγραμμα παρατηρούμε ότι τα ποσοστά άνεργων ανδρών κυμαίνονται από 10.3% έως 3% και για τις γυναίκες από 11.9% έως 2.1% για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό νέων ανδρών το συναντάμε στην Φιλανδία και των νέων γυναικών στην Ελλάδα. Επίσης, οι περισσότερες χώρες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα προβλήματα ανεργίας στις γυναίκες παρά στους άνδρες.

Η Αυστρία, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο είναι οι χώρες στις οποίες το φαινόμενο της ανεργίας των νέων ανδρών και γυναικών δε είναι ιδιαίτερα έντονο όπως επίσης και οι διαφορές ανάμεσα στα δυο φύλα. Η Ελλάδα, η Φιλανδία και η Ισπανία βρίσκονται στην αντίθετα πλευρά της κλίμακας με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας για άνδρες και γυναίκες σε σχέση με τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.18 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ 15-24 ΕΤΩΝ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΑΣ 15-24 ΕΤΩΝ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

UNEMPC2 Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ως προς το σύνολο της ανεργίας

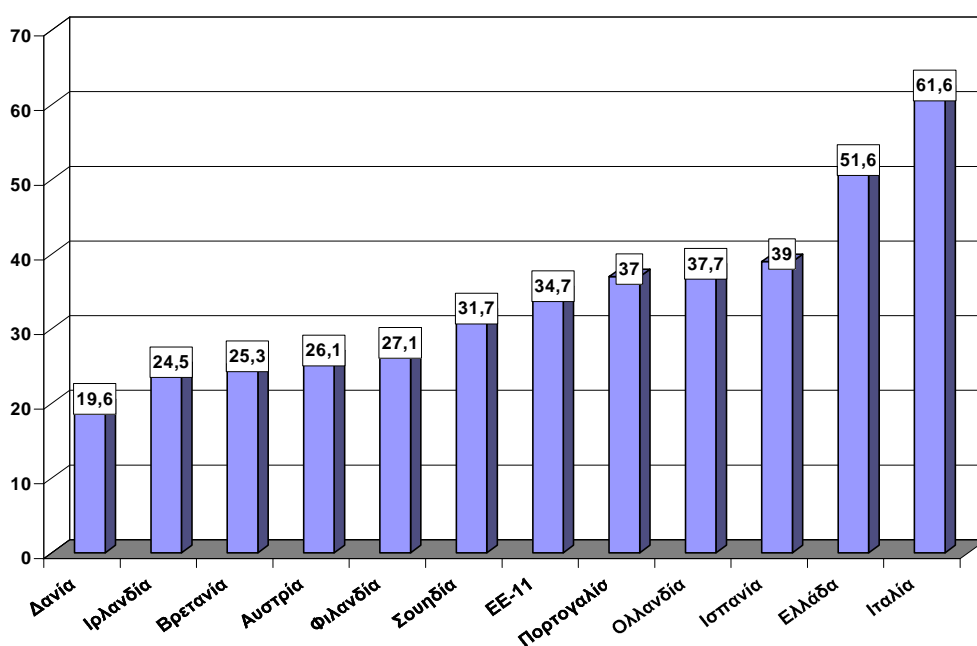
Ορισμός: Άνεργοι με διάρκεια ανεργίας μεγαλύτερη των 12 μηνών ως ποσοστό του συνόλου των ανέργων

Πηγή: Eurostat, LFS

Πρόκειται για έναν δευτερεύοντα δείκτη που χρησιμοποιείται για να εκτιμήσει το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας σε σχέση με τον αριθμό των ανέργων.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας ως προς το σύνολο της ανεργίας εντοπίζονται στην Ιταλία ενώ τα χαμηλότερα στην Δανία. Οι Νότιες χώρες βρίσκονται στις υψηλότερες θέσεις με ποσοστά ανεργίας πολύ υψηλότερα από το μέσο όρο της Ευρώπης. Στο διάγραμμα αυτό υπολογίζεται ο μέσος όρος για 11 χώρες μέλη διότι στοιχεία για το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο για το 2001 δεν υπάρχουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.19 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ, 2001

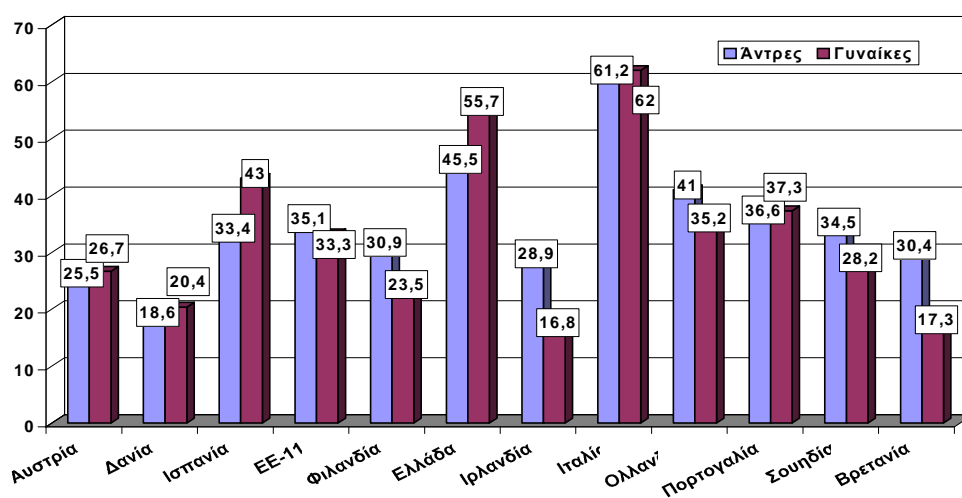

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρούμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας για τους άνδρες και για τις γυναίκες εμφανίζονται στην Ιταλία και την Ελλάδα. Αντίθετα, τα μικρότερα ποσοστά

μακροχρόνιας ανεργίας παρατηρούνται για τους άνδρες στην Δανία και για τις γυναίκες στην Ιρλανδία. Ειδικότερα, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας για τις γυναίκες δέκα ποσοστιαίες μονάδες από ότι για τους άνδρες, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι γυναίκες στην Ελλάδα πλήττονται περισσότερο από την μακροχρόνια ανεργία. Το ίδιο φαινόμενο με την Ελλάδα επικρατεί και στην Ισπανία. Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι στο διάγραμμα δεν υπάρχουν στοιχεία για το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.20 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

TRUE **Υποαπασχόληση ως προς το χρόνο της ακούσιας μερικής απασχόλησης**

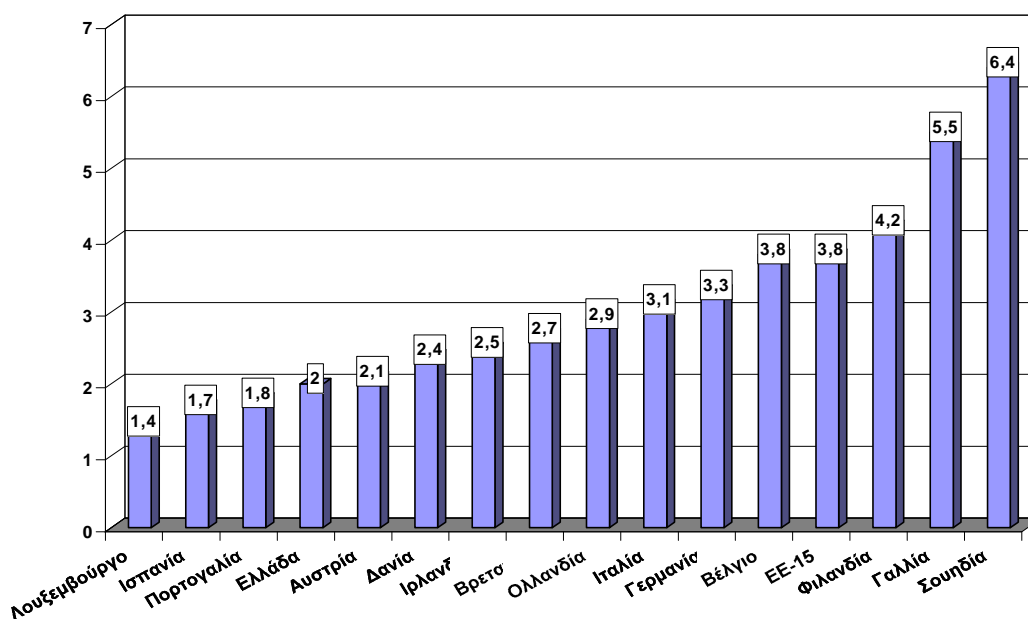
Ορισμός: Άτομα που είναι μερικώς απασχολούμενοι διότι δεν μπόρεσαν να βρουν πλήρη απασχόληση ως ποσοστό του συνόλου της απασχόλησης (15-64 ετών)

Πηγή: Eurostat, LFS

Ο δείκτης που μετρά την υποαπασχόληση είναι δευτερεύων δείκτης. Με το δείκτη αυτό υπολογίζονται τα άτομα που εργάζονται με ωράριο μερικής απασχόλησης αλλά θα ήθελαν να εργαστούν σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Το πρόβλημα που εντοπίζεται στην χρήση αυτού του δείκτη είναι ότι η μερική απασχόληση εκτιμάται διαφορετικά σε κάθε χώρα της κοινότητας, γεγονός που προκαλεί δυσκολίες στη σύγκριση ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Από το επόμενο διάγραμμα προκύπτει ότι το ποσοστό υποαπασχόλησης ως προς το λόγο της ακούσιας μερικής απασχόλησης για την Ευρώπη είναι 3,8%. Η Ελλάδα παρουσιάζει ποσοστό 2% και μαζί με το Λουξεμβούργο, την Ισπανία και την Πορτογαλία έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά. Τα υψηλότερα ποσοστά εντοπίζονται στη Γαλλία και τη Σουηδία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.21 :ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΠΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΑΚΟΥΣΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

ELR Απόθεμα εργατικού δυναμικού

Ορισμός: Άνεργοι και μη ενεργοί που επιθυμούν να εργαστούν ως ποσοστό του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών). Ο δείκτης υπολογίζεται χωριστά για κάθε ομάδα.

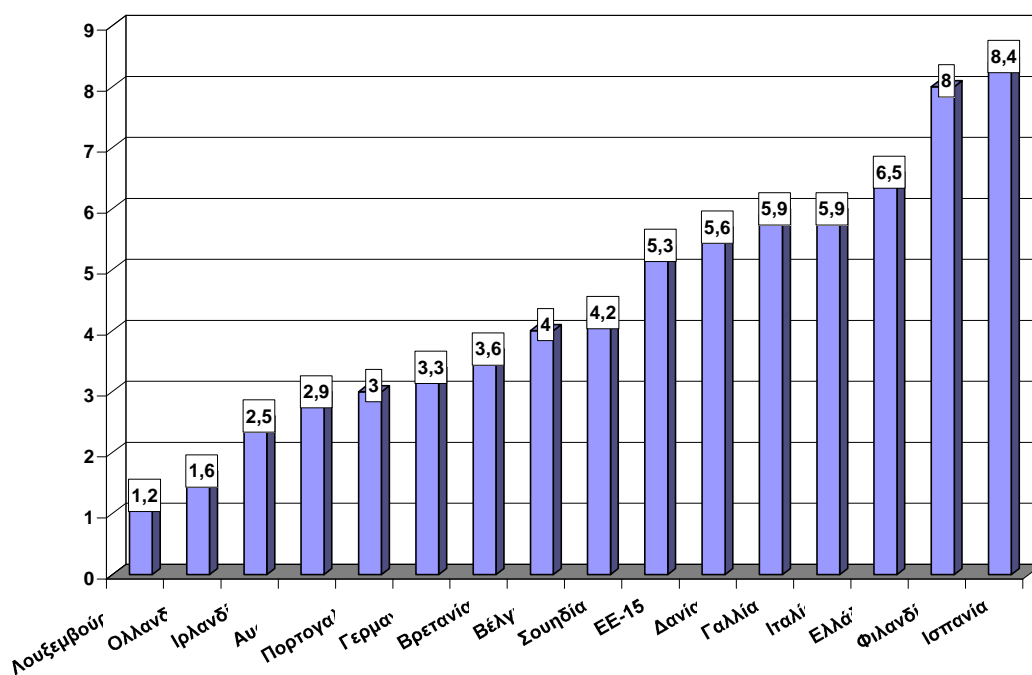
Πηγή: Eurostat, LFS

Με το δείκτη αυτό υπολογίζονται οι άνεργοι που επιθυμούν να εργαστούν αλλά δεν προσπαθούν να βρουν απασχόληση και τα άτομα που επίσης θέλουν να εργαστούν αλλά δεν περιλαμβάνονται στους ανέργους. Τα άτομα που δεν περιλαμβάνονται στους ανέργους είναι όσα έχουν απογοητευτεί από τις δυσκολίες ανεύρεσης εργασίας ή που αντιμετωπίζουν οικογενειακές ή άλλες δυσκολίες που τους απαγορεύουν

την ενεργή προσπάθεια εντοπισμού απασχόλησης Ο δείκτης αποθέματος εργατικού δυναμικού είναι δευτερεύον δείκτης.

Στο διάγραμμα παρατηρούμε ότι τα αποθέματα εργατικού δυναμικού που προέρχονται από τους ανέργους είναι υψηλότερα στην Ισπανία και την Φιλανδία ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά για την ίδια κατηγορία βρίσκονται στο Λουξεμβούργο και την Ολλανδία. Όσον αφορά στην Ελλάδα το ποσοστό αποθέματος εργατικού δυναμικού είναι 1,2 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από τον Ευρωπαϊκό μέσο.

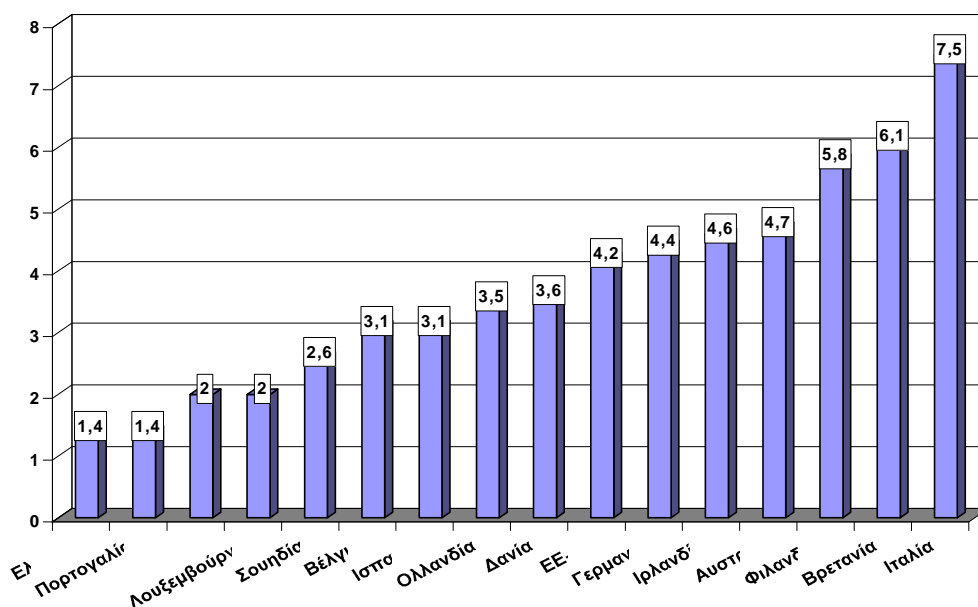
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.22 : ΑΠΟΘΕΜΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΕΡΓΟΥΣ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζονται τα αποθέματα του εργατικού δυναμικού που προέρχεται από τον μη ενεργό πληθυσμό στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι η Ελλάδα και η Πορτογαλία (1,4% και για τις δύο χώρες) έχουν τα μικρότερα ποσοστά σε αυτή την κατηγορία ενώ η Ιταλία (7,5%) τα μεγαλύτερα. Όσον αφορά στην Ελλάδα και την Ισπανία είναι εμφανές ότι το απόθεμα του εργατικού δυναμικού προέρχεται κυρίως από τους ανέργους. Αντίθετα στην Ιταλία και την Βρετανία τα ποσοστά του μη ενεργού πληθυσμού είναι αρκετά σημαντικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.23 : ΑΠΟΘΕΜΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

ENR3 Ποσοστό αυτοαπασχόλησης

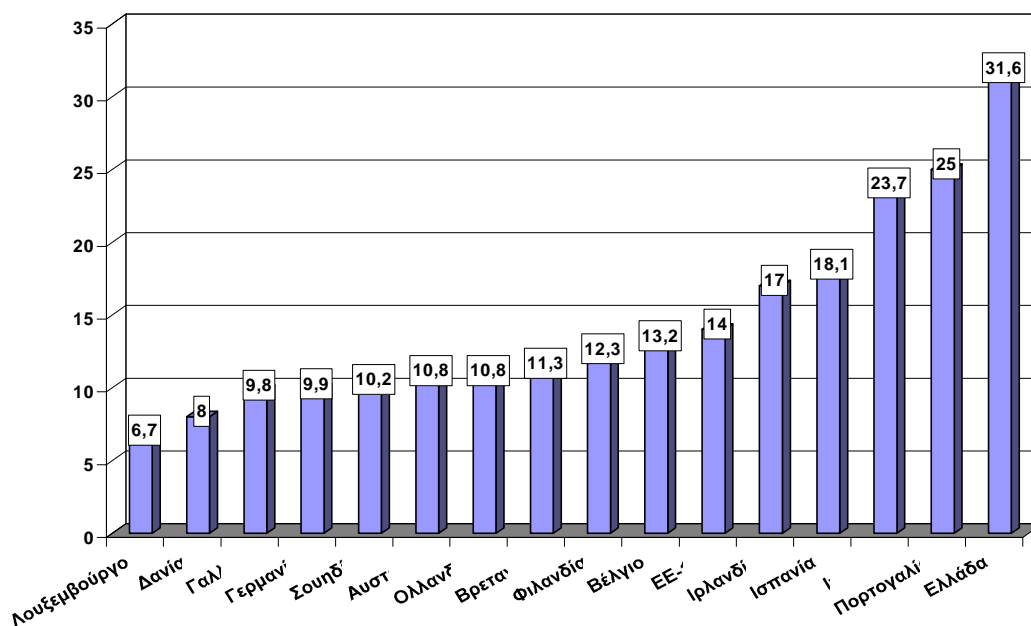
Ορισμός: Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο των απασχολούμενων

Πηγή: Eurostat, LFS

Ο δείκτης αυτός είναι κύριος και μετρά τον αριθμό των αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο των απασχολούμενων. Ο όρος αυτοαπασχολούμενος αναφέρεται στους εργοδότες αλλά και στους αυτοαπασχολούμενους που δεν απασχολούν άλλους εργαζόμενους.

Όπως παρατηρείται από τα στοιχεία του διαγράμματος, η αυτοαπασχόληση είναι περισσότερο συχνή στις Νότιο-Ευρωπαϊκές χώρες. Αντίθετα στο Λουξεμβούργο και την Δανία τα ποσοστά των ατόμων που εργάζονται σε συνθήκες αυτοαπασχόλησης είναι χαμηλά. Όσον αφορά την Ελλάδα σύμφωνα με το διάγραμμα βρίσκεται στην πρώτη θέση σε σχέση με ποσοστό αυτοαπασχόλησης 36%, ενώ ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος διαμορφώνεται σε 14%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.24 : Ποσοστό αυτοαπασχόλησης, 2001

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2001

Στο επόμενο διάγραμμα εμφανίζονται τα ποσοστά αυτοαπασχόλησης των ανδρών ανά φύλο. Από το διάγραμμα παρατηρούμε ότι τα ποσοστά αυτοαπασχόλησης των ανδρών είναι αρκετά υψηλότερα από των γυναικών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που δείχνει ότι οι άνδρες προτιμούν τις θέσεις αυτοαπασχόλησης. Οι μεγαλύτερες ανισότητες ανάμεσα στα ποσοστά αυτοαπασχόλησης ανδρών και γυναικών καταγράφονται για το 2001 στην Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Ιταλία ενώ η μικρότερη διαφορά στο Λουξεμβούργο.

5.7.2. Ο ΔΕΙΚΤΗΣ «ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ (JOB SATISFACTION)»

Εκτός από τους δείκτες που προαναφέρθηκαν, οι οποίοι είναι απλοί αριθμοδείκτες που η μέτρησή τους στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα, είναι σημαντικό να γίνει ιδιαίτερη αναφορά σε έναν ποιοτικό δείκτη, το δείκτης «ικανοποίηση από την εργασία». Ο δείκτης αυτός είναι ποιοτικός και παρουσιάζεται στη συνέχεια η σημασία του και ο τρόπος μέτρησής του.

Στην οικονομική και κοινωνική βιβλιογραφία έχουν παρουσιασθεί διαφορετικές προσεγγίσεις για τις ποιοτικές διαστάσεις της ικανοποίησης, της ευτυχίας, και της γενικότερης ευημερίας στο χώρο της απασχόλησης. Η σχολαστική αναφορά στη βιβλιογραφία και στους ορισμούς της ικανοποίησης από την εργασία είναι πέρα από τους στόχους της μελέτης αυτής. Ωστόσο στην ενότητα αυτή θα υιοθετήσουμε τον ορισμό που έχει προταθεί από τους Diener et al. που έχουν αναπτύξει την πλέον αντιπροσωπευτικότερη έρευνα σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για την ικανοποίηση από την εργασία. Κατά τους Diener et al, η έννοια της ικανοποίησης της εργασίας αναφέρεται στην υποκειμενική αποτίμηση της ευτυχίας του απασχολούμενου από το εργασιακό του περιβάλλον λαμβάνοντας υπόψη την ικανοποίηση των βασικών του αναγκών.

Όσον αφορά στους παράγοντες που προσδιορίζουν το βαθμό ικανοποίησης από την εργασία διακρίνονται πέντε μεταβλητές που αναφέρονται στις εισροές του εργασιακού ρόλου και εννέα μεταβλητές που αναφέρονται στις εκροές του εργασιακού ρόλου.

Οι μεταβλητές που σχετίζονται με τις εισροές του εργασιακού ρόλου είναι: η εκπαίδευση, το ωράριο εργασίας, η εξαντλητική εργασία, η απαιτητική σωματικά εργασία και η επικίνδυνη εργασία. Η αύξηση του επιπέδου μίας από αυτές τις μεταβλητές θα μειώσει το επίπεδο ικανοποίησης.

Οι εκροές του εργασιακού ρόλου χαρακτηρίζονται από εννέα μεταβλητές: το υψηλό εισόδημα, το αίσθημα ασφάλειας στην εργασία, τις ευκαιρίες που δίνονται στους απασχολούμενος για προαγωγή, η αίσθηση ότι η εργασία είναι ενδιαφέρουσα, το αίσθημα ανεξαρτησίας στην εργασία, οι ευκαιρίες να προσφέρουν βοήθεια στους άλλους ανθρώπους, το αίσθημα των εργαζομένων ότι είναι χρήσιμοι στην κοινωνία, η καλή σχέση με την διοίκηση και η σχέση με τους συναδέλφους. Η αύξηση του επιπέδου μίας από αυτές τις μεταβλητές θα αυξήσει το επίπεδο ικανοποίησης από την εργασία.

Ως γενική συνέπεια των παραπάνω πρέπει να τονίσουμε ότι οι χώρες που έχουν υψηλές εκροές στον εργασιακό ρόλο έχουν υψηλά επίπεδα ικανοποίησης από την εργασία, ενώ οι χώρες που εμφανίζουν υψηλές εισροές διακρίνονται από χαμηλά επίπεδα στην αντίστοιχη ικανοποίηση. Οι εισροές και οι εκροές του εργασιακού ρόλου εμφανίζονται στο πίνακα που ακολουθεί.

Οι παρακάτω μεταβλητές βασίζονται στις προσωπικές εκτιμήσεις των ατόμων. Οι μόνες μεταβλητές που είναι αντικειμενικές είναι η εκπαίδευση και το ωράριο εργασίας. Ο λόγος για τον οποίο χρησιμοποιούνται οι μεταβλητές που βασίζονται στις προσωπικές εκτιμήσεις των ατόμων είναι γιατί θεωρούνται σημαντικότερες και καταλληλότερες για τη μέτρηση της ικανοποίησης από την απασχόληση.

ΕΙΣΡΟΕΣ ΚΑΙ ΕΚΡΟΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΡΟΛΟΥ	
Εισροές εργασιακού ρόλου	Εκροές εργασιακού ρόλου
Εκπαίδευση	Υψηλό εισόδημα ¹
Ωράριο εργασίας	Ασφάλεια στην εργασία ¹
Εξαντλητική εργασία ¹	Ευκαιρίες προαγωγής ¹
Σωματικά απαιτητική εργασία ¹	Ενδιαφέρουσα εργασία ¹
Επικίνδυνη εργασία ¹	Εργασιακή ανεξαρτησία ¹
	Βοήθεια προς τους ανθρώπους ¹
	Χρήσιμοι στην κοινωνία ¹
	Σχέση με την διοίκηση ¹
	Σχέση με τους συναδέλφους ¹

¹ μεταβλητές σύμφωνα με τις προσωπικές εκτιμήσεις

Πηγή: .A. Sousa-Poza, *Journal of Socio-Economics* 29 (2000), p. 520

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται οι απαντήσεις στην ερώτηση: «Πόσο ικανοποιημένος είστε από την κύρια εργασία σας;». Για να μετρηθεί η ικανοποίηση από την εργασία, χρησιμοποιείται μια κλίμακα επτά επιπέδων (απόλυτα ικανοποιημένος έως απόλυτα ανικανοποίητος).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα παρατηρούμε ότι εργαζόμενοι στην Δανία παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ικανοποίησης από την απασχόληση, ενώ στην Γερμανία τα μικρότερα. Αν και υπάρχουν

αρκετές διαφορές ανάμεσα στις χώρες που αναφέρονται παρακάτω, τα επίπεδα ικανοποίησης εμφανίζονται σχετικά υψηλά.

ΕΠΙΠΕΔΑ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ								
	Απόλυτα ικανοποι ημένος.	Πολύ ικανοπ οιμ.	Αρκετ ά ικανοπ οιμ.	Αναποφά σιστος	Αρκετά ανικανοπ οίητος	Πολύ ανικα νοπ.	Απόλ υτα ανικα νοπ.	Αριθμός παρατηρ ήσεων
Βρετα νία	13%	22,6%	43,3%	10,3%	8,1%	1,8%	1,1%	571
Δανία	24,7%	36,9%	26,3%	7,7%	3,6%	0,9%	0%	700
Γαλλία	11,4%	22,3%	42,2%	14,1%	7,7%	2%	0,4%	704
Γερμα νία	7,9%	28,6%	43,3%	14,5%	4,3%	1%	0,5%	1017
Ιταλία	15,5%	19,9%	43,4%	13,1%	5%	2,5%	0,8%	482
Ολλαν δία	10,5%	37,6%	41,8%	6,1%	2,8%	0,8%	0,4%	1175
Πορτο γαλία	17,7%	21,2%	32,5%	21,8%	3,7%	1,7%	1,4%	888
Ισπανί α	13,8%	36%	33,7%	11,3%	3,7%	1%	0,5%	406
Σουηδ ία	9,9%	30,4%	42,1%	11,7%	4,2%	1,3%	0,2%	826

Πηγή: A. Sousa-Poza, Journal of Socio-Economics

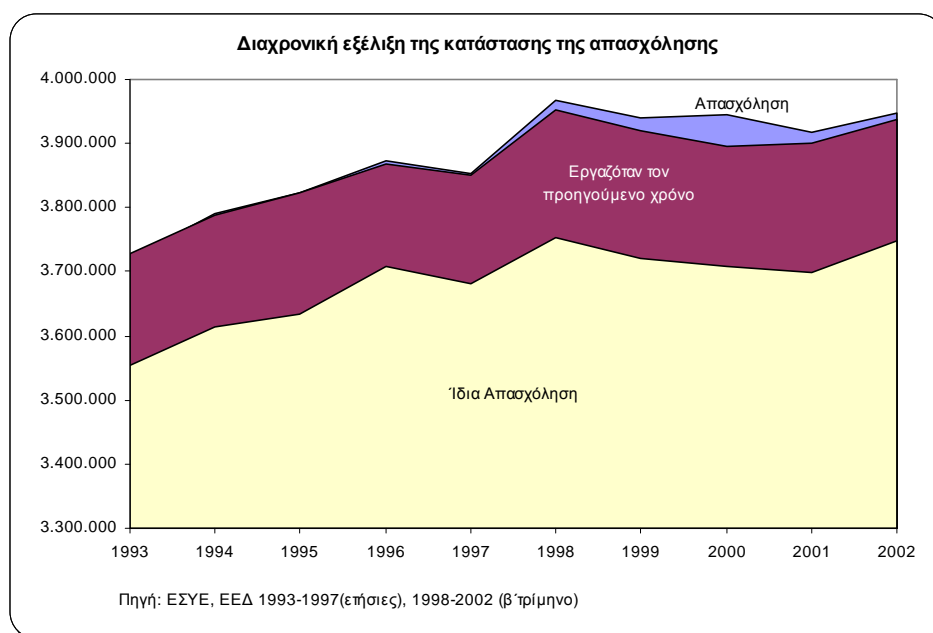
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙ ΡΟΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην διαμόρφωση του μεγέθους της απασχόλησης σημαντικό ρόλο έχει το μέρος αυτής το οποίο παραμένει σε αυτήν την κατάσταση, συνεχίζει δηλαδή να εργάζεται, όπως επίσης και η μεταβολή των ροών (εισροών και εκροών) αυτής. Πάνω το 95%, κατά μέσο όρο, την περίοδο 1993-2002 συνεχίζει να εργάζεται, ενώ το υπόλοιπο 5% αφορά τις ροές από και προς την κατάσταση της απασχόλησης, οι οποίες προέρχονται είτε από την κατάσταση της ανεργίας, είτε από την κατάσταση της αεργίας (δηλαδή από τον μη ενεργό πληθυσμό).

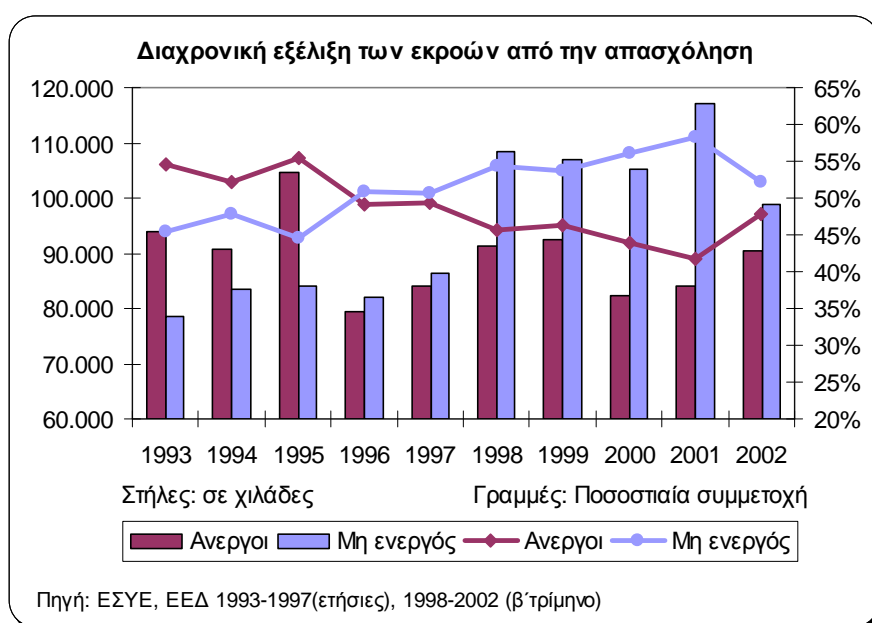
Το αποτέλεσμα της μεταβολής των εισροών - εκροών στην απασχόληση είναι αυτό που διαμορφώνει το τελικό μέγεθος αυτής, ενώ όπως διαπιστώνουμε από το διάγραμμα 6.1, κυρίως από το 1998 και μετά η εν λόγω μεταβολή αποτυπώνεται εντονότερα, κυρίως κατά το 2000.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1

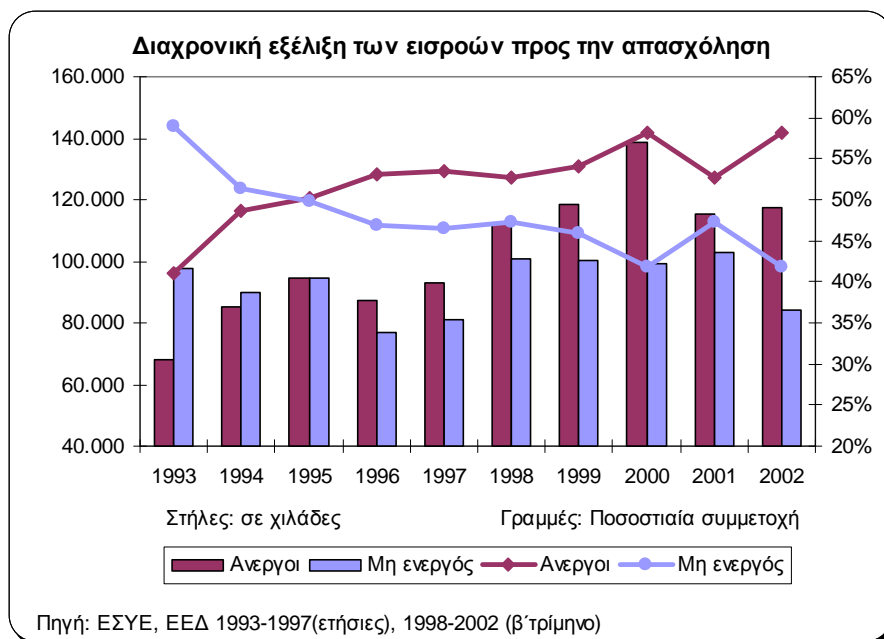
Όσον αφορά τις ροές από την απασχόληση, (εκροές), ενώ μέχρι το 1995 πάνω από το 55,0% κατευθυνόταν προς την κατάσταση της ανεργίας, από το 1996 και μέχρι τα νεότερα στοιχεία, η τάση αυτή αντιστρέφεται μερικώς, καθώς το 52,0% καταγράφεται ως άεργος, (μη ενεργός), διάγραμμα 6.2. Βεβαίως, ένα τμήμα των ατόμων που περνούν από την απασχόληση στην αεργία είναι τα άτομα που συνταξιοδοτούνται. Παρ' όλα αυτά, ακόμη και μετά την αφαίρεση των συνταξιούχων, ο αριθμός των απασχολουμένων που περνάει στον μη ενεργό πληθυσμό παραμένει σημαντικός.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.2

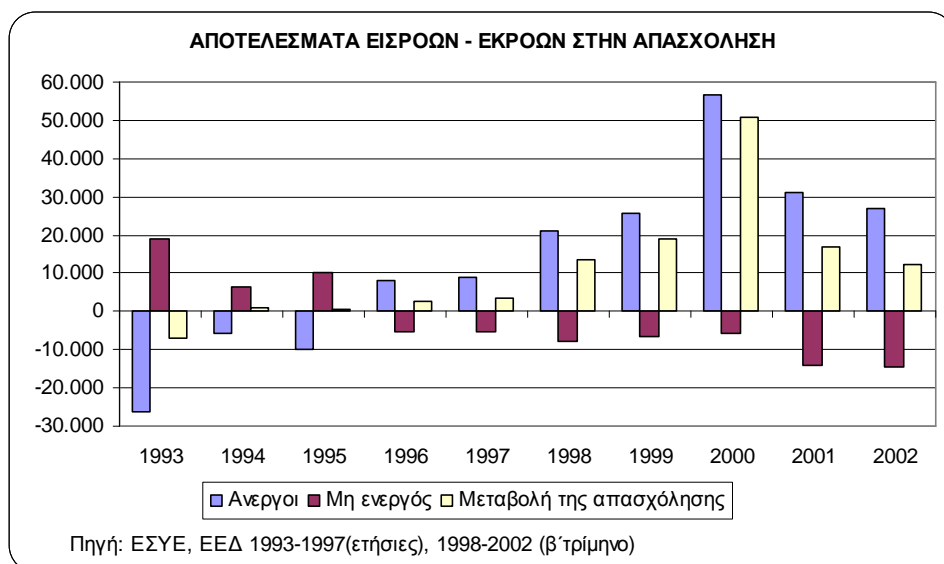
Στις ροές προς την απασχόληση, (εισροές), το μερίδιο που αναλογεί στους ανέργους που καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας έναντι όσων προέρχονται από τον μη ενεργό πληθυσμό είναι αυξανόμενο, (6 στις 4 θέσεις εργασίας αναλογούν σήμερα στους ανέργους, ενώ κατά το έτος αναφοράς η αναλογία ήταν αντίστροφη), διάγραμμα 6.3.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.3

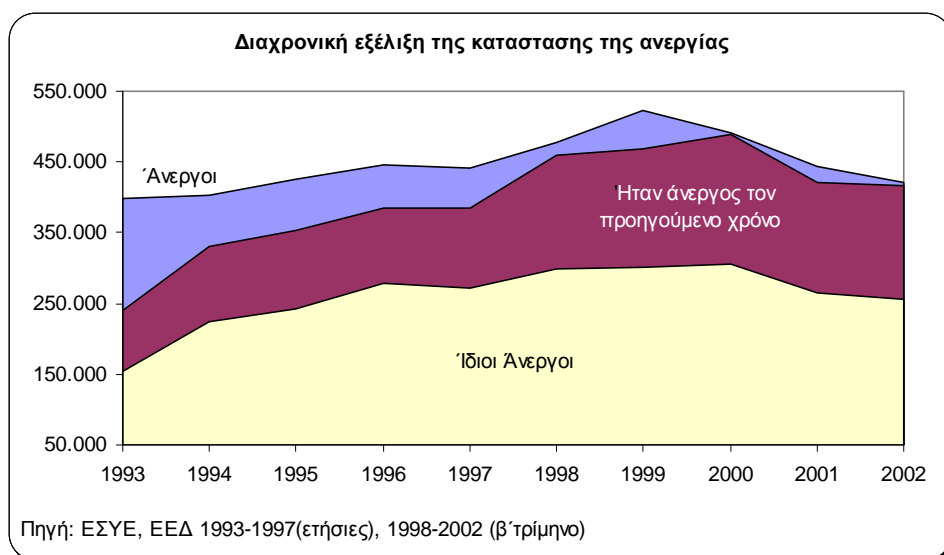
Όσον αφορά δε το αποτέλεσμα των μεταβολής των ροών από και προς την απασχόληση, διάγραμμα 6.4, διαμορφώνεται κυρίως από την κατάσταση των ανέργων, καθώς ο αριθμός των ανέργων οι οποίοι εισέρχονται στην απασχόληση είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των απασχολούμενων που εισέρχονται στην κατάσταση της ανεργίας; αντίθετα ολόένα και μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των απασχολούμενων που εξέρχεται προς τον μη ενεργό, έναντι του αριθμού που εισέρχεται στην απασχόληση από την κατάσταση της ανεργίας (του μη ενεργού).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.4

Όσον αφορά τους ανέργους έντονη εισροή διαπιστώνουμε μέχρι το 1997, καθώς και το 1999, ενώ από το 2000 και μετά υπάρχει μία εξισορρόπηση των εισροών - εκροών, διάγραμμα 6.5.

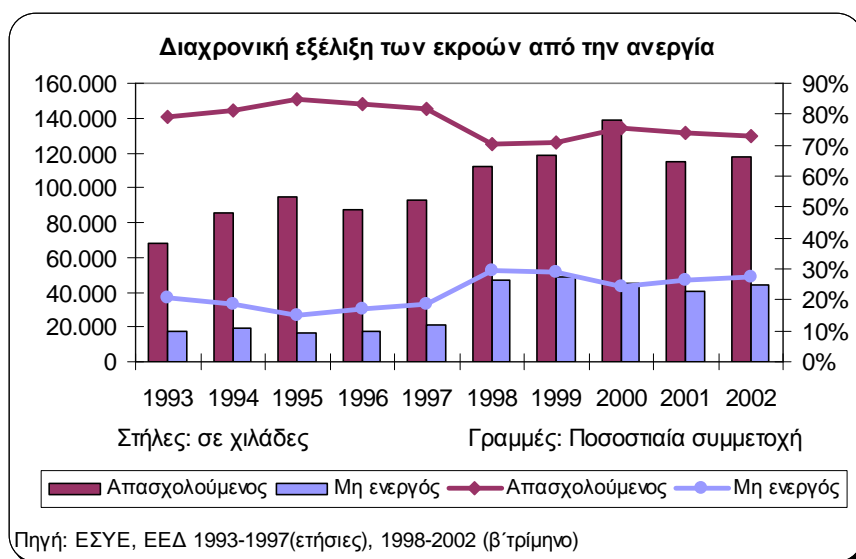
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.5

Την περίοδο 1993-2002, κατά μέσο όρο, δύο στους τρεις ανέργους παραμένουν στην ίδια κατάσταση, ως μέσο ποσοστό όσων ήταν άνεργοι κατά το προηγούμενο χρόνο. Η αναλογία μειώνεται σε έξη στους δέκα ανέργους που παραμένουν στην ίδια κατάσταση, ως μέσο ποσοστό του τελικού αριθμού των ανέργων, λόγω του μεγάλου μεγέθους των εισροών προς την κατάσταση της ανεργίας.

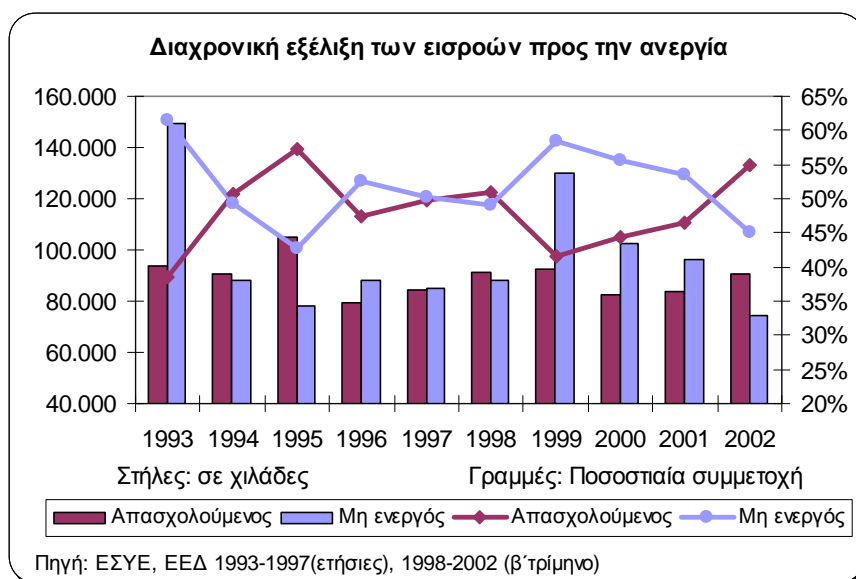
Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των εκροών από την ανεργία είναι ότι 3 στα 10 άτομα περνούν στον μη ενεργό πληθυσμό, δηλαδή σταματούν πλέον να αναζητούν εργασία έχοντας αποθαρρυνθεί, διάγραμμα 6.6. Η "αναζήτηση εργασίας" είναι μια έννοια με αμφιλεγόμενο περιεχόμενο, με αποτέλεσμα, η διάκριση μεταξύ της κατάστασης της ανεργίας και της αεργίας, να είναι "αυθαίρετη" για έναν σημαντικό αριθμό ατόμων χωρίς απασχόληση.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.6

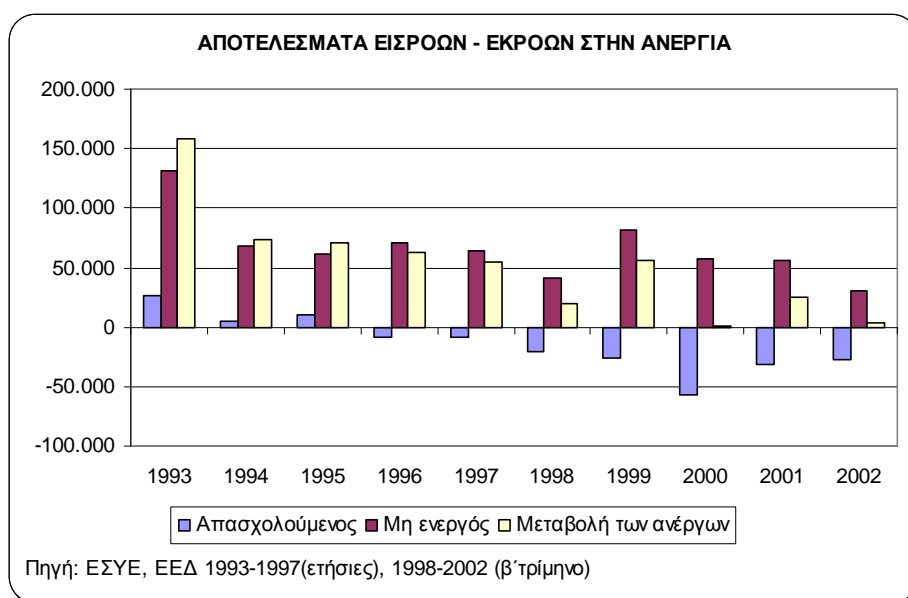
Όσον αφορά τις εισροές προς την κατάσταση της ανεργίας οι αναλογίες μεταξύ αυτών που προέρχονται από την απασχόληση έναντι όσων προέρχονται από τον μη ενεργό δεν ακολουθεί μια σταθερή αναλογία, με εξαίρεση την 1999 - 2001, διάγραμμα 6.7.

Διάγραμμα 6.7

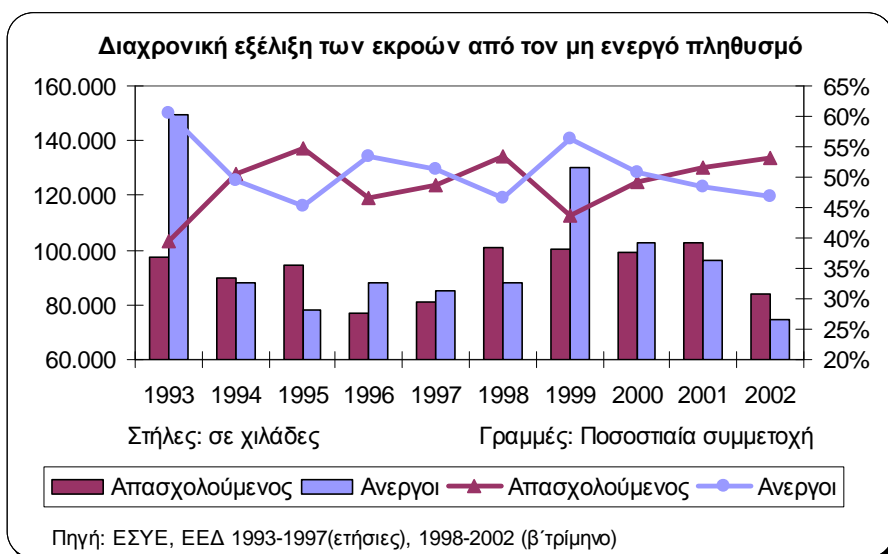
Τέλος, όσον αφορά το αποτέλεσμα των μεταβολής των ροών από και προς την ανεργία, διάγραμμα 6.8, διαμορφώνεται κυρίως από την κατάσταση των άεργων (μη ενεργών), καθώς ο αριθμός των ατόμων που προέρχεται από την κατάσταση της αεργίας και εισέρχεται στην κατάσταση της ανεργίας είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των ανέργων που εξέρχεται προς την κατάσταση της αεργίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.8

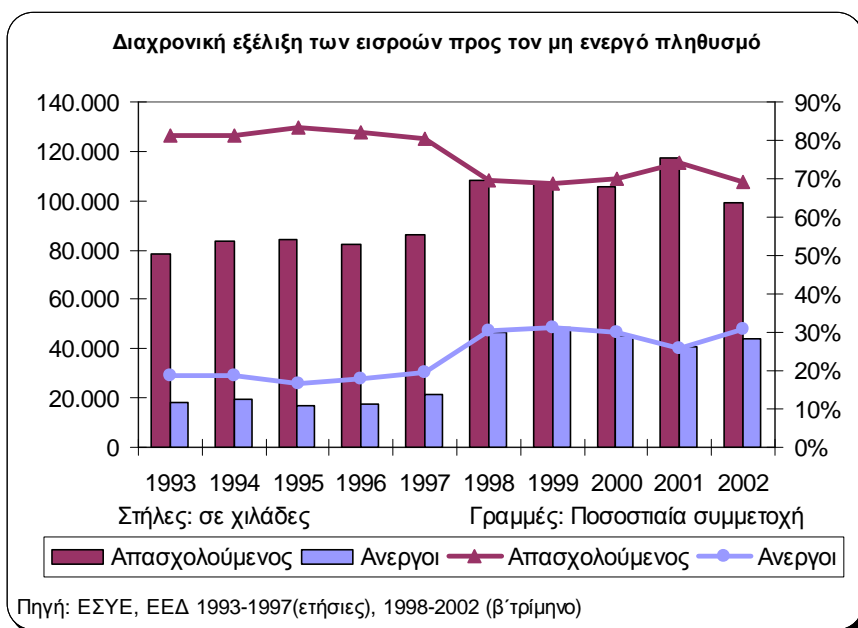

Όσον αφορά τις ροές του μη ενεργού πληθυσμού, κατά μέσο όρο την περίοδο 1993 - 2002, ένα στα δύο άτομα που εντάσσεται στο εργατικό δυναμικό, εισέρχεται ως απασχολούμενος, ενώ τρία στα τέσσερα άτομα που εισέρχονται στον μη ενεργό πληθυσμό, προέρχονται από τους απασχολούμενους, διαγράμματα 6.9 & 6.10.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.9

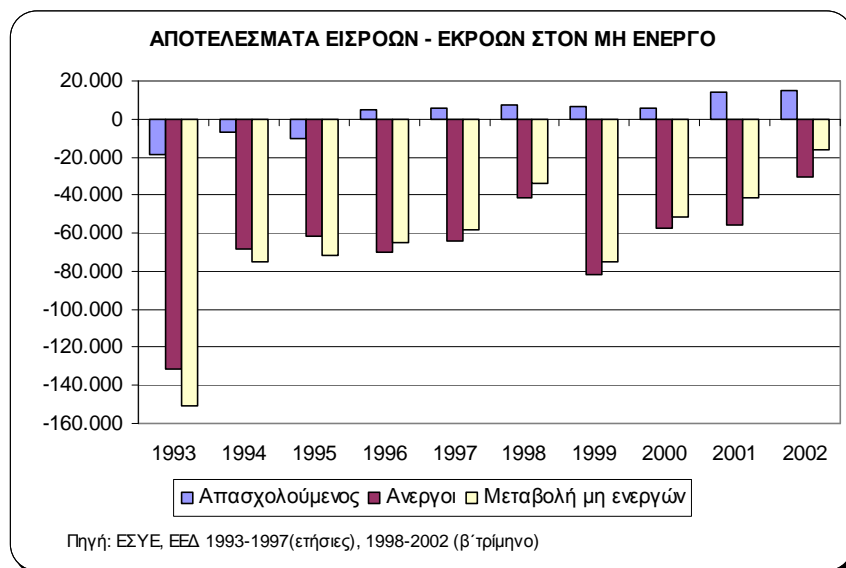
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.10

Τέλος, όσον αφορά το αποτέλεσμα των μεταβολής των ροών από και προς τον μη ενεργό πληθυσμό, διάγραμμα 6.11, διαμορφώνεται κυρίως προς την κατάσταση των ανέργων, καθώς όπως διαπιστώσαμε παραπάνω, (αποτελέσματα εισροών - εκροών στην απασχόληση και στην ανεργία), οι εκροές του μη ενεργού πληθυσμού προς την κατάσταση

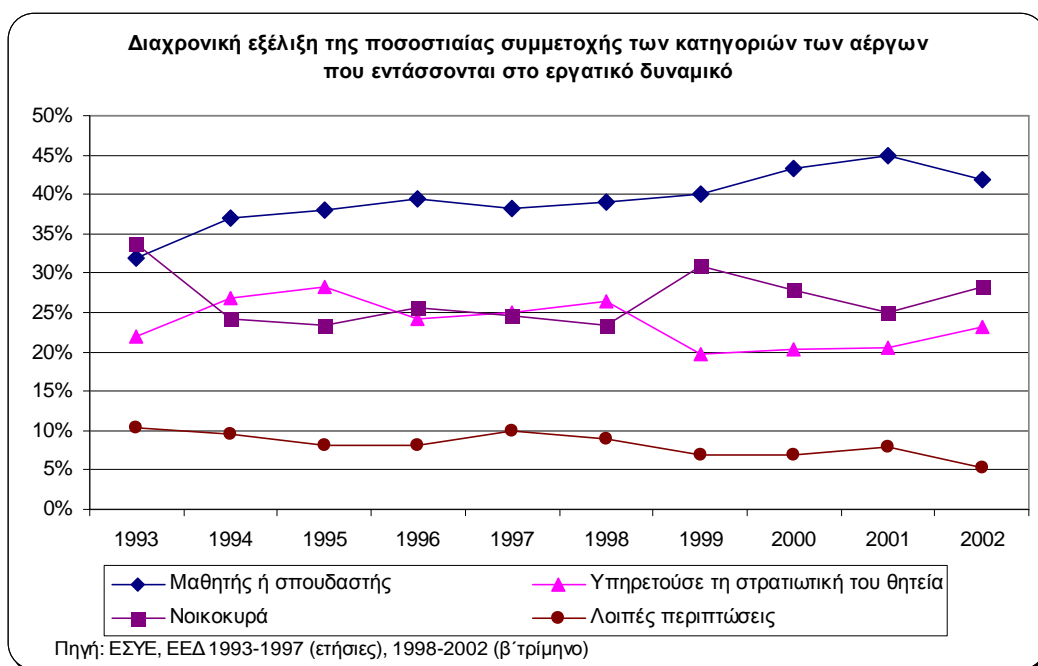
της ανεργίας και οι εισροές από την κατάσταση της απασχόλησης προς την κατάσταση της ανεργίας, είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες εισροές και εκροές προς τις καταστάσεις ανεργίας και απασχόλησης του μη ενεργού πληθυσμού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.11

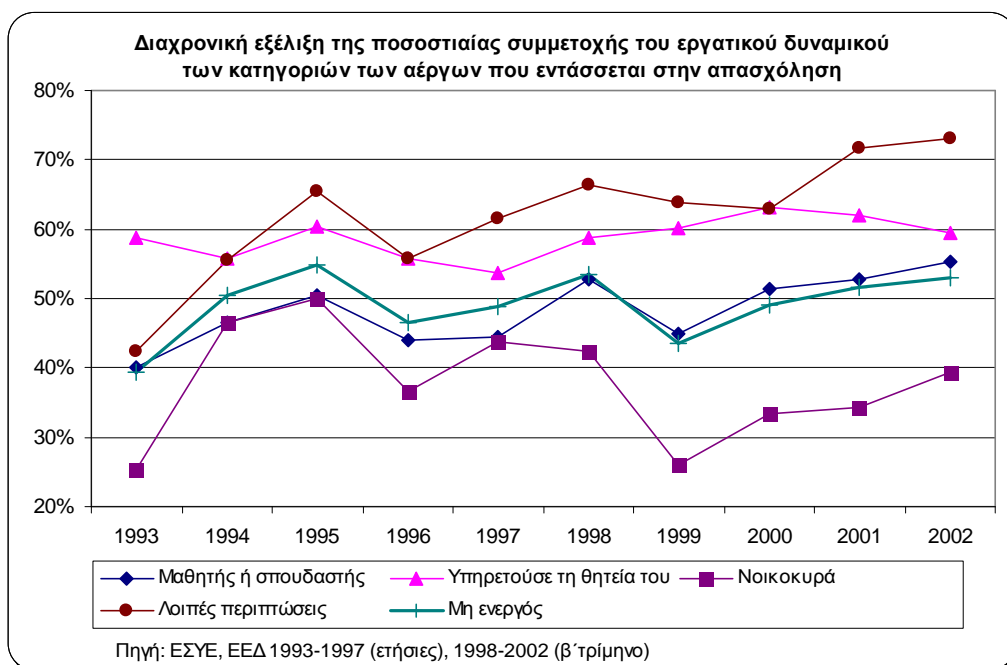
Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαχρονική εξέταση συμπεριφορά των εκροών από την κατηγορία των άεργων (μη ενεργών) προς το εργατικό δυναμικό. Την εξεταζόμενη περίοδο, κατά μέσο όρο, το 40,0% των άεργων που εντάσσονται στο εργατικό δυναμικό προέρχεται από μαθητές ή σπουδαστές, το ήμισυ μοιράζονται οι νοικοκυρές και τα άτομα που υπηρετούσαν την στρατιωτική τους θητεία, ενώ το υπόλοιπο 10,0% αφορά λοιπές περιπτώσεις, διάγραμμα 6.12. Από το εν λόγω διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι μόνο η κατηγορία των μαθητών ή σπουδαστών έχει μία σαφώς ανοδική τάση, σε αντίθεση με την φθίνουσα των άλλων κατηγοριών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.12

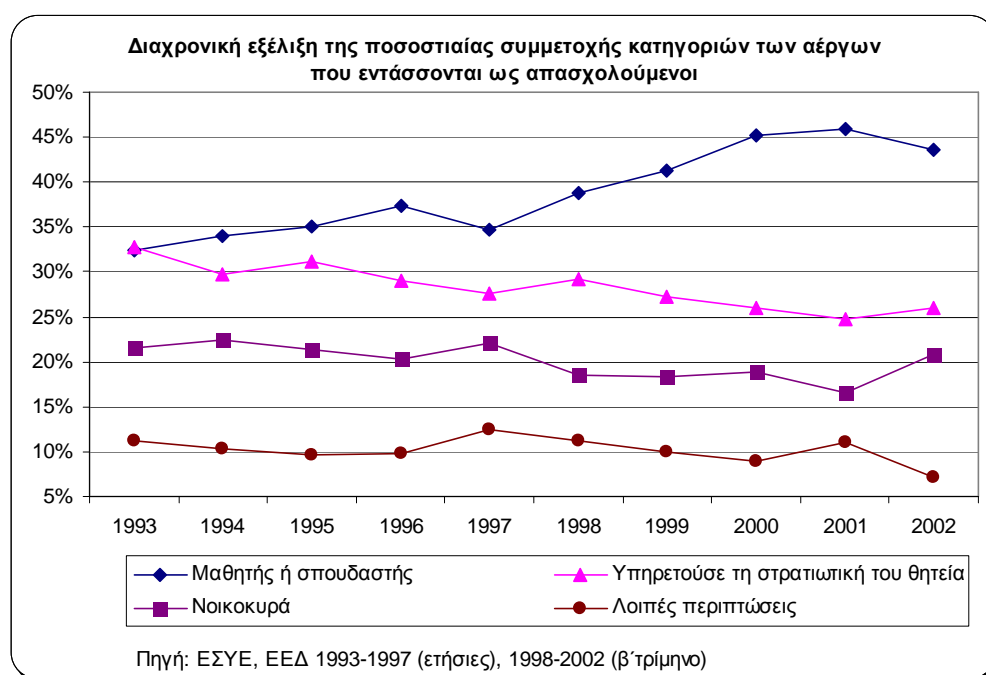
Από τις παραπάνω κατηγορίες εντάσσεται στην απασχόληση ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού κατά μέσο όρο, το 60,0% όσων υπηρετούσαν την στρατιωτική τους θητεία και όσων ανήκουν στις λοιπές περιπτώσεις, το 48,0% των μαθητών ή σπουδαστών και το 38,0% των νοικοκυρών, διάγραμμα 6.13.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.13

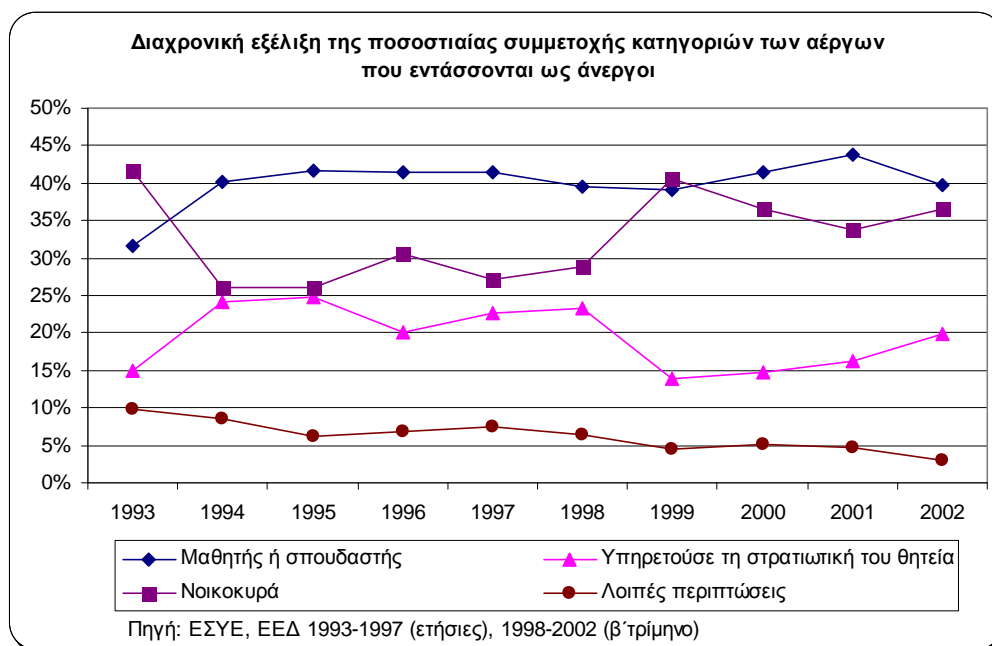
Η συμμετοχή των κατηγοριών των άεργων που εντάσσονται ως απασχολούμενοι οφείλεται την περίοδο 1993-2002 κατά μέσο όρο σε 40,0%, περίπου, σε μαθητές ή σπουδαστές, σε 30,0% σε όσους υπηρετούσαν την στρατιωτική τους θητεία, ένα 20,0% στις νοικοκυρές και κατά 10,0% στις λοιπές περιπτώσεις, διάγραμμα 6.14.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.14

Στους ανέργους η συμμετοχή των κατηγοριών που εντάσσονται από τους άεργους, κατά μέσο όρο οφείλεται σε 40,0% σε μαθητές ή σπουδαστές, σε 20,0% σε όσους υπηρετούσαν την στρατιωτική τους θητεία, το 33,0% στις νοικοκυρές και κατά 7,0% στις λοιπές περιπτώσεις, διάγραμμα 6.15.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6. 15

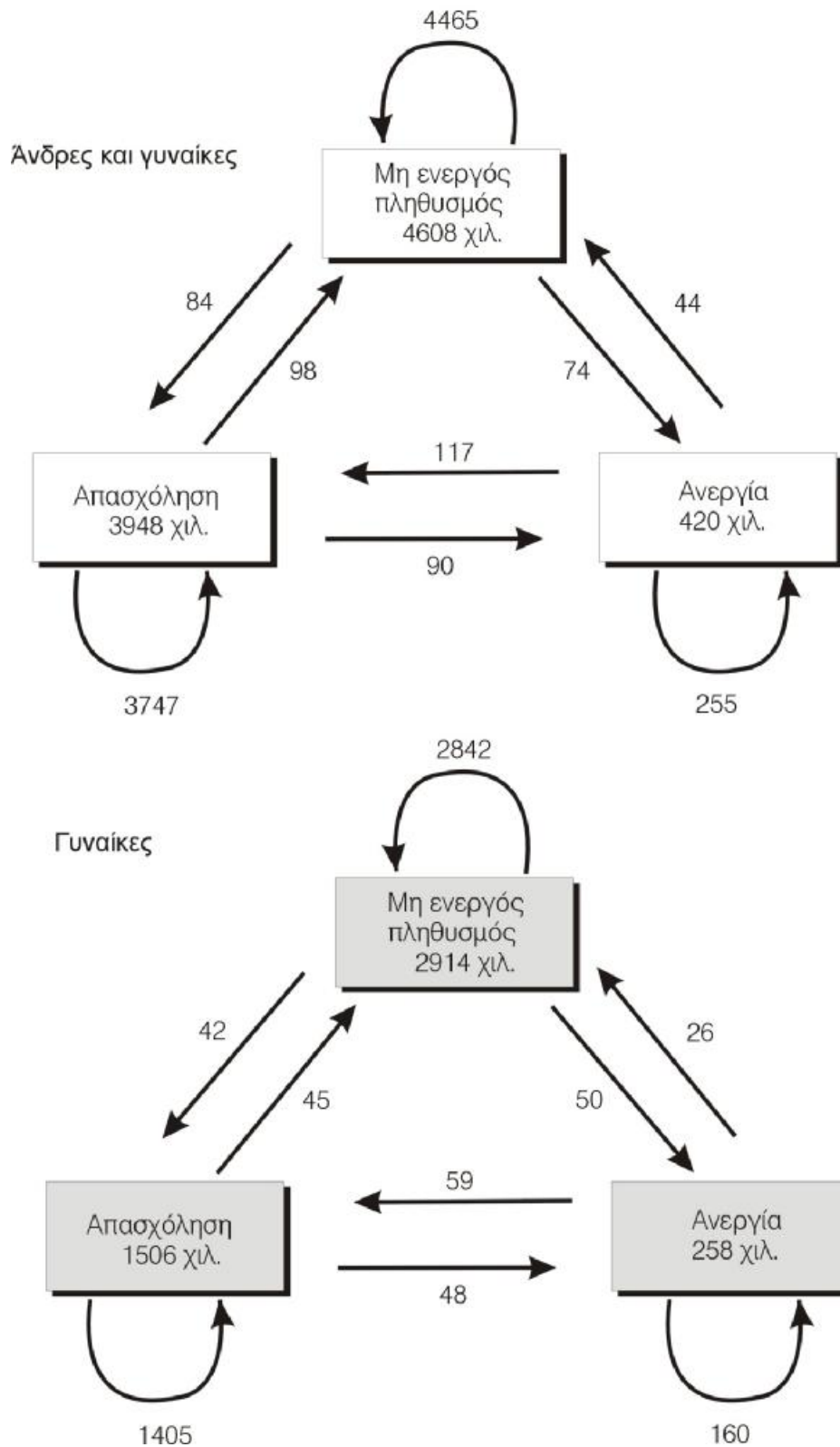
Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού του έτους 2002 (β' τριμήνου), γράφημα 1, στις ροές μεταξύ απασχόλησης, ανεργία και αεργίας, στην κατά φύλο εξέταση διαπιστώνουμε τα παρακάτω:

- Το ποσοστό των απασχολούμενων που παραμένει στην ίδια κατάσταση είναι μεγαλύτερο στους άνδρες από ότι στις γυναίκες, (96,1% έναντι 93,7%), ενώ οι γυναίκες που συνεχίζουν να εργάζονται αντιστοιχούν στο 37,5%,
- Στους άνδρες το 1,7% από όσους εργάζονταν τον προηγούμενο χρόνο εισέρχεται στην κατάσταση της ανεργίας και το 2,2% στην κατάσταση της αεργίας, στις γυναίκες τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 3,2% και 3,1%,
- Το 53,2% των απασχολούμενων που εισήλθαν στην κατάσταση της ανεργίας είναι γυναίκες, ενώ αντίθετα το 53,5% των απασχολούμενων που εισήλθαν στην κατάσταση του άεργου είναι άνδρες,

- Το 63,0% περίπου των ανέργων που παραμένει στην ίδια κατάσταση είναι γυναίκες, ενώ στην κατά φύλο εξέταση τα εν λόγω ποσοστά είναι 65,3% για τις γυναίκες και 55,6% για τους άνδρες,

ΓΡΑΦΗΜΑ 6.1

Οι ροές του εργατικού δυναμικού
(σε χιλιάδες) Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΣΥΕ 2002 Β' τρίμηνο

- Στους άνδρες πάνω από το 1/3 όσων ήταν άνεργοι τον προηγούμενο χρόνο και το 1/4 αντίστοιχα των γυναικών εισέρχονται στην απασχόληση, ενώ και για τα δύο φύλα πάνω από 10,0% εισέρχεται στην κατάσταση του άεργου,
- Παρόλο την διαφορά του ποσοστού μεταξύ ανδρών - γυναικών που εισήλθαν από την κατάσταση της ανεργίας στην απασχόληση, η αναλογία μεταξύ των φύλων είναι σχεδόν ισόποση, 50,4% γυναίκες έναντι 49,6% άνδρες, ενώ παρά το ισόποσο ποσοστό που εισήλθαν στην κατάσταση της ανεργίας το 60,0% αυτών είναι γυναίκες,
- Το 63,6% των άεργων που παραμένει στην ίδια κατάσταση είναι γυναίκες, ενώ στην κατά φύλο εξέταση τα εν λόγω ποσοστά είναι 96,9% για τις γυναίκες και 96,1% για τους άνδρες,
- Στους άνδρες το 2,5% από όσους ήταν άεργοι τον προηγούμενο χρόνο εισέρχεται στην κατάσταση της απασχόλησης και το 1,4% στην κατάσταση της ανεργίας, στις γυναίκες τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 1,4% και 1,7%,
- Όπως και στις εκροές των ανέργων ομοίως και στις εκροές των άεργων (μη ενεργού πληθυσμού), παρόλο την διαφορά του ποσοστού μεταξύ ανδρών - γυναικών που εισήλθαν από την κατάσταση του άεργου στην απασχόληση, η αναλογία μεταξύ των φύλων είναι σχεδόν ισόποση, 50,2% γυναίκες έναντι 49,8% άνδρες, ενώ πάνω από τα 2/3 όσων εισήλθαν στην κατάσταση της ανεργίας είναι γυναίκες,
- Τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες το μέγεθος της απασχόλησης οφείλεται κατά 58,0% στην είσοδο όσων βρισκόντουσαν τον προηγούμενο χρόνο στην κατάσταση των ανέργων,

- Το μέγεθος των ανέργων στους άνδρες οφείλεται κατά 63,0% στην είσοδο όσων βρισκότουσαν τον προηγούμενο χρόνο στην κατάσταση της απασχόλησης, ενώ για τις γυναίκες οφείλεται κατά 51,0% στην είσοδο των άεργων,
- Τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες το μέγεθος των άεργων (μη ενεργού πληθυσμού), διαμορφώνεται κατά μεγάλο ποσοστό από την εκροή όσων βρισκότουσαν τον προηγούμενο χρόνο στην κατάσταση της απασχόλησης, 75,0% για τους άνδρες και 64,0% για τις γυναίκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ – ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

7.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία των νέων αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα του 21^{ου} αιώνα. Όταν δεν ξεπερνά το 2-3% του ενεργού πληθυσμού θεωρείται φυσιολογική και δεν έχει δυσμενείς συνέπειες. Όταν όμως το ποσοστό αυτό ξεπεραστεί και είναι μακροχρόνια, έχει σοβαρές συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία. Η ανεργία έχει κοινωνικές, οικονομικές και ψυχολογικές συνέπειες (Χατζηθωμάς / Αλεφάντος 1993, Μάραντος 2000)

7.2 Κοινωνικές συνέπειες της ανεργίας

- Δημιουργεί προβλήματα επιβίωσης και ενθαρρύνει την απαισιοδοξία λόγω της στέρησης των αναγκαίων μέσων για τη ζωή
- Προκαλεί χαμηλό επίπεδο ποιότητας ζωής
- Δημιουργεί ανασφάλεια, άγχος και άλλα ψυχολογικά προβλήματα που οδηγούν το άτομο σε αντικοινωνικές συμπεριφορές
- Δημιουργεί θυμό, απόγνωση και επιθυμία για εκδίκηση
- Οδηγεί στη βία, την τρομοκρατία, το έγκλημα, τα ναρκωτικά, την αλητεία, την επαιτεία, την αυτοκτονία, την πορνεία και τη ληστεία
- Προκαλεί ηθική εξαθλίωση και οδηγεί στην αποτυχία και τον εξευτελισμό της αξιοπρέπειας του νέου, εξαιτίας της περιθωριοποίησης του
- Στερεί από τον νέο τη χαρά της δημιουργίας και τον ενθουσιασμό για το μέλλον

- Δημιουργεί συναισθήματα μειονεξίας και ζήλειας στους άνεργους νέους προς τους εργαζόμενους
- Προκαλεί απεργίες, αντιθέσεις, εξεγέρσεις ακόμα και επαναστάσεις
- Διαταράσσει τις ανθρώπινες σχέσεις με συνέπεια τη δημιουργία κοινωνικών προβλημάτων
- Βοηθά στην ανάπτυξη παρασιτικών επαγγελμάτων
(Χατζηθωμάς / Αλεφάντος 1993, Μάραντος 2000)

7.3 Οικονομικές συνέπειες ανεργίας

- Προκαλεί καταστροφή της οικονομίας που έχει ως αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς (τέχνες, επιστήμες, βιομηχανία κ.α.)
- Πρόκληση επαγγελματικής απραξίας
- Δημιουργία οικονομικής ανισότητας ανάμεσα στον εργαζόμενο και τον άνεργο
- Μείωση μισθών, μερική απασχόληση, εργασία χωρίς ασφάλιση ή θέση εργασίας άσχετη με τις γνώσεις και ικανότητες του ανέργου
- Οικονομική επιβάρυνση της πολιτείας με μεγάλα ποσα για την επιδότηση των ανέργων, με αποτέλεσμα να μη γίνονται νέες παραγωγικές επενδύσεις
(Χατζηθωμάς / Αλεφάντος 1993, Μάραντος 2000)

7.4 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ – ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ

Η εμφάνιση της ανεργίας, εκτός από τις συνέπειες που προκαλεί τόσο σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, όσο και σε προσωπικό, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί επίσης προϋπόθεση για την πυροδότηση συναισθηματικών διαταραχών (Χριστοφορίδης, 1991).

Ο άνθρωπος, μέσω της εργασίας, μπορεί να εκφράζεται δημιουργικά και να ολοκληρώνεται πνευματικά. Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, η έλλειψη ή απώλεια εργασίας σε κάποιον προκαλεί μεγάλη δυσφορία, διότι χάνει όλα αυτά που του προσφέρει η απασχόληση. Η ψυχολογική κατάσταση λοιπόν του ατόμου σταδιακά επιδεινώνεται, το άτομο διακατέχεται από απαισιοδοξία με αποτέλεσμα να μην μπορεί να κάνει θετικές σκέψεις, πέφτει αρχικά σε μελαγχολία και, αν δεν διορθωθεί η κατάσταση, σε κατάθλιψη αργότερα (Χριστοφορίδης, 1991).

Η ανεργία, ως δυσάρεστη κατάσταση, μπορεί να οδηγήσει σε μία νεύρωση καταθλιπτικής φύσης, ακόμα και μείζονος βαθμού, όταν η ανεργία είναι μακροχρόνια. Η καταθλιπτική διάθεση μπορεί να καταλήξει σε ψυχική δυσλειτουργία, αν η ψυχολογική κρίση δεν επιλυθεί σύντομα (Glenys 1996).

Ο άνεργος αισθάνεται ότι, εφόσον δεν εργάζεται, άρα και είναι άχρηστος στην κοινωνία διότι δεν έχει τη δυνατότητα να καλύψει ούτε τις βασικές ανάγκες του από τη στιγμή που δεν έχει εισόδημα. Η απώλεια εργασίας ή η αποτυχία του να βρεί εργασία εξαιτίας των προσόντων του ή του κορεσμού των επαγγελμάτων του στερεί το δικαίωμα για επαγγελματικά του όνειρα και φιλοδοξίες. Πολλές φορές θεωρεί την ανεργία ως δική του ευθύνη και αυτό τον επιβαρύνει ψυχολογικά ακόμη περισσότερο. Ενώ αποκτά πολύ ελεύθερο χρόνο, δεν μπορεί να τον χαρεί διότι για αυτόν προέχει η επιβίωση του (Χριστοφορίδης, 1991).

Οι μεγάλες αλλαγές, που η μακροχρόνια και ακούσια ανεργία προκαλούν, είναι πιθανό το άτομο να μην μπορεί να αντιμετωπίσει. Η προσωπικότητα του νέου διαταράσσεται και κλονίζεται η πίστη και η εμπιστοσύνη του προς τους άλλους, ανάλογα βέβαια με την ιδιοσυγκρασία του ατόμου και τη χρονική διάρκεια της ανεργίας (Χριστοφορίδης, 1991).

7.5 Η ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ

Η ακριβής καταγραφή του αριθμού ανέργων στην Ελλάδα είναι ένα πρόβλημα που έχει προκαλέσει έντονες αντιπαραθέσεις αλλά και σύγχυση λόγω της ιδιαιτερότητας της ελληνικής οικονομίας και της δομής απασχόλησης που διαφέρει αρκετά από αυτή που ισχύει στην Ευρώπη. Ένα βασικό πρόβλημα, αρχικά, είναι ότι οι αυτοαπασχολούμενοι εργαζόμενοι, λόγω του ότι δεν εργάζονται σε σχέση εξαρτημένης εργασίας, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί πότε είναι άνεργοι και πότε όχι (Katsanevas & Papaspiliopoulos, 1981: μέσα στο Κατσανέβας, 2001).

Επιπρόσθετη δυσκολία ως προς την έγκυρη καταγραφή είναι ότι, ανάλογα με το ποια εποχή γίνεται η δειγματοληψία για τον προσδιορισμό του αριθμού των ανέργων, διαφοροποιούνται και τα νούμερα αφού παρεμβάλλεται ο παράγοντας εποχικότητα της εργασίας (τους καλοκαιρινούς μήνες υπάρχει αύξηση των θέσεων εργασίας σε σχέση με το χειμώνα) (Κατσανέβας, 2001). Πέρα από την εποχιακή απασχόληση σύγχυση προκαλούν και η υποαπασχόληση καθώς και η ετεροαπασχόληση. Ως υποαπασχόληση εννοείται η κατάσταση εκείνη που αφορά κυρίως αγρότες, οι οποίοι στην πλειοψηφία δεν έχουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης και έτσι απασχολούνται λιγότερο από όσο θα

επιθυμούσαν. Η ετεροαπασχόληση είναι η κατάσταση εκείνη κατά την οποία τα άτομα απασχολούνται σε διαφορετικό κλάδο από αυτόν πάνω στον οποίο έχουν εκπαιδευτεί (Κατσανέβας, 2001).

Υπάρχει επίσης ο προβληματισμός σε σχέση με τους εγγεγραμμένους ανέργους του ΟΑΕΔ, αν θα πρέπει να υπολογιστεί ως ετήσιος αριθμός ανέργων ο μέσος μηνιαίος αριθμός ή ο συνολικός αριθμός που γράφτηκαν στα μητρώα του. Επίσης, υπάρχουν περιπτώσεις που οι πρόσφατοι απόφοιτοι σχολών δεν έχουν ακόμα καταγραφεί κι έτσι δεν υπολογίζονται στον αριθμό ανέργων της χώρας, όπως επίσης δεν καταγράφονται Έλληνες μετανάστες που επιστρέφουν στην Ελλάδα αλλά δεν βρίσκουν δουλειά όπως και αρκετοί από αυτούς που δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας (από αρχεία διεύθυνσης Υπουργείου Συντονισμού, 1980: μέσα στο Κατσανέβας, 2001).

Οι βασικές πηγές στατιστικών δεδομένων για το φαινόμενο της ανεργίας στην Ελλάδα είναι οι έρευνες της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδας (ΕΣΥΕ) και τα μητρώα των γραφείων εργασίας του ΟΑΕΔ. Και παρότι θεωρούνται αυτές οι πηγές οι πιο αξιόπιστες, δε θα πρέπει να αγνοήσει κανείς το γεγονός ότι τα γραφεία εργασίας του ΟΑΕΔ υπεκτιμούν στην ουσία τον πραγματικό αριθμό ανέργων αφού καλύπτουν μόνο τις αστικές και ημιαστικές περιοχές της Ελλάδας και όχι τις απομακρυσμένες και αγροτικές. Ένας επιπλέον λόγος που ο αριθμός ανέργων που καταγράφεται είναι μικρότερος από τον πραγματικό αριθμό είναι και το ότι, αρκετοί από αυτούς που απαντούν σε ερωτηματολόγια της ΕΣΥΕ δηλώνουν ότι δεν είναι άνεργοι επειδή απασχολούνται παράνομα και φοβούνται μην ανακαλυφθεί η παράνομη αυτή δραστηριότητα (Κατσανέβας, 2001).

Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση εκ μέρους του ΟΑΕΔ αφορά, από την άλλη μεριά, την υπερεκτίμηση του αριθμού ανέργων στην Ελλάδα, κι αυτή συνίσταται στο ότι, το γεγονός ότι κάποια χρονιά ο αριθμός αυτός

αυξάνεται σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά δε σημαίνει απαραίτητως ότι αυξήθηκε πράγματι, αλλά ότι ίσως περισσότερος κόσμος θεώρησε χρήσιμο για κάποιο λόγο να καταγραφεί στα μητρώα του ΟΑΕΔ (Κατσανέβας, 2001).

7.6 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ-ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση, η οποία ξεκίνησε πριν κάποια χρόνια και φαίνεται να παρατείνεται χρονικά, έχει πολύ σοβαρές επιπτώσεις και στην ελληνική οικονομία, που είναι ιδιαίτερα ευάλωτη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον Κατσανέβα (2001), τη συνακόλουθη έλλειψη ευκαιριών για απασχόληση. Οι πολιτικές που έχουν υιοθετήσει τα δύο κυρίαρχα κόμματα (ΠΑΣΟΚ, Νέα Δημοκρατία) την τελευταία πενταετία έχουν προκαλέσει συνθήκες ύφεσης που δεν έχουν αποκατασταθεί από τις κατά καιρούς αναπτυξιακές διαδικασίες και κυβερνητικές ρυθμίσεις (Κατσανέβας, 2001).

Οι σημερινοί εργαζόμενοι αποτελούν τα πρώτα θύματα της τρέχουσας κρίσης, αλλά δυστυχώς δεν είναι και τα μόνα. Κατά τη χρονική περίοδο 1991-1993 είχε σημειωθεί πάλι οικονομική ύφεση στην Ελλάδα, από εκείνη την κρίση μέχρι σήμερα, το ποσοστό των συμβασιούχων ορισμένου χρόνου στο σύνολο των απασχολούμενων έχει αυξηθεί, ενώ η προσωρινή απασχόληση έχει διογκωθεί με τους συμβασιούχους έργου και τους ενοικιαζόμενους των εταιρειών προσωρινής απασχόλησης, που έχουν πλέον νομιμοποιηθεί σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. (Καραμεσίνη, χχ).

Σύμφωνα με τον Κατσανέβα (2001), το μεγαλύτερο πρόβλημα που προκαλεί η ανεργία, και η οποία σύμφωνα με έρευνες πλήττει κυρίως τις γυναίκες και τους νέους κάτω των 25 ετών, αφορά τους αποφοίτους λυκείου. Ενώ κάποτε παραδοσιακά ο δημόσιος τομέας μπορούσε να απορροφήσει μεγάλο ποσοστό υπαλληλικού δυναμικού, τώρα πλέον είναι

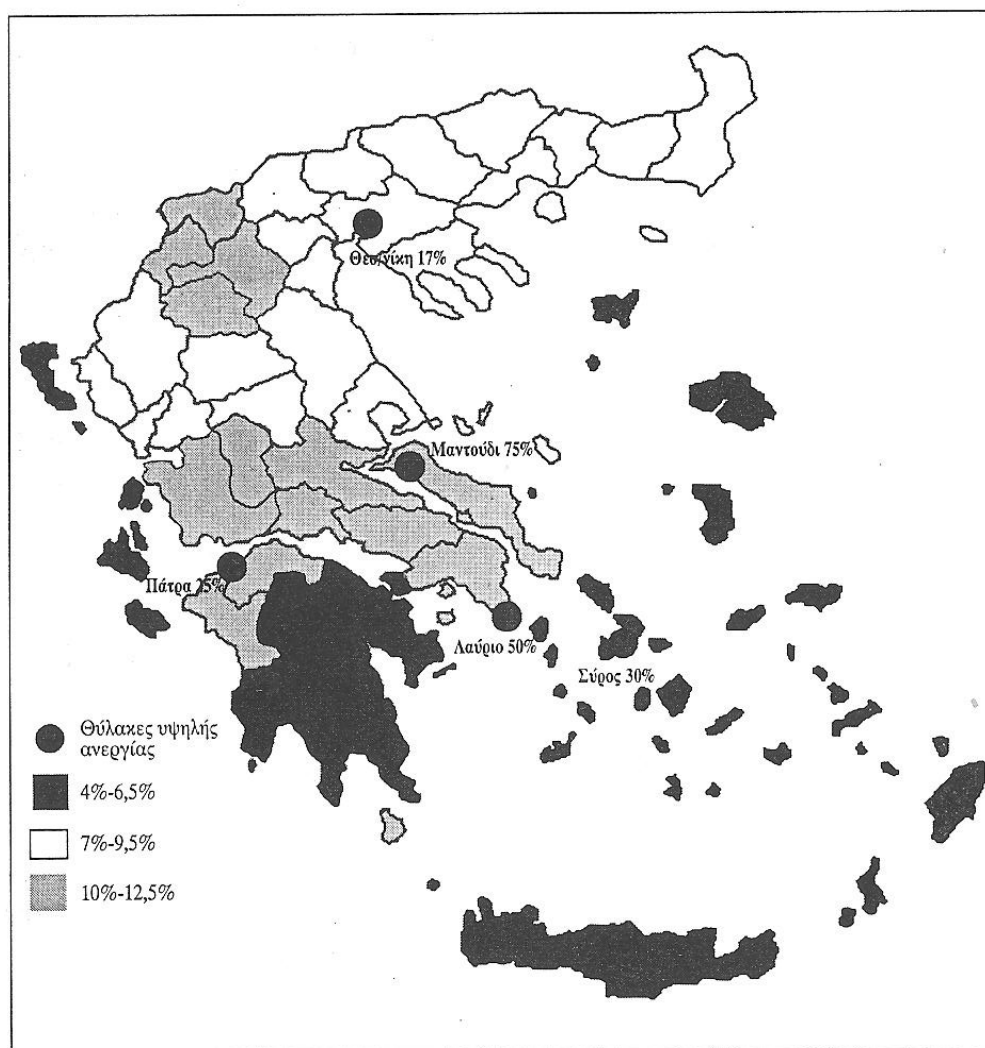
υπερκορεσμένος και δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της ανεργίας ούτε για τους αποφοίτους λυκείου ούτε και για τους αποφοίτους πανεπιστημίου (Τσουκαλάς, 1975 μέσα στο: Κατσανέβας, 2001).

Ένας τρόπος για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα του υπερκορεσμού του δημοσίου, αλλά και γενικότερα της ανεργίας, είναι η διοχέτευση των νέων ανέργων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην ειδικευμένη μετεκπαίδευση για την απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων που θα τους διευκολύνει την είσοδο στην αγορά εργασίας. Αυτή η κίνηση γίνεται όμως εντελώς ασυντόνιστα κι έτσι δεν καταφέρνει να γίνει αποτελεσματική. Η πολιτεία δεν φροντίζει ούτε να προσαρμόσει την εκπαίδευση στις ανάγκες της αγορά εργασίας αλλά βέβαια ούτε και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας που να ανταποκρίνονται στα προσόντα των αποφοίτων μετεκπαίδευσης (Κατσανέβας, 2001). Είναι χαρακτηριστικό ότι υπάρχει μια διεύρυνση της εισαγωγής σε πανεπιστημιακούς κλάδους που είναι ήδη αρκετά κορεσμένοι. Γενικότερα αυξάνεται η είσοδος των αποφοίτων λυκείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατά συνέπεια, αυξάνεται η είσοδος πτυχιούχων στην αγορά εργασίας με ρυθμούς ταχύτερους από τους ρυθμούς που η ζήτηση στην αγορά εργασίας μπορεί να καλύψει (Γλυτσός, Ν., & Φακόλας, Ρ., 1976 και Ιωάννου, Χ., 1993, μέσα στο Κατσανέβας, 2001).

Για όλους τους παραπάνω λόγους, οι προβλέψεις του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) εμφανίζονται ιδιαίτερα απαισιόδοξες εφόσον δεν γίνουν θετικές παρεμβάσεις στις ανισορροπίες της αγοράς εργασίας, στο άμεσο μέλλον το πρόβλημα της ανεργίας προβλέπεται να διογκώνεται ακόμη περισσότερο (Κατσανέβας, 2001).

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, αυξημένη ανεργία εμφανίζεται σε πρώην βιομηχανικές περιοχές, λόγω του ότι έκλεισαν πολλές

βιομηχανικές μονάδες και η οικοδομική δραστηριότητα μειώθηκε κατακόρυφα, αφήνοντας συνεπώς πληθώρα ανέργων. Σύμφωνα με έρευνες της ΕΣΥΕ, το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται κατά σειρά στη Δυτική Μακεδονία, τη Δυτική Ελλάδα, την Ανατολική Στερεά Ελλάδα, την Κεντρική Μακεδονία και τέλος την Ήπειρο. (σχήμα 1).

Εικόνα 7.1: χάρτης ανεργίας σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (Ερ.Εργ.Δυν.1993)

Όπως δείχνει και ο χάρτης στο σχήμα 1, τα μεγάλα αστικά κέντρα μαστίζονται από υψηλή ανεργία και αδυνατούν να απορροφήσουν τα κύματα ανέργων, είτε είναι εσωτερικοί μετανάστες είτε των μόνιμοι

κάτοικοι των περιοχών. Κατά συνέπεια, για πολλούς ανέργους μια διέξοδος είναι η επιστροφή για κάποιους, η μετακίνηση για άλλους στην επαρχία, προκειμένου να έχουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης και μια καλύτερη ποιότητα ζωής (Κατσανέβας, 2001).

7.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ

Η έννοια του οικονομικού κύκλου αναφέρεται στις διακυμάνσεις του επιπέδου της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας και διακρίνεται από δύο φάσεις, τη φάση της ύφεσης, που κύριο χαρακτηριστικό της είναι η οικονομική στασιμότητα και το υψηλό ποσοστό ανεργίας και η φάση της άνθησης, που η οικονομία αναθερμαίνεται και η απασχόληση αυξάνονται. (Κατσανέβας, 2001).

Όταν υπάρχει άνοδος του οικονομικού κύκλου, μειώνεται η ανεργία, διότι διευρύνεται η οικονομική ζωή, αυξάνουν οι μισθοί, τα κέρδη, η ζήτηση υπηρεσιών και η προσφορά εργασίας. Αυτό το γεγονός συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, όπου μπορούν να απορροφηθούν τα άτομα που ήταν άνεργα. Αντίθετα, σε περιόδους πτώσης του οικονομικού κύκλου παρατηρείται αύξηση της ανεργίας. Σύμφωνα με τις παραπάνω απόψεις, η απασχόληση και η ανεργία είναι άμεσα συνυφασμένες με τις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου. Επιπλέον, και ο πληθωρισμός είναι συνδεδεμένος με τον οικονομικό κύκλο και κατά συνέπεια με τις διακυμάνσεις της απασχόλησης και της ανεργίας (Κατσανέβας, 2001).

Πληθωρισμός

Ως πληθωρισμός ορίζεται «η διαδικασία της συνεχούς αύξησης των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών, ενώ η ποσότητα και η ποιότητα τους

παραμένει η ίδια» (Κατσανέβας, 2001, σελ.68). Επεξηγηματικά, με τον πληθωρισμό παρατηρείται διαχρονική πτώση της αγοραστικής αξίας του χρήματος. Ο πληθωρισμός παρουσιάζεται κυρίως στη μεταπολεμική περίοδο στις χώρες με οικονομία της αγοράς.

Υπάρχουν κυρίως δύο οικονομικές θεωρίες που παρουσιάζουν τα βασικά αίτια που τον προκαλεί. Η πρώτη θεωρία αναφέρει ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, ο πληθωρισμός μπορεί να μειωθεί όταν η προσφορά χρήματος επιβραδυνθεί. Σύμφωνα με την ίδια θεωρία, ο πληθωρισμός είναι νομισματικό φαινόμενο, δηλαδή πληθωρισμός ζήτησης. Η δεύτερη θεωρία υποστηρίζει ότι ο πληθωρισμός οφείλεται στην πίεση των τιμών που ασκούν παράγοντες του κόστους των προϊόντων, ανεξάρτητα από τις νομισματικές συνθήκες, είναι δηλαδή πληθωρισμός κόστους (Κατσανέβας, 2001).

Όπως γίνεται αντιληπτό, ο πληθωρισμός είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, διότι ευθύνονται διάφοροι παράγοντες για την δημιουργία του. Μερικά από τα αίτια του μπορεί να είναι η αύξηση του κόστους των πρώτων υλών και κυρίως των εισαγόμενων, καθώς και η αύξηση του κόστους εργασίας, επιπλέον, η αύξηση της τιμής των αγαθών και υπηρεσιών, η δημιουργία υπερκερδών κ.α. (Κατσανέβας, 2001).

Επίσης διαπιστώνουμε πως η πορεία του πληθωρισμού επηρεάζεται από το εκάστοτε ψυχολογικό κλίμα που επικρατεί σε μία οικονομία. Η κατάσταση επιδεινώνεται με τις προβλέψεις που κάνουν οι οργανωμένες ομάδες πληθυσμού και οι επιχειρηματίες, οι οποίες αφορούν την αύξηση των τιμών στο άμεσο μέλλον. Για να μην βγουν ζημιωμένοι οι ίδιοι, σπεύδουν να αυξήσουν πρώτοι τις τιμές και τους μισθούς που τους αφορούν, και έτσι έχουμε τη δημιουργία ενός σπειροειδούς ανοδικού κύκλου με συνεχείς πληθωριστικές αυξήσεις (Κατσανέβας, 2001).

Από την άλλη μεριά, αντιλαμβανόμαστε πως ο πληθωρισμός δεν θα αποτελούσε τόσο σημαντικό πρόβλημα, εάν η κίνησή του προς τα επάνω

ήταν ενιαία με τα εισοδήματα και τις τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών. Όμως, πρακτικά κάτι τέτοιο δε συμβαίνει, διότι κινείται ανομοιόμορφα. Οι διάφορες κατηγορίες μισθωτών και επιχειρήσεων βρίσκονται σε έναν συνεχή αγώνα δρόμου και προσπαθούν να προλάβουν η μία την άλλη και να κόψουν πρώτοι το νήμα για να έχουν μεγαλύτερο από πριν μερίδιο του εθνικού εισοδήματος. Αντιπαραθέτοντας τις παραπάνω απόψεις, κατανοούμε πως δεν υπάρχουν κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης του πληθωρισμού, χωρίς να έχουμε αρνητικές συνέπειες για μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες. (Κατσανέβας, 2001).

7.8 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.

A) Η θεωρία των άτυπων συμβάσεων

Στόχος της συγκεκριμένης θεωρίας είναι η ερμηνεία της ακαμψίας των χρηματικών μισθών και κατ'επέκταση της διατήρησης της ανεργίας. Η εν λόγω θεωρία έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή νεοκλασική αντίληψη, η οποία υποστηρίζει ότι οι μισθοί και η απασχόληση καθορίζονται από την ζήτηση και την προσφορά εργασίας. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι οι μισθοί και η απασχόληση καθορίζονται σε μικροεπίπεδο μετά από συμφωνία της επιχείρησης με τους εργαζομένους, όπου διεξάγεται σε ένα αβέβαιο περιβάλλον (Πολυβός & Χλέτσος, 2006)

B) Η θεωρία των «αποτελεσματικών μισθών»

Η συγκεκριμένη θεωρία αναφέρει ότι ο καθορισμός του μισθού δεν εξαρτάται μόνο από την ποσότητα εργασίας αλλά και από την ποιότητα της, όπως αυτή προσδιορίζεται από την ένταση της εργασίας, την παραγωγικότητα κλπ. Ο μισθός που διαμορφώνεται σύμφωνα με τις παραπάνω απόψεις είναι υψηλότερος από τον μέσο μισθό της αγοράς. Στόχος της επιχείρησης είναι η αποτροπή των εργαζόμενων από το να αναζητήσουν επαγγελματική στέγη, διότι έχει επενδύσει πάνω τους. Αυτό το γεγονός συμβάλει στην αύξηση του κόστους της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να αδυνατεί να προσλάβει μεγάλο αριθμό εργαζομένων και έτσι να διατηρείται το φαινόμενο (Πολυβός & Χλέτσος, 2006)

Γ) Η θεωρία των «διαπραγματεύσεων»

Η θεωρία των «διαπραγματεύσεων» ανήκει στην νεοκλασική θεωρία, η οποία προσπαθεί να εξηγήσει την ανυπαρξία ανταγωνιστικότητας της αγοράς εργασίας και την ανάπτυξη Συνδικαλιστικών Οργανώσεων στις καπιταλιστικές χώρες. Επιπλέον, η νεοκλασική θεωρία υποστηρίζει ότι, η ανάλυση της συμπεριφοράς των συνδικαλιστικών οργανώσεων έγκειται στην μικροοικονομική ανάλυση. Παράλληλα, η παραπάνω θεωρία αναφέρει ως στόχο των συνδικαλιστικών ενώσεων την μεγιστοποίηση μίας συνάρτησης χρησιμότητας, όπου περιλαμβάνει τις προτιμήσεις των μελών της. Συνήθως οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα στις εν λόγω οργανώσεις αφορά τον καθορισμό των μισθών και της απασχόλησης. Οι παραπάνω διαπραγματεύσεις έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας, λόγω της ακαμψίας που υπάρχει στους χρηματικούς μισθούς και την απασχόληση, διότι τα άτομα που δεν ανήκουν σε συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν έχουν την προστασία που λαμβάνουν τα μέλη των οργανώσεων (Πολυβός & Χλέτσος, 2006)

Δ) Η θεωρία των ατελειών της αγοράς εργασίας

Σύμφωνα με την παραδοσιακή νεοκλασική θεωρία, η αγορά εργασίας ήταν ενιαία και τα αίτια της ανεργίας ερμηνεύονταν βάση αυτής της άποψης. Στη συνέχεια, η ανάπτυξη των θεσμικών παραγόντων στην αγορά εργασίας ώθησε την σύγχρονη αντίληψη να αλλάξει την παραπάνω υπόθεση και να συνδέσει το πρόβλημα της ανεργίας με τη δυαδικότητα στην αγορά εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν δυο τομείς της οικονομίας. Ο πρώτος τομέας οικονομίας περιλαμβάνει θέσεις εργασίας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλές αποδοχές, σταθερότητα, δυνατότητα εξέλιξης και από διάφορα κοινωνικά και ασφαλιστικά προνόμια. Ο δεύτερος τομέας οικονομίας περιλαμβάνει θέσεις εργασίας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έλλειψη των προαναφερόμενων χαρακτηριστικών. Το αίτιο της ανεργίας έγκειται στη μείωση της κινητικότητας μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου τομέα οικονομίας, διότι τα άτομα που ανήκουν στον πρώτο τομέα αρνούνται να εργαστούν σε θέσεις του δεύτερου τομέα. (Πολυβός & Χλέτσος, 2006)

7.9 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΘΕΣΗΣ

Ο νομός Αχαΐας είναι ο τρίτος σε έκταση και ο μεγαλύτερος σε πληθυσμό από τους επτά νομούς της Πελοποννήσου. Ο πληθυσμός του νομού (322.789 κατ. το 2001) είναι συγκεντρωμένος κατά μεγάλο ποσοστό στα πολεοδομικά συγκροτήματα της Πάτρας (164.534 κατ.) και του Αιγίου (27.741 κατ.).

Η γεωγραφική θέση του νομού στο βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου, σε μικρή απόσταση από τη Στερεά Ελλάδα, με την

Πάτρα, τρίτο αστικό κέντρο της χώρας (μετά την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη) και σπουδαιότερο οικονομικό κέντρο και λιμάνι στη δυτική Ελλάδα, με σιδηροδρομική και καλή οδική σύνδεση με την πρωτεύουσα, ευνόησε την ανάπτυξη της βιομηχανίας και του εμπορίου. Παρ' όλα αυτά σημαντικό πρόβλημα είναι η ανεργία, μετά το κλείσιμο ορισμένων βιομηχανικών μονάδων ύστερα από το 1990.

Η αγροτική οικονομία είναι ανεπτυγμένη και εντατική στην παραθαλάσσια πεδινή ζώνη του νομού, με κύρια προϊόντα: κορινθιακή σταφίδα, σταφύλια, κρασί, λεμόνια, αχλάδια, λαχανικά, λάδι, καθώς και δημητριακά, αμύγδαλα, ζωοκομία, ξυλεία κ.ά.

Η εθνική οδός Αθηνών Πατρών και η τακτική σύνδεση με τη Στερεά Ελλάδα, τα νησιά του Ιονίου και τα λιμάνια της Ιταλίας με οχηματαγωγά πλοία ευνοούν και την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής ενώ η ολοκλήρωση της γέφυρας Ρίου Αντιρρίου αναμένεται να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη.

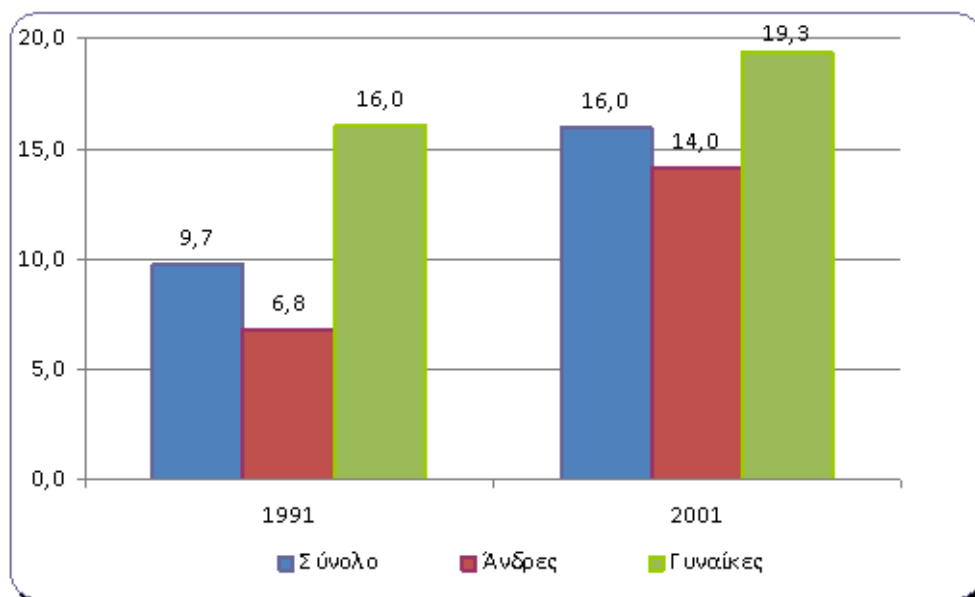
7.9.1 ΑΝΑΛΥΣΗ

Σε ότι αφορά την ανεργία στο Νομό Αχαΐας, **αρνητική εξέλιξη χαρακτηρίζεται η αύξηση του ποσοστού ανεργίας από 9,7% το 1991 σε 16,0% το 2001**. Η εν λόγω ανοδική τάση οφείλεται πρωτίστως στην άνοδο του ποσοστού ανεργίας των ανδρών (από 6,8% το 1991 σε 14% το 2001), και δευτερευόντως στην ανοδική πορεία του ποσοστού ανεργίας των γυναικών, 19,3% το 2001 από 16% το 1991.

πίνακας 7.1: Ποσοστό ανεργίας ανά φύλο στο νομό Αχαΐας

Ποσοστό Ανεργίας	1991			2001		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Πρωτογενή Τομέα	18.616	14.095	4.521	13.378	8.752	4.626
Δευτερογενή Τομέα	24.038	18.797	5.241	21.312	17.945	3.367
Τριτογενή Τομέα	50.985	33.532	17.453	64.531	37.540	26.991

Σχήμα 7.1: Ποσοστό ανεργίας ανά φύλο στο νομό Αχαΐας

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές 1991 & 2001
Επεξεργασία: Data RC

Μελετώντας τον αριθμό των απασχολούμενων άνω των 15 ετών ανά τομέα παραγωγής προκύπτει πως σημειώνεται διαχρονική αύξηση στο πλήθος των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα, από 50.985 απασχολούμενους το 1991 σε 64.531 το 2001 άνοδος κατά 26,6%, με παράλληλη μείωση στον πρωτογενή τομέα, καθώς από 18.616 απασχολούμενους ελαττώθηκαν στους 13.378 το 2001, πτώση κατά 37,9%. Μικρότερη είναι η μείωση του πλήθους των απασχολούμενων του Νομού στον δευτερογενή τομέα (11,3%).

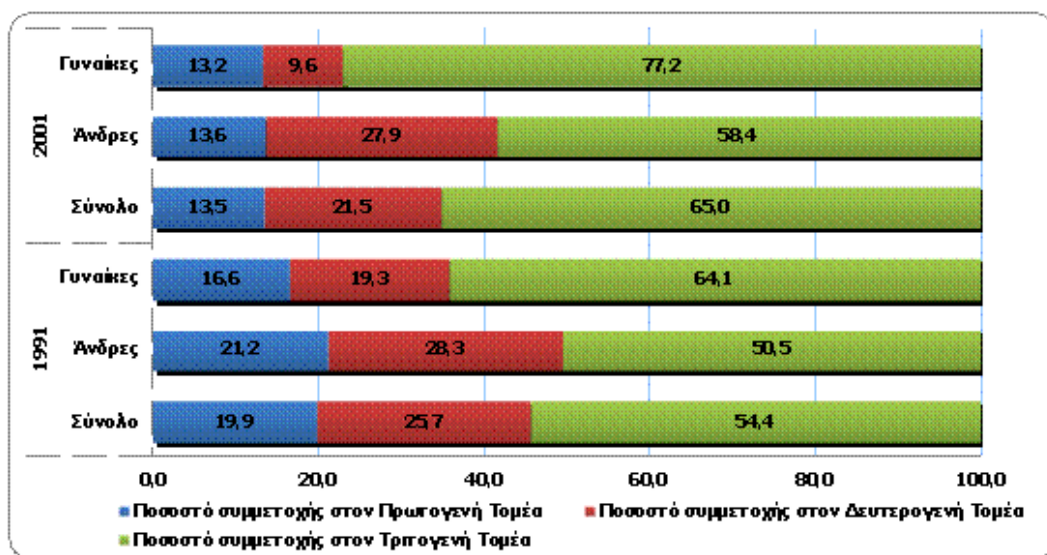
Οι απασχολούμενες γυναίκες στον τριτογενή τομέα σημειώνουν αύξηση κατά 54,6%, από 17.453 γυναίκες το 1991 ανήλθαν στις 26.991 άτομα το 2001, ενώ η αντίστοιχη αύξηση στους άνδρες κυμαίνεται στο 12%. Αντίθετα πτωτική πορεία ακολουθεί το πλήθος των απασχολούμενων ανδρών και γυναικών στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Εξάιρεση αποτελούν οι γυναίκες στον πρωτογενή τομέα καθώς σημειώνουν μικρή άνοδο κατά 2,3%.

Πίνακας 7.2: Απασχολούμενοι ανά Τομέα Παραγωγής και Φύλο στον Νομό Αχαΐας

	1991			2001		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Απασχολούμενοι στο Πρωτογενή Τομέα	18.616	14.095	4.521	13.378	8.752	4.626
Απασχολούμενοι στο Δευτερογενή Τομέα	24.038	18.797	5.241	21.312	17.945	3.367
Απασχολούμενοι στο Τριτογενή Τομέα	50.985	33.532	17.453	64.531	37.540	26.991
ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ (%)						
Ποσοστό συμμετοχής στον Πρωτογενή Τομέα	19,9	21,2	16,6	13,5	13,6	13,2
Ποσοστό συμμετοχής στον Δευτερογενή Τομέα	25,7	28,3	19,3	21,5	27,9	9,6
Ποσοστό συμμετοχής στον Τριτογενή Τομέα	54,4	50,5	64,1	65,0	58,4	77,2

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές 1991 & 2001
Επεξεργασία: Data RC

Πίνακας 7.2: Ποσοστιαία συμμετοχή απασχολούμενων ανά Τομέα Παραγωγής και φύλο στον Νομό Αχαΐας

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές 1991 & 2001
Επεξεργασία: Data RC

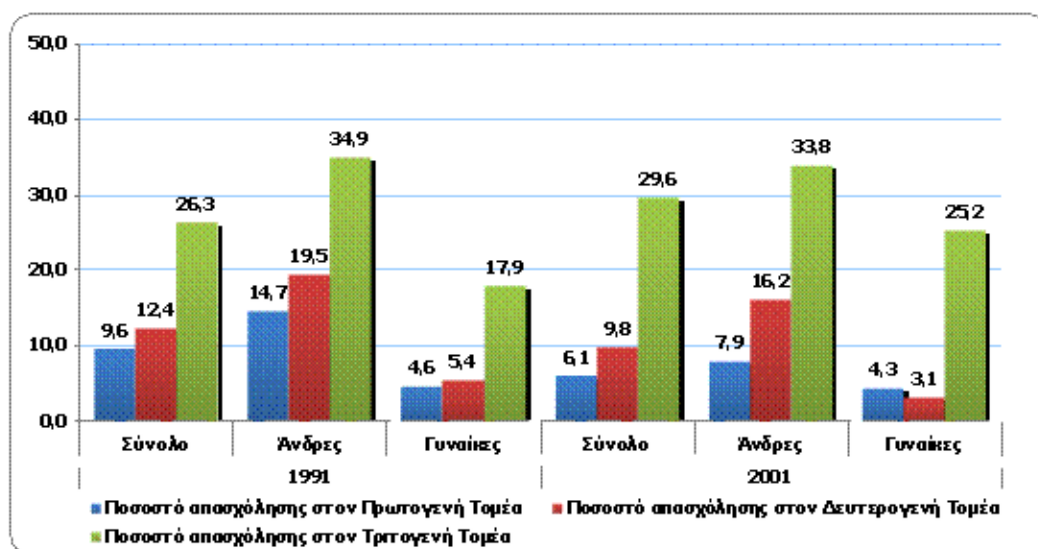
Το ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής εκφράζει την ποσοστιαία αναλογία των απασχολούμενων ανά τομέα ηλικίας 15-64 ετών στο σύνολο του πληθυσμού σε ηλικία προς εργασία. Από τα ευρήματα του παρακάτω πίνακα συμπεραίνεται μια σταδιακή υποχώρηση του ποσοστού απασχόλησης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα με παράλληλη αύξηση του αντίστοιχου ποσοστού του τριτογενή. Στους άνδρες σημειώνεται πτώση του ποσοστού απασχόλησης σε όλους τους τομείς με υψηλότερη τη μεταβολή του πρωτογενούς τομέα, ενώ αντίθετα στις γυναίκες ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει σημαντική άνοδο στον εν λόγω δείκτη κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Πίνακας 7.3: Ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής και φύλο στο Νομό Αχαΐας

Ποσοστό Απασχόλησης στον...	1991			2001		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Πρωτογενή Τομέα	18.616	14.095	4.521	13.378	8.752	4.626
Δευτερογενή Τομέα	24.038	18.797	5.241	21.312	17.945	3.367
Τριτογενή Τομέα	50.985	33.532	17.453	64.531	37.540	26.991

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές 1991 & 2001
Επεξεργασία: Data RC

Γράφημα 7.3: Ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής και φύλο στο Νομό Αχαΐας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι αρκετά πολύπλοκο ενώ οι αιτίες της ποικίλουν. Μελετώντας την ελληνική αγορά εργασίας και την τοπική κοινωνία της Αχαΐας προκύπτει πως το πρόβλημα της ανεργίας οφείλεται κυρίως σε θεσμικούς παράγοντες. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε πως η τάση των Ελλήνων για ανώτερη εκπαίδευση αλλά και ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος προς το δημόσιο τομέα έχει αυξήσει σημαντικά την προσφορά πτυχιούχων χωρίς να βρίσκει ιδιαίτερη ανταπόκριση από την πλευρά της ζήτησης.

Το φαινόμενο αυτό έχει οδηγήσει σε υψηλά επίπεδα ανεργίας μεταξύ των πτυχιούχων. Άλλοι παράγοντες που συντηρούν την ανεργία είναι η υψηλή προστασία των εργαζομένων και το υψηλό μη μισθολογικό κόστος αφού δυσκολεύουν την πρόσβαση των νεοεισερχομένων στον κόσμο της εργασίας. Επιπλέον, οι κυβερνητικές πολιτικές και συγκεκριμένα οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης δε φαίνονται ικανές να μειώσουν το ποσοστό της ανεργίας. Τέλος, η εισροή των μεταναστών κατά τα τελευταία χρόνια δεν να έχει σημαντική επίδραση στην ανεργία ενώ ενεργεί μάλλον θετικά στην παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό διαρθρωτικό και επομένως η καταπολέμηση του απαιτεί την ενεργοποίηση μικροοικονομικών πολιτικών σε συνδυασμό φυσικά με άλλους παράγοντες όπως η προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων σε τομείς με διεθνείς ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας – Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (2002), Πανεπιστήμιο και Αγορά Εργασίας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος

ΕΣΥΕ, (2003), Από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας: στοιχεία για το 2000

ΕΣΥΕ, (2003), Μορφές και ώρες εργασίας: 2001

ΙΝΕ - ΓΣΕΕ (2003) Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική, μελέτες νο. 50

ΙΝΕ – ΓΣΕΕ (2001) Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2003, Αθήνα

Κασσίμης, Χ., Νιτσιάκος, Β., Ζακοπούλου, Ε., Παπαδόπουλος, Α.Γ., (2002) Οι επιπτώσεις της Εγκατάστασης και Απασχόλησης του Ξένου Εργατικού Δυναμικού στην Ελληνική Ύπαιθρο, Πανεπιστήμιο Πατρών – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Υπουργείο Γεωργίας

Κατσανέβας, Θ. (1986) Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα, ΟΑΕΔ, Αθήνα 1986

Κατσανέβας, Θ. (2002) Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος, Πατάκης, Αθήνα

ΚΕΠΕ (2003) Εκπαίδευση και αγορά εργασίας, Μελέτη νο. 50

ΚΕΠΕ (2003B) Εκπαίδευση και απασχόληση, Οικονομικές εξελίξεις, 3

Παπαέτρου Ε. (2003) Μισθολογικές διαφορές μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα, Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 21

Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε. (2003), Επετηρίδα Απασχόλησης, Αθήνα

Σαμπεθαϊ Ι. (2000) Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, προβλήματα και πολιτικές (με έμφαση στην ευελιξία της αγοράς εργασίας και στην καταπολέμηση της ανεργίας σε συνθήκες μη πληθωριστικής ανάπτυξης), Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 16

Ψαχαρόπουλος, Γ. (2003) Ελληνική παιδεία: μια σύγχρονη τραγωδία, Αθήνα: Σιδέρης

Nickell, S. (1999) Institutions and the workings of the labour market, LSE (paper prepared for the annual World Bank Conference on Development Economics)

OECD (1994) The OECD jobs study: evidence and explanations, 2 Volumes, OECD, Paris

OECD (1997) Review of National Policies of Education: Greece, Paris

OECD (2000) From initial education to working life, Paris

OECD (2003) Employment Outlook 2003. Paris

Papalaxandris, N. (2000) Flexible working practices: trends in EU and Greece, EEDE-IEKA conference held in 5/6/00

Psacharopoulos, G. (1990) Education and Professions in Greece in the light of 1991, European Journal of Education, 25,1,pp. 61-74